

10 -

NOVA
ET
VETERA

1 9

1 7

ČÍSLO

DVACÁTÉ TŘETÍ A ČTVRTÉ

V STARÉ ŘÍŠI NAMORAVĚ

Zvěstování. Z Passionálu norimberského z r. 1475.

UTRPENÍ BLAŽENÉ PANNY A MUČENICE TEKLY

V oněch dnech, kdy Pavel bral se z Antiochie do Ikonie, byli mu průvodčími Demas a Hermogenes, aerarius, plní přetvářky, kteří na oko k Pavlovi se lichotili, jako by ho milovali, a Pavel, jsa veliké v sobě dobroty, ničeho zlého se do nich nedomyšlel. Miloval pak je velice, tak že všechna slova Páně a učení dle Evangelia jim vykládal: vyličoval jim narození a utrpení a zmrtvýchvstání Páně a vypravoval, jak veliké věci Kristus činil, a poučoval jich, jak z Marie, semene Davidova, podle těla, a z Ducha Svatého Ježíš Kristus, Syn Boha vznešeného se narodil. Jakýsi pak muž Honesiforos uslyšev, že Pavel přichází, vyšel z Ikonie se svými syny Simanem a Zenonem a s manželkou Rektou Pavlovi vstříc, aby ho přijali. Vyprávěl jim Titus, jakých jest Pavel způsobův a postavy. Neboť Honesiforos ho neznal, ale věděl o něm jen z doslechu. I šel královskou cestou, vedoucí do Lystry, a zastaviv se čekal, až Pavel přijde, prohlížeje si příchozí dle označení Tito-

va. Viděli ho tedy přicházeti, muže nepatrné postavy, s lysou hlavou, s orlím nosem, plného milosti, jehož tvář byla jako tvář anděla. Pavel spatřiv Honesifora, zaradoval se velice. Honesiforos pak řekl: „Buď zdrav, požehnaný služebníče Boží.“ A on odvětil: „Milost s tebou a se vším domem tvým.“ Demas pak a Hermogenes žárlili a tím více ukázali velikou svoji přetvářku, tak že Demas pravil: „My nejsme požehnaní, že jsi nás ani nepozdravil?“ Honesiforos jim řekl: „Nevidím na vás, ovoce spravedlnosti. Jest-li však také ve vás něco dobrého, pojdte i vy do mého domu a odpočiňtež.“

Když tedy všel Pavel do domu Honesiforova, nastala veliká radost, i mluvil řeč Boží o všelike spravedlnosti a zdržlivosti, uče takto: „Blahoslaveni, kdo jsou čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou. Blahoslaveni, kdo v čistotě se ostříhají, neboť duše jejich učiněny budou chrámy Božími. Blahoslaveni zdrželiví, neboť s nimi mluví Bůh. Blahoslaveni, kdo se odřekli světa, neboť oni Bohu líbiti se budou. Blahoslaveni, kdo mají manželky jako by jich neměli, neboť oni život zdědí. Blahoslaveni bázeň Boží mající, neboť oni anděly se stanou. Blahoslaveni, kdo slov Božích se bojí, neboť oni potěšeni budou. Blahoslaveni, kdo křtu svatého si chrání, neboť ve světle odpočinou. Blahoslaveni, kdo Kristovu moudrost přijímají k poznání, neboť syny Nejvyššího slouti budou. Blahoslaveni, kdož v moudrosti Kristově příkazy Boží zachovávají a ustanoveními jeho nepohrdají, neboť oni zářícím rouchem oděni budou. Blahoslaveni, kdož pro víru a lásku Boží na smrt

budou vydáni, přízní světa pohrdající, neboť oni anděly souditi a po pravici Kristově státi budou. Blahoslaveni milosrdní, neboť nad nimi smiluje se Bůh a den soudu nebude jim trpkým. Blahoslaveny duše panenské, neboť ony zůstanou bez zármutku a bez pohrom a odměny spravedlnosti nepozbudou. Řeč Boží bude jim ku spáse ke dni Syna Boha živého, a odpočinek míti budou ve věku budoucím ve světle věčném.“

Toto tedy když Pavel celý den kázal uprostřed církve, to jest v domě Honesiforově, panna jedna jménem Tekla, dcera Theoklie, zasnoubená Thamirovi, bydlící vedle domu Honesiforova, slyšela vypravovati o Pavlovi, jak mluví o čistotě a o modlitbě, a sedíc u okna svého domu, ani se od něho nehнула, ale víru v Boha už majíc, převelikým zápalem ke Kristu byla pužena. Vidělať, jak přemnoho jich k Pavlovi vchází, i toužila, by také ona hodna byla s nimi slyšeti řeč Pavlovu. Nebylať ani podoby jeho spatřila, ale jen vypravovati slyšela, že káže.

A když od okna ani na chvílečku neodcházela, upiata jsouc na víru v Krista Ježíše, jak jsme výše připomenuli, matka její vzkázala Thamirovi, aby tam přišel. Ten ovšem přišel s radostí, jako by ji už k oddavkám vésti si měl, a tázal se řka: „Kde jest má Tekla, ať ji spatřím?“ Ale Theoklia Thamirovi řekla: „Věc nevidanou ti, Thamire, pověděti chci: tři jsou tomu dni a tři noci, co Tekla upoutána jest láskou, nevím k jakému Kristu, a neodchází od tohoto okna ani k jídlu ani k pití a jako by zabrána byla do hostiny, tak lpí na jakémisi cizinci, svůdcovské všelijaké a

daremné řeči o něm mluvícím, že jest až úžasno, jak taková cudná panna tak přeukrutně jest trýzněna. Ten člověk, Thamire, pobouřil obec Ikonskou a mate i tvoji Teklu. Neboť kde kdo, ba všecka téměř obec k němu vstupuje a jsou zbláznění za jeho učením, v němž je navádí, jak jednoho Boha se báti a stále čistě živu býti. A též má dcera Tekla jest jako pavouk tak opředena jeho slovy a jata planou touhou a omámena novým učením, tím totiž, co on mluví. Taková panna ztracena! Nuže přistup k ní a mluv jí, vždyť jest ti zasnoubena.“ On pak maje ji rád a miluje ji, domlouval jí a řekl: „Teklo, co jsi taková? Jaký to vrtoch nebo nerozum tě drží? obrať se raději ke mně a zastyd' se.“ A také matka tak k ní mluvila: „Teklo, proč jsi taková, sedíš a hledíš do země a na nikoho z nás nepopatříš; což jsi se pomátla?“ Ale když touto řečí ničeho nezmáhali, všichni plakali a naříkali. Thamirus zajisté, že byl oloupen o manželku, Theoklia pak o dceru a služebné o paní. I bylo pláče a nářku mnoho, ale Teklou ani dost málo to nehnulo, ani se k nim neobrátila, nýbrž upoutána byla slovem Božím učením Pavlova.

Nuže. Thamiros vyskočiv spěchal k hospodě Pavlově a pozoroval, kdo k němu vcházeli. A vida muže jakési, vycházející od něho a rozmlouvající vespolek o učení Pavlovu, pravil k nim: „Kdo jest to, povězte mi, anebo co to za svůdce, jehož máte uvnitř, jenž převrací mysl mládencův a panen, aby sňatky naprosto se nedály, a přemlouvá je, aby tak zůstali. Věru slibuji, že dám vám mnoho peněz, povíte-li mi, kdo to jest. Jsem předním z obce. Demas pak

a Hermogenes pravili: „Kdo to jest sice nevíme, ale tvrdí mládencům a ženám a pannám řka jim: „Druhého nebude pro vás z mrtvýchvstání, leč zůstanete-li svatými a nebudete-li poskvrňovati těl svých.“ I řekl jim Thamiros: „Pojďte do mého domu a odpočiňte a občerstvěte se.“ I odešli na vzácnou hostinu, k velikému bohatství a skvělému stolu. A dal jim pítí do vůle. Thamiros pak miluje Teklu a chtěje se domoci sňatku namatce Theoklii v den, na který byl ustanoven, pravil jim: „Mužové, jaké jest jeho učení, povězte mi, ať je znám. Neboť nemálo se rmoutím pro Teklu, že miluje toho cizího hosta Pavla.“ Demas a Hermogenes jedněmi ústy Thamirovi pravili: „Zaveď ho k vladaři Sextilioví a řekni, že přemlouvá lid ke křesťanskému učení, i dá ho bez výslechu dle usnesení senátu popraviti; Tekla bude tvou ženou a my tě poučíme, jak z mrtvýchvstání, jež on předpovídá, už se stalo, jak jsme povstali a stále povstávati budeme ve svých synech.“

Thamiros toto uslyšev, pln nenávisti a vzteku vstal před svítáním, odešel do domu Honesiforova s mnohým zástupem a kyji a úřady a s velikým křikem pravě: „Podvodníče, převrátil jsi obec Ikonských a manželku pro mne určenou jsi zvrátil, že též se nechce vdávati,“ a chopiv se Pavla, vlekl ho spoutaného k vladaři. A všecek zástup ho následoval a křičel řka: „Tento člověk jest kouzelník, převrací lidská srdce a veliký zástup lidí přemluvil.“ Thamiros u soudní stolice vladařovy pravil: „Prosím, pane Sextilie, kdo jest, anebo odkud přichází tento člověk, jenž nedovoluje pannám se vdávati, neb proč to činí, nevíme.“

Demas a Hermogenes Thamirovi pravili: „Řekni, že jest křesťan a spíše zahyne.“ Prokonsul byl ihned rozhodnut: kázal, aby mu Pavla předvedli, a když ho uzřel, řekl: „Kdo jsi a čemu učíš? Nemálo zajisté zástupové na tě žalují.“ A Pavel jasným hlasem odpověděl řka: „Jsem-li dnes tázán, čemu učím, slyš, prokonsule: Bůh živý, Bůh pravý a žárlivý, jehož jest vše, poslal mne, abych lidi odvrátil od bludu medloslužby, od zkaženosti a nečistoty, by tak již nehřešili. Proto poslal Bůh Syna svého, jehož já zvěstuji, a učím, že každý člověk v něm má naději, jenž jediný se slitoval nad bloudícím lidstvem, aby už nebylo pod soudem soudcův pozemských, ale mělo bázeň Boží a známost čistoty a lásku k pravdě. Učím-li tedy těmto, Bohem mi svěřeným věcem, čemu pak učím, prokonsule, špatnému, aneb co nespravedlivého mluvím?“ Uslyšev pak to prokonsul, kázal Pavla spoutaného vsaditi zase do žaláře, řka: „Dokud nebudu míti kdy, abych ho důkladněji vyslechl, budiž střežen.“

Když pak se toho dověděla Tekla v noci, stáhla své náramky s ramen, dala je vrátnému a otevřevši si dveře spěchala do žaláře, kdež zase dala žaláříkovi stříbrné zrcadlo. A tak vešla k Pavlovi a sedíc u jeho nohou poslouchala, jak učí moudrosti Kristově. A Pavel nic se nebál, ba naopak z moci Boží a ve svobodě, již měl, mluvil. Ona poslouchajíc jeho řeči rostla u víře Kristově a líbala jeho okovy. Zatím domácí Tekly hledali, kam se poděla, a jako by byla zahynula, i na různých cestách pátrali. Kdosi pak z lidí vrátného jim pověděl, že vyšla v noci ven. I vyptávali

se toho vrátného, a on jim praví, že řekla: „Jdu k cizinci, kde spoután jest.“ Spěchajíce tudíž do žaláře, jak jim vrátný byl udal, našli ji, jak poslouchá Pavlovo učení Boží. Vyšedše tedy odtamtud, pobouřili zástupy obce a oznámili soudci, co se stalo.

I kázal prokonsul přivésti Pavla k soudní stoličce. Teklu též poručil přivésti. A ona šla s radostí jásajíc. Lid však, když Pavel vyšel z vězení, nesmírně křičel volaje: „Toť kouzelník, té chvíle ho zab.“ Ale prokonsul uslyšev ho ve spravedlivých jeho skutcích a rozhodnuv se, zavolal Teklu a řekl: „Proč se nechceš vdávati podle zákona ikonských?“ Ona pak stála myslíc na Krista a pohlížejíc na Pavla. A když mlčela a žádné odpovědi nedávala, Theoklia, matka její, vykřikujíc volala: „Spal tu nevdavačku, prokonsule, uprostřed amfiteatru, ať se všecy ženy na ni poučí a bojí se na něco takového pomysliti.“ Prokonsul se těmi slovy velmi zarmoutil. Pavla dal zmrskatí a zahnati za město, a Teklu určil, aby byla pálena.

Ihned pak též prokonsul vstal a spěchal k amfiteatru, a veliký zástup lidí ho následoval k divadlu. Zatím Tekla jako beránek na poušti pastýře hledala Pavla, učitele Kristova a služebníka Božího, a pohlédnuvši na nebe a potom na lid, spatřila Pána Ježíše seděti jako Pavla i řekla: „Jako na choulostivou a netrpělivou přišel se na mne Pavel dívat.“ A když na něho znovu zrak upřela, ustoupil s očí jejích do nebe. Mladíci tedy a služebníci nanесли dříví, aby ohněm zle byla spálena. A když vešla, prokonsul velmi se podívoval její síle a vytrvalosti. Narovnali tedy dříví,

i rozkázal jí veřejně na ně vystoupiti. Ona, pak s rukama rozpřaženými v podobě kříže a žehnajíc se, vystoupila na nakupené dříví. Ti ovšem ihned podložili oheň, ale jí plamen ani se netknul. Smilovalť se Bůh a země otřásajíc se vydávala dunění a hučení, shůry pak z mraku spustil se déšť s kroupami a zmíněný oheň uhasil. Tím všecek dav byl rozprášen, a mnozí i umírali strachy, Tekla pak přispěním pomoci Boží vyvázla bez úhony.

Zatím co to se tak dalo, Tekla odtamtud odešla. Pavel pak byl, postě se, s Honesiforem a s jeho manželkou a s dětmi ukryt v hrobce na cestě, jež vede z Ikonía. A když již půst trval několik dní, stalo se, že pacholíci Honesiforovi zlačněli a řekli Pavlovi: „Máme hlad.“ A neměli zač koupiti chleba, neboť Honesiforos opustiv věci světa následoval Pavla se vším domem svým. Tehdy Pavel svlékl se sebe tuniku, která mu zbývala, a dávaje jí pacholíku řekl: „Jdi, synu, kup několik chlebů a přines.“ A když poslaný pacholík chleby kupoval, spatřil Teklu, svou sousedku, a divě se, řekl jí: „Teklo, kam jdeš?“ Ona pak odpovídajíc pravila: „Pavla Krista svého hledám, vytržena byvši z ohně.“ Jíž pacholík: „Pojď, praví, a dovedu tě k němu. Bojít se o tebe a postí a modlí se už po šest dní.“

Když tedy s pacholíkem k hrobce byla přišla, nalezla Pavla, an se modlil a pravil: „Hospodine, Otče Ježíše Krista, učiň, ať Tekly oheň se netkne, ale pomoz jí, neb tvou jest služebnicí.“ Ona pak stojíc vzadu volala: „Otče Pána Našeho Ježíše Krista, kterýž jsi učinil nebe i zemi, jenž milého Syna svého Otcem isi, dobrořečím Tobě, že isi mne

vysvobodil a učinil, abych našla Pavla, učitele tvého jména.“ A Pavel povstav pohleděl na ni a řekl: „Bože, kterýž jediný rozumíš srdcím lidským, Otče Pána Našeho Ježíše Krista, dobrořečím Tobě, neboť oč jsem Tě prosil, rychle jsi mi splnil.“ A veliká jasnost Boží byla uvnitř hrobky, když se Pavel a Honesiforos se všemi ostatními modlili a plesali. Měli pak pět chlebů a zeleninu a vodu, i hodovali ve svatých skutcích Kristových. Při tom Tekla řekla Pavlovi: „Ostříhám se a půjdu za tebou, kamkoliv půjdeš.“ On odpovídaje jí řekl: „Jest doba pronásledování, cesta velmi svízelná a ty jsi sličná, aby snad nedolehlo na tě horší nějaké pokušení, kterého bys přetrpěti nemohla.“ Jemuž Tekla: „Dej mi toliko v Pánu znamení, a žádné pokušení na mne nedolehne.“

Tehdy Pavel Honesifora se vším domem jeho pokřtil a poslal je zpět do Ikonie, sám pak se ubíral dále. Brzy poté, jakmile vešli do Antiochie, Syr jeden, jmenem Alexander, z Antiochenských první, velice mocný v obci a prvenstvím svým vynikající, spatřil Teklu a zamiloval si ji. I jal se Pavlovi slibovati veliké bohatství a přemnoho darů, aby mu ji dal k smilnění. Ale Pavel mu řekl: „Nikterak neznám ženy, o které mluvíš, a moje není.“ A mocný ten boháč potkal ji na ulici a objal ji. Ona však nestrpěla takového příkoří, i vzývala Pavlova Krista a volala po městě řkouc: „Neutiskuj cizinky, nečiň násilí služebnici Boží. Jsem z předních Ikonských a že vdávati jsem se nechtěla, jsem z obce vypuzena.“ A chopivši ho roztrhla mu plášť, a korunu, kterou nosil, srazila mu s hlavy a odňala mu

smělost. Týž pak Alexander, ač ji miloval, přece vida se sklaman, už studem hnán, postavil ji jako bezbožnici před prokonsula. A když ona vyznala, že jest křesťanka i že mu to učinila, prokonsul odsoudil ji k šelmám, neboť Alexander byl mu dal dary. Všecka pak obec trnula, když ženy před soudnou stolicí bědovaly a křičely: „Špatný soud, nespravedlivý soud!“ Tehdy Tekla prokonsula prosila, jen aby až do toho dne, kdy jí bude zápasiti s dravou zvěří, čistota její neporušena zůstala. I byla dána na dohled jakési Trifině, bohaté ženě, které nedávno dcera zemřela a jež zatím Teklinou útěchou se potěšovala.

Když pak nazítří počali ohlašovati hry se šelmami, postavili Teklu na klec lvice velmi zuřivé a ohromné postavy. Kněžna Trifina šla vzadu za ní. Tehdy lvice lízala přeslavné nohy Tekliny, což všecek lid vida, nesmírně se divil. Příčina pak jejího odsouzení se čtla: bezbožnice. Ale, všecek lid se ženami i dětmi volal: „Bože, věci nespravedlivé se dějí v této obci.“ A když byla veřejně vystavena, zase vzala si ji Trifina a pečovala o ni, neboť nebožka její dcera ukázavši se jí ve snách, pravila: „Matko, opuštěnou cizinku Teklu měj místo mne, aby se za mne modlila a přenesla mne na místo svatých.“ Když tedy slavnostní průvod se skončil, zavedla si Trifina Teklu domů. Truchlila pro ni a zároveň pro den, kdy měla bojovati s dravou zvěří. Mělať ji ráda a milovala ji jako vlastní dceru Falkonillu. I řekla jí tehdy: „Dcero má Teklo, modli se za dceru mou, by živa byla, neb jsem to viděla ve snách.“ A ona důvěřujíc v Boha a pozdvihnuvši hlasu řekla: „Bože

nebeský, Synu Nejvyššího, dejž jí dle její vůle, aby Falkonilla, dcera její, živa byla na věky.“ A když Trifina ji o to prositi slyšela, tím více vzrostl její žal, že taková její moudrost a taková spanilost hozena bude šelmám.

Nazítří pak za prvního svítání přišel Alexander, aby ji vzal, řka: „Prokonsul už sedí a lid se dívá, nech ať odvedu zápasníci se šelmami.“ Ale kněžna Trifina strhla takový pokřik, že až Alexander utíkal, řkouc: „Dcero má Falkonillo, druhé hoře mám v domě a není, kdo by mne potěšil neb kdo by mi úlevy poskytl. Vždyť dcera má zemřela, a příbuzných nemám a jsem vdovou. Ale, Bože dcery mé Tekly, pomozíš Tekle.“ Tehdy prokonsul poslal Strato-kla, by ji přivedl. Trifina však od ní neustoupila, ale dr-žíc jí za ruku, šla s ní a pravila: „Dceru svou Falkonillu jsem sice doprovodila do hrobu, ale s tebou, Teklo, půjdu v zápas s dravou zvěří.“ Tekla to slyšíc, přehořce plakala a bědujíc děla Pánu: „Pane Bože můj, v něhož věřím a o němž vím, že Bohem pravdy jest, k němuž jsem se také utekla, jenž jsi mne vysvobodil ze zhoubného ohně a z jeho nejlítější hrůzy vytrhl, odměň Trifinu za to, že se služeb-nicí tvou má soustrast a že čistou a neporušenou mne u-chovala.“

Zatím zdvihal se hluk předivokých hlasů, též řvaní a vytí šelem, jakož i nesmírný křik lidu a žen. Některé z vykřikujících pravily: „Předvedťte bezbožnici“, jiné však volaly: „Zhyne obec pro tento nespravedlivý soud.“ A pak pravily: „Pryč se vším, prokonsule, toť hnusné divadlo a nepravý soud.“ Tekla pak vzata byla z rukou Trifiny a

svlečena a přepásána a tak poslána na závodíště. Po té vpustili lvy a medvědy, aby ji sežrali, mezi kterýmiž šelmami byla též ona lvice velice zuřivá a úžasné postavy. Ta obešedši ji ulehla jí u nohou, což vida všecken lid a množství žen, domnívali se, že medvěd na ni útok učiní, ale lvice skočila mu vstříc a rázem ho zadávila. Opět byl na ni vpuštěn lev, náležející onomu Alexandru; i tomu lvice vyšla vstříc a popadla ho a když dlouho spolu dle své zuřivosti byli zápasili, zároveň vydechli. Což vidouce davové a ženy, tím více počali se báti a naříkali, poněvadž lvice, která jí byla na pomoc, zahynula se lvem. Po té vpustili na ni šelem velice mnoho, ale ona rozpřáhnuvši ruce modlila se, a když byla dokonala modlitbu, obrátivši se uzřela velikou jámu plnou vody a mnoho oblud mořských v ní, i řekla: „Nyní jest čas ke koupání“, a vrhla se tam pravíc: „Ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého já se dnes křtím.“ Lid pak a všecko množství žen vidouce to slzeli a jali se volati: „Ne, Teklo, nevrhej se tam.“ Též prokonsul s bolestí zbraňoval, aby taková spanilost nebyla šelmami pozřena. Ale ona neposlouchala nikoho, a vrhla se tam, jen toto pravíc: „Ve jménu tvém, Pane.“ A hned obludy, které tam byly, spatřivše zář ohně a blesku, plavaly po vrchu mrtvy. Byl pak kolem ní jakoby ohnivý oblak, tak že ani šelmami chycena ani nahá viděna býti nemohla. Ženy pak, když byly jiné silnější šelmy vpuštěny, úpěly, že bude některou z nich rozsápána. I házely jedny voňavky, jiné pak nard, jiné innancium a velmi mnohé drahý olej. Až posléze tolik oněch věcí na zápasíště na-

házely, že prudkou vůní všechny šelmy byly uspány a žádná se jí nedotkla.

Když pak Alexander viděl, že kly dravé zvěře ani se jí nedotkly, pravil prokonsulovi: „Býky mám nesmírně divoké a strašlivé, k těm ji uvážeme.“ Jemuž prokonsul s bolestí odpověděl: „Dělej, co chceš.“ I uvázali ji tedy za ruce a za nohy a postavili doprostřed mezi býky. A ke stehnům jim přiložili žhavá železa, aby palčivou bolestí tím více se rozzuřili a tím spěšněji ji roztrhali. Ale když býci vyskakovali začali, plamen, kterým byli páleni, sežehl provazy, jimiž ona byla svázána, i byla už jako nespoutána.

Zatím co se toto v závodisti dalo, Trifina stojíc vedle areny, ztuhla a byla bez ducha, až i otroci její volali, že kněžna Trifina jest mrtva. Prokonsul slyše to, zděsil se v mysli, a všecka obec pohnula se s ním. A uslyšev to Alexander padl na zem a prosil prokonsula řka: „Smiluj se nade mnou.“ A všecka obec zespod volala: „Propusť zavčas onu šelmám hozenou, by všecka obec nezhylnula s ní. Vždyť uslyší-li to císař, možná že také celou obec zahubí, poněvadž Trifina, příbuzná jeho, jest nebožka.“ Nuže, tehdy prokonsul zavolal Teklu ze středu šelem a doptával se jí řka: „Kdo jsi, anebo co se s tebou děje, že žádná šelma se tě nedotkla?“ Ona pak řekla: „Jsem, vece, služebnice Boha živého. Co pak myslíš, že se mnou se děje, toto jest: uvěřila jsem v Toho, v němž se Bohu Otci zalíbilo, Spasitele světa; pro něho žádná šelma dotknouti se mne nemohla. Tenť jest jediný Bohem, cílem spasení a rozsouzením života i smrti. Onť jest těm, kteří zmítáni jsou, klid-

ným útočištěm. On občerstvením těch, kdo pro jméno Boží soužení jsou. Sám ohradou těm, kdo v Bohu mají svou naději, a abych zkrátka řekla: kdo v Boha toho neuvěří, nebude mítí života věčného, ale zemře na vždycky.“ Prokonsul slyše to kázal přinéstí její šaty a Teklu obléci. Ona pak pravila: „Ten, jenž mne vysvlečenou a nahou z ohně vytrhl, jenž mezi šelmami postavenou zdrávu zachoval, Ten mne oděje v den spravedlivého soudu svého rouchem spasení.“ A vzavši šaty, oblékla se.

Po té prokonsul poslal hiasatele k lidu řka: „Teklu, přezbožnou služebnici Boží, vám propouštím.“ Na to množství lidu a ženy převelikým hlasem volali a jedněmi ústy vzdávali chválu Bohu řkouce: „Jeden jest pravý Bůh, jenž Teklu zachránil.“ Takový pak strhl se křik, že od oněch hlasů celé město zrovna se otřásalo. Trifina pak slyšíc to se zástupy lidu šla Tekle vstříc a objímajíc ji pravila: „Nyní věřím, že mrtví vstávají, nyní věřím, že dcera moje živa jest. Pojdme domů a všechny své věci ti zapíše.“ A tak spěchajíc vešla s ní do domu a odpočinula tam osm dní. Řečí svou ji katechisovala tak, že i ze služek přemnohé slyšíce ji uvěřily. I byly v domě radosti a díky převeliké.

Tekla pak hledala Pavla, kde by byl. Bylo jí o něm oznámeno, že jest ve Smyrně. Což když uslyšela, vzala s sebou také jiné, jež sama Bohu získala, a spěchala do Smyrny, kdež nalezši Pavla, zastala ho, an učí řeči Boží. On spatřiv ii užasl a pohleděv zároveň i na jiné, které s ní byly, strachem se polekal, že snad nějaké pokušení na ni padlo. Ale Tekla chápajíc to, řekla: „Pavle, koupele se mi do-

stalo. Tent, jenž pomáhal tobě v Evangeliu, pomáhal také mně v koupeli.“ Tehdy Pavel vzal ji a zavedl do domu Jeremiášova. A když se od ní všeho dověděl, co se událo, sám se divil. Kdo to slyšeli, posilovali se u víře v Pána Ježíše. Tehdy modlili se společně za Trifinu. Potom Tekla povstavši řekla Pavlovi: „Jdu do Ikonja.“ On jí pravil: „Běž a uč řeči Boží.“ Trifina pak poslala Tekle mnoho šatstva a zlata. Z toho množství převeliký díl zůstavivši Pavlovi k užitku svatých a chudiny, sama spěchala do Ikonja.

A když tam přišla, vešla do domu Honesiforova a vrhla se na zem tam, kde Pavel dříve sedě učival, a slzíc pravila: „Bože můj a tohoto domu, v němž mi zazářilo světlo, Ježíši Kriste, Synu Boží, pomocníku můj v žaláři, pomocníku na soudě, spomožiteli v ohni, pomocníku mezi šelmami, jaký jsi Ty Bůh, jemuž sláva na věky. Pomáhej služebníkům svým a ústa nepřátel na nás nevražící zacpi.“ Thamira potom našla mrtvého, ale matku Theoklii zastala na živu. I zavolala ji k sobě a řekla jí: „Theoklio matko, hle, již věř, že živ jest Pán na nebesích na věky. Vždyť žádáš-li si bohatství, dá ti je ve mně, nebo hledáš-li dcery, hle, tu jsem.“

A toto svědčíc odešla do Seleukie a mnohé tam v Pánu učením Božím osvitivši, po dobrém běhu života odpočinula v pokoji. Za kralování Pána našeho Ježíše Krista, jemuž jest čest a sláva na věky věkův. Amen.

PŘÍKAZY A NAPOMENUTÍ LÉKAŘŮM

vydané papežem Benediktem XIII. na Synodě Římské,
léta Páně 1725

o duchovní péči o nemocné

Nevýslovná Dobrota Boží, jež *nechce smrti bezbožného, ale aby se obrátil od cesty své a živ byl*, volá lidi neustále k pokání, ale s přetékaající láskou hledá zejména těch, kteří nemocemi jsou skličeni, *volajíc a obračejíc je k sobě*, jak píše Veliký Areopagita, bohatými výlevy své *dobroty*, aby jim ztracené zdraví tělesné neméně než duševní vrátila. A poněvadž by bylo ohromnou chybou pastýřů církevních, kdyby nespolupůsobili s Bohem o spasení duší, z nichž za každou, jejich péči svěřenou, Pastýř věčný v zástavu sobě vzal jejich vlastní duši, říká ústy Ezechielovými: *Bezbožný umře-li v nepravosti své, krve jeho z ruky vaší budu pohledávati*, svatý náš pán napomíná všech biskupů, aby se cítili tím více zavázáni a se zvláštní bdělostí pečovali o jejich posvěcení, čím bližší jim hrozí nebezpečnoství záhuby. A poněvadž se často stává, že nepostřehnutím kořene neduhů, pro které nemocný strádá na loži, choroba znenadání se zhorší a ubožák nikterak nemůže se zpovídati a svých hříchů želeťi, nebo stoupáním horečky pozbývá paměti, zmaten a

jako zpola mrtev zpovídá se sice, ale Bůh ví, zda náležitě připraven; umírá posléze, aniž se o věčný stav své duše řádně postaral, proti napomenutí, jež Duch Svatý každému dává v knize Sirachově: *Vyznávati se budeš živ jsa, živ a zdráv jsa vyznávati se budeš a chváliti Boha a chlubití se budeš slitováními jeho*, a jiné: *Před neduhem poniž se, a v čas nemoci ukaž obrácení své*.

Jeho Svatost tedy pevně trvajíc na konstituci Obecného Sněmu Lateránského, slaveného za Innocence III. roku 1216, na bulle Svatého Pia V., vydané 8. března 1566, a na tom, co nyní vyhlášeno bylo na tomto Sněmu Římském pod titulem *De poenitentis et remissionibus*, výslovně ustanovuje a opětovně poroučí, aby biskupové a jiní představení okrskoví shodně ve svých diecésích zřídili a zříditi dali:

I. Aby lékaři, fysikové i chirurgové římstí a kteréhokoli jiného města a diecése, prvního dne, kdy navštíví nemocného ležícího, ať jakoukoli nemocí stůně (krom pakostnice nebo jiné nevolnosti, která sama sebou nepožaduje ležení) dříve všeho ho napomenuli, aby si zavolal lékaře duchovního a svátostně se vyzpovídal, k tomu konci, aby po uzdravení duše se spasitelnějším zdarem se přikročilo k léčení těla, dle kapitoly *Cum infirmatus* výše citované.

II. Za tím účelem Jeho Svatost neopomíjí napomenouti a vyzvati příbuzných, domácích, známých a přátel nemocného, aby co nejdřív to ohlásili jeho faráři; a on ať zároveň s nimi domluví nemocnému ležícímu a účinnými a

laskavými slovy ať ho přiměje, by se ze svých hříchů zpovídal ve stavu příznivějším a prospěšnějším duši i tělu.

III. Shledají-li lékaři za druhý den, že nemocný ještě se nezpovídal, znovu ho napomenou a pohrozí mu, že se už nevrátí léčit ho, nebude-li jim následujícího dne ukázán zpovědní lístek, zpovědníkem podepsaný.

IV. Když pak třetího dne se vrátí a onen lístek ještě jim nebude ukázán, ať lékaři — pod trestem exkomunikace větší, povšechně vynesené, papeži a biskupům privativně a dle příslušnosti vyhrazené, a nad to ztráty cti na vždy, zbavení hodnosti lékařské, vyloučení z kollegia lékařského, jakož i pod peněžní pokutou dle uznání — úplně a zcela ustanou v léčení nemocného, dokavad se nedovědí, oním zpovědním lístkem, že se již zpovídal nebo že farář neb jiný duchovní otec i písemně dosvědčuje, že mu z nějakého rozumného důvodu (nad čímž zatěžuje se jejich svědomí), povolil jiný ustanovený čas k vykonání zpovědi; a když ten čas uplyne a nedostanou onoho lístku, povinni jsou pod jmenovanými tresty znovu přetrhnouti léčení.

V. Aby pak zpovědníci nezanedbávali vydávati přikázané lístky, s předsudky nemocných a výmluvami lékařů, Jeho Svatost přikazuje všem zpovědníkům, i řeholním, byť kteréhokoli řádu neb ústavu byli, i Tovaryšstva Ježíšova, pod trestem dle příslušnosti vyhraženým Jeho Svatosti a biskupům místním, suspense ipso facto od jurisdikce zpovědní, aby co nejdřív do večera téhož dne dali do rukou nemocnému nebo jinému, kdo u něho v domě

4 Příkazy a napomenutí lékařům

jest, lístek čili potvrzení o vykonané zpovědi toho nemocného nebo o povoleném mu od nich poshovění, by zpověď vykonal v jiný ustanovený den.

Posléze aby vykonáno bylo, co se zde předpisuje. Jeho Svatost žádá, aby každý biskup vydal o této věci zvláštní edikt a uveřejnil jej ve své diecési; a když bude uveřejněn, dále poroučí, aby pod tresty dle uznání biskupů vyměřenými, každý lékař byl přísahou donucen k příkázanému podřízení, kteréž nic jiného neobsahuje než jakési summarium jmenované bully Svatého Pia V.

František Antonín Finy,
arcibisk. damašský, biskup avellinský a frigentský,
sekretář koncilu.

Svatý Ignác mučeník. Z Passionálu norimberského z r. 1475.

„ČAS ČASŮV, KONEC KONCŮV“

Kdy bude konec světa? Otázka věru veliké důležitosti, ježto i sám náš Spasitel ohlásil nám, že časy konec ten předcházející budou nejtěžší a nejnebezpečnější pro jeho učeníky, a že věřícím bude pilně bdíti, aby se nedali svést. *Videte, ne quis vos seducat!* „Vizte, aby vás nikdo nesvedl!“

Že konec světa není vsuktu příliš vzdálen nynějšího pokolení, poznáme z mnoha míst Písma svatého, dáme-li si trochu práce, abychom o nich porozjímali.

Především náš Pán Ježíš Kristus nepřišel na svět uprostřed, nýbrž *na sklonku časů*. Svaté knihy, tradice svatých Otců, i sama církevní liturgie poskytují nám k tomu dokladů mnohých.

Doklady Písma svatého:

O Božím Hodu svatodušním Židé užasli, vidouce Apoštoly tak náhle proměněné a mluvící rozličnými jazyky, vysmívali se jim, domnívajíce se, že by byli opilí. Bylo to o 9. hodině ranní dle našeho počtu. Ale kníže Apoštolův odpověděl jim mužně z vnuknutí Ducha svatého, jenž je byl právě proměnil: „Nejsou tito opilí, jak vy myslíte, nýbrž toť jest, co bylo předpověděno skrze proroka Joele: „I stane se *v době poslední*, praví Hospodin, že vyleji Ducha svého na všeliké tělo.“

Sv. Petr ve své první epištole píše, že jsme „vykoupeni byli drahocennou krví Ježíše Krista, jako beránka neúhonného a neposkvrněného, jenž byl předveděn před ustanovením světa, zjevil se však *v době poslední*.“

V téže epištole sv. Petra (IV., 7.) čteme: *Omnium finis appropinquavit...* „Všemu se přiblížil konec. Proto buďte opatrní a bděte na modlitbách!“ Sv. Pavel ve své I. epištole ke Korintským (X, 11) praví: „Toto pak všecko událo se jim předobrazně, napsáno však bylo k výstraze naší, na které připadl *konec věků*.“

Sv. Jan píše ve svém prvním listě (I, 18): „Dítky, jest *hodina poslední*, a jakož jste uslyšeli, že antikrist přijde, tak nyní vskutku antikristů mnoho povstalo; z toho poznáváme, že jest *hodina poslední*.“

Miláček Páně ukazuje, že náš Spasitel, vykonav svůj první příchod na zem, přišel *na sklonku trvání světa*.

Doklady liturgické:

V adventním hymnu v první sloce jitřních hodiněk pěje Církev svatá: „Z lůna věčného Otce, Slovo Svrchované, jež narodivši se ku pomoci světu přichází *na sklonku času*.“

V modlitbě před 10. proroctvím na Bílou Sobotu vyjadřuje Církev sv. totéž mínění, a to ještě určitěji, říká: „že Ježíš Kristus, pravý Beránek velikonoční, byl obětován *in fine saeculorum—na konci věků*.“

Posléze ve starobylém hymnu o slavnosti Nanebevstoupení Páně čteme, že „Syn Boží stal se člověkem *na konci časů*.“

Doklady z Tradice :

Svědectví sv. Otců a doktorů církevních, jež citováni bylo by příliš únavno, zakládají se všeobecně na II. epištole sv. Petra (III, 8), kde tento Apoštol mluví o konci časů a zachází do podrobností dosti případných: Píšeť: „Toto pak jedno nebuď vás tajno, nejmilejší, že jeden den u Pána jest jako tisíc let a tisíc let jako jeden den.“

Z těchto slov sv. Petra usuzuje většina svatých Otců, že svět, dle šesti dnů stvoření, které zastupují 6.000 let, má trvati celkem 6000 let, z nichž 4000 bylo před Kristem a asi 2000 po Kristu.

Připomeňme zejména sv. Justina, křesťanského filozofa, muže apoštolského, mučeníka a výborného obháje náboženství za vlády Marka Aurelia; sv. Irenea, sv. Hippolyta mučeníka, Lactance, sv. Hilaria, sv. Jeronyma a sv. Augustina.

Tradice křesťanská o době konce světa datuje se nejméně od času sv. Barnabáše, který ji poznamenal ve své katolické epištole. Ovšem epištola tato nepočítá se mezi knihy kanonické; však citována jest s velkou chválou Origenem, Klementem Alexandrijským, Eusebiem, sv. Jeronymem, jenž o ní napsal: „Tento list může velice posloužiti ku vzdělání církve, a já věřím, rovněž jako Eusebius, svatému Barnabáši.“

Uvedme úryvek z této epištoly, dotýkající se naší věci :

„Sobota má jméno od počátku tvoření. Neboť Bůh učinil všechna díla v šesti dnech; sedmého dne odpo-

činul a den ten posvětil. Dobře pozorujte, miláčkové, tato slova: „Dokonal všechna svá díla v šesti dnech.“ Tyto dni značí, že trvání světa má býti jen šest tisíc let, a že to jest mezník, který Bůh označil všem svým dílům; neboť tisíc let jest před ním jako jeden den, a Bůh sám to dosvědčuje, řka: *Dnešní den jest jako tisíc let před očima máma*. A tak, miláčkové, trvání všech věcí bude šest dnů, totiž šest tisíc let.“

Řekl sice Kristus Pán: „O tom dni a hodině neví nikdo, ani andělé nebeští, leč Otec sám“, ale přece ve své péči o nás oznámil znamení této strašné události.

Nuže, jedno z těchto znamení, zvěstujících jeho druhé příští, není-li až příliš viditelné za našich dnů: stoupající a hromadné ochabování víry v lidstvu, které se stává pohanským, nebo ještě hůře, které zapadá každým dnem více do sprostoty a hrubého hmotářství, nedbajíc Boha ani své duše, jako by jich ani nebylo?

Nesplňuje-liž se předpověď našeho Spasitele, jenž před 19. věky výslovně řekl: „Zdaliž Syn člověka nalezne víru na zemi, až přijde?“ (Luk. 18, 8).

Jiné znamení: „Kristus pravil svým apoštolům, jak čtete u sv. Matouše: „A bude hlásáno toto evangelium o království po celém okrsku zemském, na svědectví všem národům; a tehdá přijde *konec*.“

„Svět — píše Mgr. Gaume r. 1844 ve svém dílku *Où allons-nous* — jest poháněn neznámou silou: řekl bys, že jest starcem, jenž cítí svůj skon. Vasco de Gama obepluv mys Dobré Naděje otevřel širou cestu až do

vzdálených končin Východu. Krištof Kolumbus objevil novou pevninu v lůně západních moří. S nimi zároveň kráčí obrovskými kroky Evangelium, které ode dávna v klínu Evropy takřka zůstávalo nehybno. Větry roznášejí na svých křídlech legie apoštolů, zavlažujících svou krví kříž, zasazený jejich rukama v rozlehlých končinách amerických, a před svatým křížem padají na tváře nespočetní národové. — Zatím co proniká světlo božské až do hlubin Západu, postupuje rychlostí blesku až na nejzazší hranice Východu. František Xaverský kázal v 50 královstvích, pokřtil sám 1,000.000 pohanů a umřev, dosud žije rozmnožen v tisíci apoštolech.

„Hlásání evangelia nevěřícím, počavší se v 16. století s prudkostí neobyčejnou, bylo jen obnovením této činnosti. Pokroky jsou takové, že není třeba dlouhých výkladů, abychom ukázali, že Evangelium dnes cestu světem ukončuje.

„Vyjděte od dob apoštolských a sledujte až do našich dnů dějiny Asie, Evropy, Afriky a Ameriky a poznáte, že tomu tak. Můžete říci, že v těchto čtyřech dílech světa bylo jen jediného národa, který dříve nebo později neviděl zářiti slunce Evangelia? Zbývá pátý díl světa, Oceanie, objevená nedlouho potom; i ona brázděna jest radostným poselstvím. Popatřte na ten četný archipel, všude uvidíte některého lovce duší!“

A nespočetní národové v lůně Afriky, kteří dříve Evangelia ani neřušili, nejsou-liž též osvěcováni světlem božské pravdy, zejména od polovice 19. století? Co nových

vikariátů apoštolských zřízeno bylo mezi těmi barbar-skými kmeny za pontifikátu andělského Pia X.!

Znamení Synem Božím ohlášené o blízkém konci světa, rozšíření Evangelia až do nejzazších končin země, toť pohled potěšitelný a zároveň hrozný!

Druhým znamením poplašným a neméně významným jest všeobecná apostasie národů křesťanských.

Jest-li hlásání Evangelia po celém světě předcházející podmínkou zkázy světa, pak apostasie bude její příčinou.

Všechna století, všichni národové *jsou stvořeni pro Ježíše Krista*; až *Kristus nebude za nic považován, pak svět ztratí důvod své existence*. Nač by vsuktu bylo věkovité trvání této země, porušuje-li se čím dále tím více největší část jejich obyvatelův?

Dobře praví sv. Pavel: „Nikdo vás nesved' nižádným způsobem, neboť den Páně nenastane, leč prve přijde odstoupení, a zjeví se člověk hřichu, syn zatracení, jenž se protiviti a povyšovati bude proti všemu, co slove Bohem anebo čemu vzdává se pocta božská.“

Jednohlasně praví svatí Otcové a vykladaelé Písma, že konec světa přijde, až veliká část národů křesťanských odloučí se od císařství římského a Církve“, tedy od papeže, jak vykládá svrchu uvedená slova sv. Pavla zejména sv. Anselm — až víra zvláště ochabne mezi národy, dle slov samého Spasitele: „Zdaliž Syn člověka nalezne víru na zemi, až přijde?“

Tím ovšem se nepraví, že by víra vyhynula všude, přes

úsilí bezbožníků, kteří jako nikdy jindy míří k tomuto cíli a odvažují se tím chlubití — nýbrž že od pólu ku pólu těch, kteří ji uchovají živou a oduševněnou, bude pomalu ubývati a počet jich bude mnohem nepatrnější, než kdy býval, proti vždy vzrůstající četnosti zlých a nevěřících.

Tato apostasie nastává především dobou ze všech nejsmutnější, označenou jménem „reformace“, jménem to absolutně falešným a nezaslouženým; neboť tato tak řečená reformace nebyla než východištěm boje, rozpoutaného peklem a jeho pomahači proti pravé Církvi Ježíše Krista a jeho náměstku zde na zemi, biskupu římskému, papeži.

Ano, dle domnění vykladatelů písem svatých tato reformace jest začátkem rozsáhlé a poslední apostasie, rozpoutáním všech neřestí a všech vášní, které se mají z plna vybouřiti a míti volný průchod před koncem časů.

Třetím znamením konce světa jest zánik říše římské. Třeba si připomenouti, že říše římská, stavši se od Karla Velikého v roce 800 *svatou říší římskou*, byla v mysli křesťanské makavým znakem časné moci našeho Spasitele a měla představovati tisícileté království Ježíše Krista na světě, před obnovou této země, předpověděnou sv. Petrem, pro časy, které mají přijíti před posledním soudem a záhubou bezbožných.

Jest známo, že jedna větev této říše, císařství východní, zašla již r. 1453 po dobytí Cařihradu Mahomedem II. Císařství západní mělo ještě trvati, více

méně hynouc, až do r. 1806, kdy František II. slavně se zřekl titulu a práv císaře římského, vyhlásiv se za Františka I., císaře rakouského.

První křesťané, poučení prorockou tradicí, modlili se se zvláštní vroucností za zachování říše římské. Proč asi? Protože pohlíželi na ni jako na znamení předcházející konec světa. Všichni opírají se o slova sv. Pavla v jeho II. listu k Soluňským (II. 6, 7), rovněž jako většina Otců církevních, kteří nám je takto vykládají.

Tertullian: „Máme důležitý důvod modliti se za císaře a zachování císařství: my víme, že veliká katastrofa, která hrozí vesmíru, totiž konec světa, která má býti provázena tak hroznými bédami, jest zdržována jen trváním říše římské“.

Lactanc: „Není nikomu pochybno, že konec královstev a světa bude velmi blízký, až říše římská zanikne. Ona udržuje svět. Toť příčina, proč máme prositi Boha, čelem v prachu, může-li býti oddáleno vykonání jeho úradků, aby pozdržel příchod ohavného tyrana, který má vyvrátiti císařství a zhasiti toto světlo, jehož zničení přiblíží zánik světa.“

Sv. Cyrill Jerusalémský: „Démon vzbudí člověka pověstného, který uchvátí moc říše římské: tento antikrist přijde, až čas císařství římského se naplní a konec světa se přiblíží.“

Sv. Jeronym, mluvě o druhém listu k Thessalonickým, poznamenává, že moudrost kázala sv. Apoštolu, aby otevřeně neprohlašoval, že jest třeba, aby říše

římská zašla, dříve než by se zjevil antikrist; pak uváděje slova sv. Pavla, takto je vykládá: „Jedině co říše římská, která nyní drží ve své moci všechny národy, ustoupí ze světa a zmizí, přijde pak Antikrist.“

Sv. Jan Zlatoústý: Tento výmluvný patriarcha vykládá též text svatého Pavla ještě zřejměji: „Možno se tázati, co myslí sv. apoštol těmito slovy: ‚Také nyní víte, co ho zdržuje, aby se zjevil časem svým.‘ Rádi bychom věděli, proč mluví o tom tak temně? Kdo ho zdržuje, aby se zjevil? Jedni praví, že milost Ducha svatého, druzí pak, že císařství římské, a já držím se tohoto druhého mínění. Proč? Protože kdyby byl chtěl mluvit o Duchu svatém, byl by se vyjádřil jasně; a ostatně, už jest tomu dávno, co dary darmo dané přestaly.— Ale protože měl na mysli říši římskou, měl důvod, aby mluvil zakrytě a v hádankách, aby nepobuřoval zbytečně Římanů. Praví tedy: „jenom dokavad ten, jenž zdržuje, neustoupí s cesty“, totiž až ustoupí ze světa říše římská, potom přijde Antikrist. Až tato říše římská vezme za své, najde ji Antikrist uprázdněnu, zmocní se jí a začne si osobovati panství nad lidmi i nad samým Bohem.“ (4. homilie na II. ep. k Thessal.)

Podobně mluví sv. Augustin, sv. Optat Milevitský a jiní nejslavnější z Otců a množství církevních spisovatelů a vykladatelů.

Posléze tato tradice vžila se v učení katolické; ovšem nikoli jako článek víry, ale jako věc, založená na autoritě slavných mužů. I katechismy, dokonale pra-

vověrné, oznamují jako blízká znamení soudu hlavně tato tři: hlásání Evangelia po celém světě, zánik říše římské všeobecnou revolucí a příchod Antikrista.

V některých dobách lid, oklamán zdánlivými úkazy, věřil, že se blíží konec světa, ale vzdělanci nesdíleli nikterak tohoto mínění. Odvolávajíce se na tradici, o které jsme se právě zmínili, pravili, jak píše Malvenda: „Antikrist, přímý předchůdce konce časů, přijde až po zániku říše římské; to jest mínění jasné a určité svatého Pavla a svatých Otců. Jeť samozřejmo, že říše římská trvá ještě v Německu. (Malvenda psal tyto řádky na počátku 17. století.) Antikrist nepřijde dříve, než římské císařství zanikne. Tehdy pak, až zanikne, objeví se velká říše protikřesťanská.“

Tato víra, věrně uchovávaná po staletí, byla předmětem zvláštní pozornosti největších geniů křesťanstva, jakož i učenců od Církve odpadlých. Všichni věřili, že zánik říše římské bude hrozivou předehrou konce všech věcí.

Zbývá ještě zvěděti, co sluší rozuměti říši římskou, zda říši čistě světskou, která sjednocena v osobě Konstantinově, rozdělila se po něm ve dvě části, aby dále trvala na Východě v panovnicích cařihradských a na západě v Karlu Velikém a císařích německých.

S této stránky sdílíme plně mínění sv. Tomáše Akvinského, který soudil, že říši římskou náleží rozuměti také moc duchovní, vykonávanou veleknězem římským nad národy křesťanskými. Nuže, není-li potvrzeno toto

mínění andělského doktora zvláště od polovice 19. století, stupňovaným oslabováním světské moci papežství a úplným potlačením jejím r. 1870?

Není-liž tato *duchovní moc* mnohem lépe než kterákoli jiná moc čistě lidská, *překážkou* sv. Pavlem předpověděnou ku zjevení Antikrista: „objeví se člověk hříchu, syn zatracení, jenž se protiviti a povyšovati bude proti všemu, co slove Bůh nebo čemu se vzdává pocta božská, takže se posadí v chrámu Božím a bude si počínati, jako by byl Bohem?“

Kam se poděla nyní druhá podstatná moc nejvyššího velekněze nad národy kdysi tak hluboce křesťanskými? Ano, kam se poděla i moc duchovní?

Pro protestantskou část Evropy byla dávno protivnicí odpornou reformátorům a jejich domněle evangelické nauce! Druhá část pak sotva ji uznává jako cizího suveréna, s kterýmž prahne zpřetrhati všechna pouta tak starodávná a tolik posvěcená!

Čtvrtým znamením blízkého konce časů jest odluka lidu od panovníků. Není-li dosti známa a příznačna na všech stranách v Evropě ode tří století, zvláště od revoluce r. 1879? Co bychom měli souditi o kralovraždách, o změnách vlád a ústav, vykonaných nebo zamýšlených, jen od této poslední doby? Jaký to duch bláznivé nezávislosti a tajné vzpoury, vzatý za princip v nesmyslném a lživém dogmatu o svrchovanosti lidu a tak řečeném všeobecném hlasovacím právu, jež není nic jiného než vychytralé podkuřování

lidu, nastoupivší po neuvěřitelné a neméně bláznivé zásadě: „Králové trůní, ale nevládnou!“

Co jest jiného, než rozluka nejhlubší nejpravdivější, jakou kdy svět spatřil od doby Evangelia? Rozluka ducha od srdce, což není nic jiného než zkáza úcty, důvěry, lásky a oddanosti, zavedené křesťanstvím mezi králem a lidem!

A jaký to rozdíl mezi Evropou nynější a Evropou 15. století, přihlédneme-li k poměru mezi papežem a národy evropskými?

Jak bylo předpověděno: „viděl jsem hvězdu, která spadla s nebe na zem, a té dán byl klíč od jícnu propasti. I otevřela jícen propasti, a tu vystoupil kouř z jícnu jako kouř z peci veliké, a zaťmělo se slunce i povětří dýmem jícnovým,“ (Apoc. IX., 1, 2) — na výzvu Luthe-rovu Německo, Švédsko, Dánsko, Prusko, část Švýcarska a Francie řítí se pod prapor vzpoury . . . Absolutní nezávislost lidského rozumu vzhledem k náboženství; úplné vyhoštění církevní autority; hle, toť principy tohoto vůdce odpadlíků protestantských!

Pro jiné národy zástupce Ježíše Krista není než suverén cizí a podezřelý, jehož počínání budí nedůvěru, jehož slova nesmějí dojít sluchu jeho dítek, dokud by nebyla prozkoumána vladaři a nedostala výsměšně „visum“ jejich ministrů! . . . Tolik bojí se vlivu římského, tolik strachují se autority náměstka Kristova!

Jednota duchovní se Svatou Stolicí jest zpřetrhána; tato prastará jednota, založená na všeobecnosti víry.

Pak ovšem přichází tato obludná věc: rovnost náboženských vyznání, apotheosa lidského rozumu, sekularisace, svrchovanost státu; posléze laicisace, ateismus, „náboženská volnost“, pokrytecká a nenávistná maska nynější bohaprázdnosti, úpadku, odpadu a všeobecné apostasie — smutná to předehra příchodu Antikristova a rychlého přiblížování konce časů!

Projděme nyní Evropou, která zůstala katolickou aspoň dle jména, a křesťanskou aspoň ještě dle křtu. Od severu k jihu, od východu k západu, vidíme křesťanství poníženo, znehodnoceno, pronásledováno! Všude vidíme, jak apostasie rozmnožuje své řádění ve všech poměrech a ve všech způsobách, úskokem, pokrytectvím, udavačstvím, násilím! Všude boj proti tomu, co jest svato, posvěceno, nadpřirozeno. Všude soustavná rozpoutaná a neustálá znemravnělost ducha i srdce! Všude boj proti všemu vznešenému cítění, proti všem ideám náboženským již od dětství, v kterémžto boji není ani tolik šetrnosti, co mezi pohany se vyžadovalo!

Běda, u příliš velikého počtu pokřtěných praktická víra vyšla z obyčeje, učinivši místo více méně mlhavé *náboženskosti*, vidině to náboženství, víře prázdné, která klame a svádí, která však ani neosvěcuje ani nezachraňuje, dle slov sv. apoštola Jakuba: „Co prospěje, bratři moji, praví-li kdo, že má víru, nemá-li skutků? Může-liž ho víra spasiti?... víra, nemá-li skutků, jest mrtva sama v sobě... jako tělo bez ducha jest mrtvo, tak jest i víra beze skutků mrtva.“

ŽLUTÉ NEBEZPEČÍ

Jsou to vždy tytéž končiny Asie, kde božská Spravedlnost drží v záloze národy divoké a četné, aby na první znamení vykonali její strašné tresty.

Byli to Hunové pod vůdcem Attilou, kteří vyšli, aby pustošili Evropu v 5. století; Turci, kteří založili říši ottomanskou; Mongolové, kteří se zmocnili Persie, Indie; byli to Mandžuoové, kteří stali se pány Číny.

Nesmírné prostory těchto končin a jejich silná obydlenost dávají na jevo, za prvé, že pro větší nebo menší vzdálenost těchto rozličných národů od místa, kde se všichni mají shromáždit, někteří mohou se dle proroctví apokalyptického dostavití teprve za rok, jiní však budou hotovi do měsíce, do dne a do hodiny.

Za druhé je zřejmo, že tyto spojení národové mohou utvořit armádu jízdy o 200 millionech mužů; číslo to jež sv. Jan po dvakráte uvádí, a to ve verši 16. kap. IX., předvídá asi úžas, který způsobí, že zmiňuje se o tak velikém počtu.

Jakkoli neobyčejný zdál by se tento počet, tak že vykladatelé Písma považovali jej za allegorický, a že sv. Jan chtěl jím vyjádřit toliko spojení národů nespočetných — přes to pokládáme jej za určitý, protože jest zaznamenáno v proroctví 200 millionů bez dvojsmyslu a protože, kdy-

by byl chtěl sv. Jan naznačiti jen počet neurčitý, byl by použil výrazu, kterého jindy užil, mluvě o právě tak značném, ano četnějším shromáždění těchže národů pod vedením Antikrista, falešného proroka, řka o nich, že jich jest tolik jako písku v moři. (Apoc. XX, 7.)

V kap. IX. Zjevení mluví o prvním shromáždění těchto národů takto :

„I zatroubil anděl šestý ; a uslyšel jsem jeden hlas ze čtyř rohů oltáře zlatého, který jest před Bohem, an praví k andělu šestému, jenž měl trubu : odvaž ty čtyři anděly, kteří jsou přivázáni při veliké řece Eufratu. I byli odvázáni ti čtyři andělé, kteří byli připraveni na hodinu a den a měsíc a rok, aby pobili třetinu lidí. A počet vojsk jízdných byl dvě stě millionů ; uslyšel jsem počet jejich.“

Dle zpráv zeměpisných a historických poukazují na to mnohé a rozličné důvody místní, že možnost tak neobyčejného počtu, oznámeného sv. Janem, bude skutečná ; neboť jediná říše čínská má obyvatelstva nejméně 400 millionů, a ač dosti rozlehlá, jest jen desátým dílem půdy asijské.

Nesmírné krajiny Tatarska jsou neméně četně obydleny a chovají mimo to veliký počet koní domácích a divokých, tak že Tataři od malička na koni jezdí ; z toho uzavíráme, že všechny jejich tlupy, až přijde doba jejich vpádu, budou moci utvořiti četné vojsko jízdné.

Mohli bychom připojiti, abychom tolik nežasli nad neobyčejným počtem, který sv. Jan viděl prorocky, že ve 200 millionech jízdy jest zahrnuta četná a hrozná artilerie,

kteřá má se sůčastniti této výpravy, jejíž podobu a hrůzné účinky tak pěkně vylíčil sv. Jan téměř 1300 let před jejím vynálezem, takže tato jediná okolnost mohla by posílití víru v jeho prorocství: „A takto jsem viděl koně u vidění a ty, kteří na nich seděli: měli pancíře ohnivé a hyacintové a žluté jako síra, a hlavy koňů byly jako hlavy lví, a z úst jejich vycházel oheň a kouř a síra. Těmito třemi ranami byla pobita třetina lidí, ohněm, kouřem a sirou, které vycházely z úst jejich. Neboť moc koňů jest v jejich ústech a v jejich ocasech; jejich ocasy totiž jsou podobny hadům, majíce hlavy, a těmi škodí.“ (Apoc. IX, 17.—19.)

Kdo by nepoznával v tom zbraně střelné: pušky, děla a jiné nástroje vražedné, nabité rozmanitým střelivem?

Konec této kapitoly udává nám blízkou příčinu druhého nájezdu: „Ale ostatní lidé, kteří nebyli zabiti těmito ranami, nečinili pokání ze skutků svých, aby se neklaněli duchům zlým... nečinili pokání ze svých vražd, ani ze svých čarů, ani ze smilství svého, ani ze svých krádeží.“

Běda! Ubohé pokolení lidské, jednou zbloudilé, do jakých to propastí se vrhá!

„Jelikož bohatost knih svatých jest nekonečna,“ praví Bossuet, a není vyčerpána jedním výkladem, mohli bychom dobře říci, že bezbožný Antiochus zpodobil Goga Ezechielova a že Antikrist zpodobí Goga apokalyptického.

Buď tomu s Gogem a Magogom jakkoliv, vidíme, že Satan, vyšedší ze svého vězení r. 1800., nemaří ani okamžiku, aby sváděl národy: že jeho ústřední správa jest

rozvětvena ve všech obydlených zemích, a že jeho pekelné svody přinášejí zmatek a zkázu celému světu.“

Národové Východu, ozbrojeni hroznými zbraněmi, podvkrátě se shromáždí ve dvou různých dobách.

První shromáždění, ohlášené ku konci šesté pečetě, má zvrátiti celý svět, přinésti zpusťování všem místům, kam vnikne . . . jest to shromáždění oněch 200 milionů jízdného vojska.

Druhé shromáždění jest to, které ohlášeno (Apoc. XVI, 12—14.) vylitím misky šestého anděla a „vyschnutím veliké řeky Eufratu, aby se připravila cesta králům od východu slunce,“ s kterými mají se spojití jiní králové země, které Satan svede skrze duchy nečisté a které shromáždí k válce v den veliký Boha Všemohoucího, totiž v den, kdy Ježíš Kristus zjeví svou moc, vyhlazuje je mečem vycházejícím z úst jeho.

Dle úradku Božího mají tato dvě shromáždění posláni od sebe dosti rozdílná, neboť jedno zdá se býti určeno ku potrestání bezbožnosti země, aby zahynula třetí část jejich obyvatel — druhé pak, aby zahubilo skrze moc Boží krále a národy, kteří postavili se pod prapory Satanovy v poslední boj proti Kristu a jeho sluhům ; — a tak účelem prvního shromáždění bude : připravití všeobecné panování Antikristovo, a účelem druhého shromáždění : zničení panování Antikristovo a ukončení svody Satanovy na zemi a jeho pronásledování Církve.

S jakou to hroznou jasností můžeme těmito řádky nahlédnouti do budoucnosti plné hrůz, která se již blíží !

Vtrhnutí tohoto neobyčejného vojska jízdného, které rozleje se po všech královstvích, zničí jejich hranice, přinese těžký zármutek všem králům, knížatům a mocným, svobodným i otrokům, zahubí třetinu obyvatel země ohněm svého dělostřelectva a zbytek ostaví na milost a nemilost divokým vítězům ; hrozný to trest, který vykoná nad obyvateli země spravedlnost Boží, velmi popuzená neustálým rouháním bezbožných proti Jeho Pomazanému a urážlivým opovrhováním shovívavostí, s jakou tak dlouho je snášela.

Víme dobře, že po zničení Říma a vtrhnutí těchže národů do Itálie, knížata a senatoři římsí, dříve tak zámožní, byli bez přístřeší a stali se žebráky !

Stojí za to ten svět, jenž před svým zánikem má zakusiti tolika otřesů, aby bez ustání dával si tolik práce s přeměnami, které nemohou míti více stálosti a trvání než základy, na nichž spočívají ?

Kdo by mohl ostatně tvrditi, že část těch běd, o kterých myslíme, že zůstaveny jsou našim dětem, nezastihne nás samých, a že již již nastává chvíle všeobecného převratu společnosti lidské i náboženství katolického ?

A za těchto nejistot neměli bychom se obávati ztráty nebo ochabnutí víry ? Neměli bychom povznésti svých zraků od tohoto světa hmotného a pomíjejícího a raději rozjímati neproměnnou věčnost jako náhradu za své pomíjející utrpení ?

Ale nezapomeňme v očekávání těchto neobyčejných běd, že pravidlo pro naše chování jest nám již dáno před

19 věky v radě, kterou dal veliký Apoštol křesťanům všech časů: „Hledte tedy, bratří, kterak byste žili pečlivě, ne jako nemoudří, nýbrž jako moudří, vykupující čas, neboť dnové jsou zlí. Proto nebuďte nerozumní, nýbrž srozumějte, která jest vůle Boží“ (Efes. V, 15.), abychom se připravovali na veliký den Páně, jenž přijde náhle jako zloděj v noci.

O probuzení Číny generál Chanoine v „*Journal des questions militaires*“ uveřejnil článek, v němž mimoděk potvrzujedávné předpovědi a jehož závěr tuto podáváme:

„Žádný systém finanční nedovedl by v Číně vytvořiti „národní armády“ jako v Evropě západní a střední: ale přes to jest čím dále tím více zřejmo, že XX. století asi uvidí proměny, jakých nikdy nebylo v dějinách světových. Boxerové, vlastenci budoucnosti, budou míti nejlepší zbraně, jež vůbec možno koupiti, a pak nebude se moci zneuznávat „žluté nebezpečí“. Wen-Siang, čínský ministrpresident v r. 1860 říkával vyslancům evropským: „Vy všichni až příliš starostlivě snažíte se nás probuditi a přivésti na nové dráhy; vy to dokážete, ale budete toho litovati všichni; *neboť jakmile již budeme probuzeni a vyrazíme, půjdeme rychle a daleko, dále než myslíte, mnohem dále, než byste si přáli.*“ Toť dozajista málo útěchy pro budoucnost! Evropa bude tím potrestána, čím hřešila.

Již se začalo. Japonsko zmohutnělo tak, že se odvážilo boje s Ruskem. V 30 snad 40 letech, až čínští nebesfané a jiní vtrhnou do starého světa, bude ještě hůře, soudíc dle slov Svaté Panny La Salletské, jež předpovídá

tento hrozný nájezd: „Předchůdce Antikristův se svými vojsky z mnohých národů bude bojovati proti pravému Kristu, jedinému Spasiteli světa; prolije mnohokrve a bude chtíti zničit kult Boží, aby sám byl za boha považován.“

Taková bude metla Boží pro křesťanskou Evropu, když se zpronevěří svému Bohu po dvaceti pěti letech pokoje, přislíbeného po nynější veliké krisi: „Dvacet pět let hojné úrody přivede lidi k zapomenutí, že hříchy lidí jsou příčinou všech béd, které přicházejí na zemi.“

Po předchůdci Antikristově, přijde pak deset králů jeho, na konec pak Antikrist sám, aby dovršil ztrestání světa zpronevěřilého. Bůh račiž pak chrániti svých věrných uprostřed této potopy béd budoucích!

Žluté nebezpečí, abychom užili uvyklého výrazu, ukazuje se jako trest, uchovaný pro zlou politiku národů evropských, kteří na Východě vždy pomýšleli spíše na své hmotné zájmy než na křesťanskou civilizaci všech těch národů pohanských, kteří tam přebývají.

Jest se třeba obávati, až tyto národové dostatečně se silí a se ozbrojí, až železnice jim usnadní transporty jejich vojsk a střeliva, až mimo to hlad a nedostatek, nemalý v jejich krajinách, ještě je podnítí ke vtrhnutí do našich krajin, zahrady to světa, — pak z Boží spravedlnosti vrhnou se na Evropu, jako na kořist, určenou jejich loupeživosti a vyděračství, aby se tak stali trestem odplaty.

Archa Noemova z Bible Kutnohorské z r. 1489.

Jules Barbey d'Aurevilly

SAINT-BONNET

(„Neomylnost“ -- „Bolest“)

Již tomu bude několik let, co tato kniha o *Neomylnosti* byla rozhozena ve veřejnosti, a to s velikou čilostí a obratností. Zazářila u několika duchů, jichž bylo příliš málo - které jala transcendentními vlastnostmi, jimiž se skvěje; ale u Kritiků z povolání, u žurnalistů, rozdavačů slávy, velmi málo se o ní hovořilo. Nic zvláštního, co by překvapovalo. Toť zákon. Veliké knihy, jejichž myšlenka plodí zvláště velikost, nemívají ihned velikých úspěchů. Bývá jim čekati, a to ony mohou . . . bez závady. Protože myšlenka jest věčná jako Bůh, musí býti trpělivá jako Bůh. *Patiens quia aeterna* . . . Není na tomto světě po sympatii v hlouposti, čím by se dosáhlo nejrychlejšího a nejjistějšího úspěchu, není leč vášnivost lásky k úspěchu nějaké knihy, vášně a vhodné okolnosti, vhodná chvíle, k níž někdy talent neráčí připnouti své myšlenky jako Samson připjal pochodeň na ohony svých lišek, by vše zapálil!

Nuže takový není Blanc Saint-Bonnet a jeho knihy. Za sebe jsem ochoten uznati, že intelektuálně, talentem a

inspirací, Saint-Bonnet má něco samsonovského ; ale ta jeho síla jest mnohem více proti ideám než proti lidem. Má plástev medu, kterou Samson našel jednoho dne v tlamě lví, ale kde jest tlama lví ? Nevidím než roztomilý úsměv, splývající s velmi lidských a velmi výmluvných úst. Kdyby měl aspoň ve své něžné ruce blahodějnou čelist osličí, kterou se rozbíjejí tak dobře čelisti jiným ; čelisti, jež by byl rozbil, byly by vyrazily v křiky, a jsem si tím jist, byly by dělaly články. Ale Saint-Bonnet jest Samsonem tichým.

Jinak jest jistotně v tuto hodinu největším katolickým metafysikem v Evropě ; ale veliký metafysik nemá výhody, že by byl neskonale oblíben v zemi — která robí filosofii, pravda, jako robí verše, která však nemá již metafysické hlavy jako nemá hlavy epické . . . A přece Blanc Saint-Bonnet strávil svůj život v nejvyšších studiích. O dvacátém a jednom roku počal hrdinně svou *Duchovní Jednotu* (Unité spirituelle), a uplynulo již od té padesát let ! Byl zplozen k metafysice a k theologii proslulým a výborným knězem Noirotem, zručným a subtilním pomocníkem ku porodu duchů, knězem Sokratem, který vždy raději, jak pravil profesor Cousin, dělal lidi než knihy, a Saint-Bonnet byl jeho nejlepším dílem, dílem, jež si dovolujeme jen jedinkrát a do jakého se podruhé nikdy nepouštíme.

Po *Jednotě duchovní* napsal knihu o *Bolesti*, knihu něžného mysticismu, jak by ji bývali Světci napsali, dokud jejich krev se nestala světelnou a dokud ještě tekouc působí bolest. Potom uveřejnil se špatným titulem, — metafysik,

který neviděl úspěchu a který viděl příliš svou myšlenku, — ono veledílo o *Restaurování Francouzské*, která jest jeho vlastnímu talentu tím, čím jest sám abbému Noirotovi: nepochybným veledílem, jaké se podruhé nedělá. Nuže, přes všechny tyto práce, jimiž si zasloužil býti rozhlášen a oslavován, Blanc Saint-Bonnetovi dostalo se tak málo místa, na něž má opravdu právo, v dychtění a zálibách jeho doby, že jistý katolický kritik, velmi učený, velmi svědomitý a oživovaný vždy city nejušlechtilejšími, nazval jednoho dne *Oslabení Rozumu*, tuto brožuru o vyučování nejskvělejšího dosahu, již Saint-Bonnet napsal krátě si chvíli v mezidobích svých ostatních děl: „knihou tulipánem“, by asi vyjádřil její vzácnost, — domnívaje se, že jest vzácná tato kniha, protože jí neznal!

Taková jest několika slovy historie tohoto velikého metafysika, příliš zůstávšího v čirém světle abstrakce, nesnesitelném tolika duchům, by byl upozorován! Bylo třeba dvaceti čtyř hodin de Tocquevillovi, by fulpasoví Dandinové *Journalu des débats*, kteří ho usoudili Montesquieuem, zjednali mu proslulost, a Saint-Bonnet po více než čtyřiceti letech neměl své proslulosti v plnosti tohoto slova. A tak dále trvá tento slavný neblahý osud! Kniha o *Neomylnosti*, tato nejmetafysičtější, nejtheologičtější, nejhlouběji myšlená ze všech jeho knih, nenavnadila povrchních Aiolův veřejnosti, kteří tropí hluk a drží jej zajat v papírových kornoutech svých článků, k tomu, by rozpoutali vítr slova na počest knihy, které nerozuměli. Ale což na tom! sláva člověka jako Saint-Bonnet není

nikterak slávou na tu hodinu. My pravíme, že jest jista, když jest zpozděna! Kdyby žil, mohl by býti kliden. Sláva jeho slove jako jeho kniha: Neomylnost!

II

Idea, jejímž rozvinutím jest tato kniha Saint-Bonnetova, není vynálezem, který by jemu náležel jako systémy, které náleží těm, kdož je vytvářejí. Nikoliv! Jest zde pod svým jménem abstraktním, zavěšeným udatně v záhlaví knihy, by se tak vystavila hlava Medusina hlupcům a by se jim zabránilo dotknouti se jí, — neboť hlupáci aspoň v rozprávkách bývají hbiti s úsudkem, — these stará jako Církev sama. Jest to these, kterou vynášeli a hájili všude Otcové, theologové a katoličtí spisovatelé, jimž bylo mluvíti o Církví od jejího založení, — jest to sám pojem Církev, zvracející se v hlavě lidské, neopírá-li se o tuto nezbytnou ideu neomylnostní.

Saint-Bonnet spokojil se tím, že ji přijal, ale jeho vlastnictvím, a odvážil bych se skoro říci výlučným, jestiž způsob, jímž ji přijal. Jest to způsob neskonalé nový a neskonalé hluboký, jímž zpracoval po všech ostatních tuto látku tolikrát již zpracovanou a zprobovanou tolika paprsky světelnými, vytrysklými ze spousty duchů tak rozličných! Každý vsuktu, od sv. Cypriána až k Malebrancheovi, vyňal šíp svého zvláštního rozumu, svého argumentu, vzatý v toulci ducha takového ustrojení, jakého kdo měl, a vstřelil jej po svém více nebo méně hluboko

do tohoto rozsáhlého terče, o němž by se myslelo, že v něm již není místa ještě pro nějaký šíp.

Na štěstí jedním znakem pravdy jest, že jest nevyčerpatelna ; u ní poslední slova nebývají nikdy pověděna. Kdo by jí mohl zapomenouti ? Posledně ještě jistému člověku geniálnímu, s nímž znalci se již dávno důvěrně seznámili a jehož jméno třicet let se dralo do všech úst, z nichž teď zaznívá, Josefu de Maistrovi, na počátku století, podařilo se napsati skvostnou knihu, *O Papeži*, po oné jiné skvostné knize kardinála Bellarmina, *O svrchovaném Veleknězi* (*De Summo Pontifice*). Nuže Saint-Bonnet znovu se ujal této látky. Po Josefu de Maistrovi, po oné nádherné knize o *Papeži*, která se zdála tak velitelsky rozhodnou v otázce neomylnosti, Saint-Bonnet napsal knihu nauky totožné, ale rozdílných důvodů a důkazů, již se nebál pojmenovati jménem samé otázky : *Neomylnost*.

Ah ! právem se říká, že sokolové sokolům oči nevyklinou. Genius nezastrašuje Genia. Metafysický genius Saint-Bonnetův (neboť jeho talent až tam dorůstá), neměl strachu z historického a politického genia de Maistrova při látce, — katolické, i v tom, že připouští, ba že i svolává všechna soupeřství ducha. Pro ty, kdož umějí na ráz postřehnouti všechno, co tento veliký pojem *Neomylnosti* svírá pevně ve svých čtyřech slabikách, které jej vyjadřují, jest v tomto prostém slově všechna filosofie Církve a všechna její historie.

Prohlubující tento pojem tak plný a tak hluboký, nemůžeme vybaviti *jednoho* a vyprávěti o *druhém*, když

toho neučiníme s oběma; neboť přísně vzato a úhrnem, poněvadž neviditelné skýtá viditelné, nevím, kterak by bylo možno dotknouti se historie Církve a nedotknouti se principu, kterým jest, a tudíž nevšímati si filosofie, — a kterak dotknouti se jejího principu, který jest její filosofií, a nevšímati si historie, která ukazuje principy i fakta! Ale přes tuto nezbytnost splétati nevyhnutelně filosofii s historií, když se tvoří kniha o otázce neomylnosti, není méně pravdivo, že tato nesmírná otázka jest dosti prostorná pro obojího genia: pro genia faktů i genia ideí, a že odpovídá oběma největším zálibám myšlenky. Josef de Maistre a Saint-Bonnet mohli vyvoliti si každý svou.

Josef de Maistre, který byl na prvním místě historikem, přes nejvyšší schopnosti k metafysice, vešel zpřímá v tuto otázku Neomylnosti branou faktů a historie, provázen zdravým smyslem prvního řádu a vzdaluje vědomě všechny argumenty, které nebyly historické, oním velikým gestem státníkovým, jímž se vyznamenával, kdežto Saint-Bonnet naopak mnohem více metafysik než politik, vhloubil se v tutěž otázku studiem samé podstaty a principů, vnikaje v podstatu až k místu, kde jest věru neproniknutelná. V tom byli poslušni oba oněch vládčích pudů, které určují povolání u bytostí dosti silných, by nějaké měli. A ač byli povinni ve všem se sbližovati v závěrcích a v nauce o látce, která nepřipouští ani vytáček, ani odstínů, ani důmyslných způsobů, jak se odlišiti ať v čemkoliv, zcela chtějíce zůstatí podobnými u věci, vyhnuhli se podobnosti, opakování, totožnosti hledisek, všeho, co pů-

sobí, že vypravování dvakrát opakovaná jsou nudná i když jsou pravdami, i napsali oba knihy mohutné, které se doplňují navzájem a které si podržují svou neporovnatelnou původnost.

A když pravím: „Napsali oba,“ mýlím se. Jen jeden se vyhnul opakování a podobnosti, a velmi třeba to říci, totiž posledně přišlý; jest to Saint-Bonnet. Josef de Maistre neměl za knihou, kterou napsal, knihy jako kniha o *Papeži*, která by byla vyzařovala odlesky svého světla na jeho myšlenku. Měl, pravda, též dílo silné: *De Summo Pontifice* od Bellarmina, ale toto dílo, které má svou velikost, nemá půvabu krásy v nejčistší jasnosti jako ta neuvěřitelná kniha o *Papeži*, v níž průzračnost formy jest rovna zázračnosti látky!

Tato kniha, nebezpečná původnosti, i nejlépe opevněné proti vlivům, pokouší svou krásou naše nejbezpečnější schopnosti napodobitelské, a autor *Neomylnosti* neunikl snad tak dobře těmto vlivům leč svou překvapující hloubkou.

III

Tedy veliká kniha po veliké knize o otázce nevyčerpatelné i geniovi, — to Kritika čistě literární jako naše kritika byla povinna zaznamenati. Co do otázky, která jest základem knihy Saint-Bonnetovy, — této knihy snad ve své učené délce příliš velebné pro netrpělivost duchů

těto doby, která se skoro rovná jejich povrchnosti, — nám, kteří jsme věrnými katolíky, nám není o ni se hádati.

Autor *Papeže* ve své době soustředil otázku mezi křesťany, potíraje nedůsledné *důslednostmi jejich nedůslednosti*... Ale Saint-Bonnet ve své knize mnohem obecnější, protože blud stále více se zobecňující se rozmáhá, vítězně a s novými silami se žene prosečí, kterou učinil de Maistre do protestantské argumentace. Jenže pronikáje více vpřed, obeznanostmi a metafysickou mohutností své myšlenky, prosekal se až do filosofické argumentace. Všichni, kdož se domýšleli býti nejdále od rokování, a kdož si z nás a našich při tropili posměch, všichni filosofové této doby, kteří věří ještě v zákony morální (a všichni chtějí míti vzezření, jako by v ně věřili, tito nepřátelé Tartuffovi!) jsou zasaženi úsudky Saint-Bonnetovými jako protestanti úsudky de Maistrovými.

„Všecko tvorstvo — praví Saint-Bonnet — jest v člověku, člověk ve svobodě, svoboda v zákonu, zákon v neomylnosti. Nepřetrhujme tohoto velikého řetězu. Může býti přerušeni od nekonečna až k nám?“ — „Pravda, — praví jinde — není než *dokonalá logika*.“ Velikou věcí jest tedy pro něho toto východiště, které jest vším v každé logice; zatahuje je nehlouběji do člověka a věcí. Jeho kniha nezačíná se jako kniha de Maistrova, historickou kapitolou o neomylnosti, ale definicí jsoucnosti a bytosti. Toť, jak patrně, všecka metafysika, uvedená duchem vyšší intuice do věčných návěstí křesťanské teologie; a ač kniha, hemžící se postřehy a názory, obsahuje

zcela něco jiného než tuto metafysiku, není méně v tom její nejskvělejší zásluha, pro niž bude zařazena nejvýše.

IV

A přece její ostatní zásluhy jsou četny. Kniha Saint-Bonnetova, již bych se odvážil posuzovati v architektuře její komposice, kdyby nebyla mnohem méně knihou psanou pro obecnost než *Výlevy* samotářské nějakého podivuhodného myslitele před Bohem, tato kniha skoro o šesti stech stránkách jiskří všelikými krásami, šťastnými vtipnostmi, roztomilými podrobnostmi a švihy genia, které jako blesky vám pootevírají jiný svět, kde nebyl než jeden obzor!

Poněvadž nemožno mi uvéstí všeho, co mi v oči bije mezi touto směsicí bohatstev, vyznačím aspoň kapitolu, v níž autor ukazuje se smělou spravedlností, že bez Církve Křesťanství by způsobilo zlo a obluzení světa, a že by nebylo již než strašidlem Historie; a onu ještě, kterou nadepisuje: „*Soubyťi mocností správních, soudcovské a neomylnostní*“, v níž dokazuje tak řízně, že Ježíš Kristus, i kdyby byl a zůstával ve své člověčské způsobě na zemi, nebyl by méně povinen ustaviti své Církve, takové, jakou ji ustavil, a takové, jaká jest v tuto hodinu. Upozorním též na podivuhodné místo, kde autor *Neomylnosti* obrací na Církev podivné slovo Hippokratovo: „*Kdyby člověk byl jeden, neumíral by*“, a posléze všechny důsledky onoho axiomu, který vynalezl a který by byl uml-

čel Paskala: „*Každý zákon není než ustavičný zázrak*“.

Samy tyto rozličné kapitoly, čtené vně díla celého, poskytl by dostačujícího pojmu tomu, kdo by se bál přistoupiti ke knize tak vážné a tak objemné, o svižných schopnostech člověka, který je mohl napsati. A jsem povinen to říci. Duchové, bojující v řádu idejí a ve službě pravdy, vskutku vyčítali Saint-Bonnetovi objemnost svazku, kterého by nebylo přece možno zmenšiti fysicky, by nebyl zmenšen duchovně. Byli by chtěli, by autor rozdrobil v koule lehké a smrtivější globus myšlenkový, který není koulí dělovou, a který se pohybuje pod jeho rukou skoro s harmonií nebeské sféry! To byste byli žádali dle mne na Saint-Bonnetovi, by byl, čím nebyl a nemohl býti: — polemistou.

Tento člověk, pravdivěji mírný než Fenelon, více labuť než tato labuť, neboť Fenelon neměl než koketství mírnosti, nebyl nikterak ustrojen pro válku idejí takovou, jakou potřeby naší doby nám ukládají, nám rváčům! Byl to rozjímatel. Byl jím dvakráte, neboť byl metafysik a nad to byl básník, básník, který siláckým kouskem něžnosti své duše uvedl pathetičnost do metafysiky, — což není velmi snadno a co nikdy nebylo vidáno.

A tak, rekněte si to dobře, neznáte ho. Nesmírný a roztomilý myslitel, roztomilý a nesmírný umělec, taková jest dvojí povaha tohoto člověka, který sepsal knihy, prý příliš objemné, a nadepsal je tímto suchým velikým slovem, které nebylo suchým pro něho: *Neomylnost!* Takovýto jest tento člověk, který měl genia duše, vzácnějšího než

genius myšlenky, ač genia myšlenky též měl. V této knize metafysicko-theologické krása stylová, kterou si v ní dovoluje, jest shodna s krásou myšlenky, a celek chvěje se úctyhodným kypěním, že ti, kteří nemilují Boha jako tato duše privilegovaná, pochopí, jsou-li schopni nějaké jiné lásky.

Byl z nejvznešenějšího rodu duchů, schopný všemohoucí abstrakce, vedle níž plála vášně s enthusiasmem, se všemi naivními půvaby a ušlechtilostmi srdce, které ustavují u člověka nejkrásnější aristokracii, a přese vše to spisovateli tomuto v mlčení, jehož jsme pro něho želeli na počátku této kapitoly, jistý kritik talentu pronikavého, ale se zlámaným hrotem, v oněch dnech z filosofického předsudku nebál se přezdíti zádušních starostů.

Zádušní starosta! Byl velmi schopen tohoto úřadu za svého života ve farnosti Saint-Bonnetské, jejíž okrasou byl, jako by byl býval okrasou všech farností ve Francii. Ale rozumí-li se tímto slovem starosty zádušního, špatně voleným ať pro kohokoliv, čeho nechci pochopiti, pravím já zase jeho kritikovi, že jest zádušním starostou tak jako Platon — který ostatně prodával olej — byl kramářem.

V

Jeho kniha o *Bolesti* přichází pod mé péro v době, kdy rozhodčími filosofy tohoto výseku století jsou Schopenhauer a Hartmann! Nevím vsutku vhodnější chvíle,

kdy mluví o Saint-Bonnetovi než teď, a hned pochopíte proč. Saint-Bonnet — autor této knihy — jest nejpád-
nější, nejzajímavější a nejsvětelnější protivou Schopen-
hauerovi a Hartmannovi, a osvětlují se příliš dobře všichni
tři, bych v těchto mozolných kritikách nedal jim jíti za
sebou a bych v tomto sledu nepostavil jich proti sobě,
by se potírali . . . Jsou všichni tři vskutku filosofy a meta-
fysiky. Zpracovali všichni tři knihy o téže věci: o Bolesti,
— věci tajemné a strašlivé! — a všichni tři proti ní dávali
lék. Schopenhauer a Hartmann, tito duchové groteskního
a žalostného zřídla, nenalezli nic lepšího než úhrnné zni-
čení pokolení lidského, — byvši napřed jimi a jejich díly
zhovaděno, nepotřebovalo již umírat! — než všeobec-
nou sebevraždu, — by tak dále pokročili po všeobecném
volebním právu: roztomilé sdružení idejí! . . . Uvidíme hned,
co náš Saint-Bonnet našel . . . Nenašel, abychom i to
pověděli, vykladatele, jakým jest p. Caro. Nenašel ho, my-
slím, v Německu, jako Schopenhauer a Hartmann našli ho
ve Francii. Nenašel ho ani ve Francii, ve své krásné vlasti;
neboť kniha, o níž vám píši, která byla uveřejňována se
statečnou vytrvalostí, byla tam více než třicet let jako di-
amant v nějaké sluji, a filosofické hlavy *Revue des Deux
Mondes*, (*Hlídká Obou Světů*), která přehlídá, ale nic
neuhlídá, nikdy o ní neřekly nejmenšího slůvka, a obrej-
lenci z Akademie věd morálních nezpozorovali nikdy di-
amantu. Ve Francii sedá se nad studnici Pravdy, a právě
tím se ucpává . . . Zajisté! pozdvihne-li očí, jest jí tam čím
zabrániti vyjítí.

A právě proto tato kniha o *Bolesti* zůstala tak dlouho dokonale neznáma ve Francii, přes francouzskou jasnost titulu, který praví dobře, co má říci, který se nenazývá ani *podvědomé* nebo *nadvědomé*, ani *jedno-všecko*, aniž jiným z těch titulů, temných jako kouř, tak drahých německým kominářům a tak uctivě přijímaným francouzským Trissotinym, kteří je považují za hluboké. Saint-Bonnet neoddává se tomuto slovičkářství. Jest to genius jasný jako den, a jest-li hluboký, tož jako prostor: vidíme až na dno jeho hloubky. Jenže dlužno tam popatřiti, a právě to — dlužno to opakovati bez ustání, když běží o Saint-Bonneta, — až dosud se neučinilo. Kdo zná Saint-Bonneta, ač přece jest tak důležitá práce jeho? ... Jest nás snad desítka ve Francii, kdož obdivujeme tohoto velikého ducha, neznámého ze tří nebo čtyř důvodů dostačujících, ospravedlňujících velmi dobře, ostatně, jeho velebnou skrytost. A to hned prvně, že jest metafysikem v zemi fysiků, kteří *eskamotovali* metafysiku. Potom, že jeho metafysika vychází makavě z theodiceje, a že není v konečném rozboru než theologií v době, která nepřipouští již Boha a v níž nejhrubší naturalismus jest vši reálností ve filosofii a vším ideálem v literatuře! Posléze, že jako všichni silní myslitelé, kteří tvoří svůj jazyk svými idejemi, Saint Bonnet má svůj jazyk, promyšlený, přesný, puncovaný v axiomatickém koutku duchem mocně sevšeobecňujícím. Dlužno se ho chopiti, bychom ho pochopili, a raději se sahá k nejmrzčejší hantýrce: ta se rychleji chápe! Saint-Bonnet, — pro něhož po léta křesám marně v žurnálech

v hubku svých ubohých článků, aniž jsem kdy mohl zapáliti pochoděň, na niž má právo a která by měla jíti před ním jako flétna před římským triumfátorem, — Saint-Bonnet, autor *Jednoty duchovní, Restaurace francouzské, Neomylnosti, Oslabení Rozumu v Evropě, Legitimity, Pádu* atd., nemá (jak vidíte) než tuto knihu o *Bolesti* na bohatém rozpočtu svých děl. Na neštěstí tato díla, která by se měla stkvíti slávou, nezpůsobila hluku nejmenší hlouposti, a přes to, opřen o ně, zůstává kliden, očekáváje trpělivě Potomstva. Až je otevrou jednoho dne, tato díla, zavřená plochým a nehodným zaujatostem této doby, zpozoruje se s úžasem výška takového podstavce, ani ne tak vysokého pro oči jako pro myšlenku . . .

Knihu o *Bolesti*, kterou z nich dnes vynímám, — ve chvíli, kdy bláznovstva — studeně zuřivá — Schopenhauerovo a Hartmannovo, místo aby se setkala ve Francii, v duchaplné zemi Rabelaisově, s prudkým mrskačem, ozbrojeným bičem všech Furií veselosti, kterého by zasluhovala místo jakékoliv kritiky, k svému štěstí potkala onoho uctivého rozšiřovatele a vážného . . . přepychově za této okolnosti, p. Cara, — tuto knihu o *Bolesti* od Saint-Bonneta, — o níž p. Caro nebude nikdy mluvit — dlužno odloučiti ode všech jiných knih, které kdy se dotkly této látky. Liší se od nich hlavně tím, že není nikterak výrazem rozplývavé a naříkavé citovosti nebo zoufalého pocífování proti nesnesitelné a nepochopitelné bolesti života. Nikoliv, obyčejní moralisté, ať jest jaké-

koliv *neobyčejno* jejich talentu, dejme tomu, ani Montaigne, ani La Rochefoucauld, ani Vauvenargues, ani Chamfort, ani paní de Stael (paní de Stael chmurné knihy o *Vlivu vášně na štěstí osobní*), ba ani náboženský a platonický Joubert, ti by nemohli napsati tohoto pojednání o „Bolesti“, nakresleného rukou tak něžnou, zároveň však tak pevnou, by nás naučil ji chápati a by nás naučil ji přijímati... Čtouce ji, cítíme, že nemáme tu činiti s moralistou v *drobném*, inspirovaným osamoceným divadlem lidské bídy, studované snad na vlastní duši, ale s hlavou souhrnnou, která má přesné a transcendentní koncepce života a osudu, a která uvádí bolest do nejhlubšího ponětí věcí a do prozřetelnostního plánu Stvoření. Jsme velmi daleko tady jakéhokoliv cítění všedně lidského! Ať se to ví a ať se toho nezapomíná: není v této Saint-Bonnetově knize o bolesti ani stoicismu, ani resignace, — ani stoicismu, jenž jest pyšnou resignací, ani resignace, jež jest stoicismem pokořeným, znaveným, poraženým. Není tu vůbec nijakého citu; není tu zcela prostě než světlo... neosobní světlo, které proniká vše, osvětluje vše!... A v tom jest ještě, bychom to řekli mimochodem, důvod, připojující se k ostatním důvodům, aby toto pojednání o „Bolesti“, které se nezastavuje u malicherných slzí a které jako Julián Apostata neplivá ani dost málo krve své rány proti nebi, zakusilo smutného osudu všech spisů Saint-Bonnetových, které unikají své době právě svou povýšeností a nesklánějí se k úrovni té spousty, která se nazývá obecenstvem... „Třeba, by se *všechno vždy*

platilo!“ pravil Napoleon Bonaparte, — a hle, kterak na tomto světě se platí Povýšenost!

VI

„Lidé — praví Saint-Bonnet ve své knize o *Bolesti*— rozdělili vědy. V základě není než jedna věda: ta, která připoutává člověka k nevýslovným zákonům Bytosti, která ji ustavila.“ A právě s této metafysické výše vzlétá tento skvělý metafysik! Co na mě jest, — myslím, že jsem to mnohokrát řekl, — nemám ve velké uctivosti běžné metafysiky, neboť jsem pracoval dosti dlouho v tomto prázdném mlýně, bych poznal, že se nikdy nemele zrní pod tímto kolem, které pořád běží! Ale jak není Saint-Bonnet *obyčejným* metafysikem, tak není ani *obyčejným* moralistou. Zdvojnásobuje svou metafysiku čímsi, co není metafysikou. Zdvojnásobňuje ji, by z ní uhnětl chleba našemu duchu ze Slova Božího, ze Zjevení, z katolické Tradice a z Historie. S čísem všech těchto lvů, kterou ji krmí, metafysika, *bezrohá (sic)* metafysika posléze stává se něčím. Jinými slovy, Saint-Bonnet jest mozkově metafysickou silou, zapřaženou v službu křesťanské ideje, rozpínající se v nesmírnost svých trojích rozměrů. S veškerým svým geniem nesporným pro ty, kteří ho četli a rozjímalí, čím by byl Saint-Bonnet, odkázán jsa na svou pouhou vlohu metafysickou bez skutečnosti Zjevení a Historie!... Čím by byl? Gymnastou, herkulštějším zajisté, než ostatní metafysikové, ale nic více, neboť oni nejsou

více. Vědě, jediné vědě, kterou právem uznává, a která jest důležitá pro člověka, vědě o jeho bytosti a o Bytosti nerozumí než ve zjeveném smyslu toho slova. Nuže, slovo to není pro Saint-Bonneta, čím bylo pro Kanta nebo Hegela. Jeho ontologie nemá nic společného s jejich ontologiemi. Jeho Nekonečno, když mluví o Nekonečnu, není jejich nekonečnem; neboť z těchto, více nebo méně pantheistů, i když jim nasadíte nůž na hrdlo, nedostanete správného pojmu Nekonečna. Nuže, poslechněte tento skvostný počátek knihy o *Bolesti*: „Člověk jest jakousi zplodinou Bytosti vně Nekonečna. Proč vycházeti z Nekonečna? Kterak vstoupiti do Nekonečna? V tom tkví celá záhada člověkova. Jistě vyšel z Nekonečna, *by si dobyl místa ve věčné blaženosti, neboť štěstí jest svrchanou metou Bytosti*. Ale dlužno vrátiti se v Nekonečno, aniž bychom se v něm rozplynuli, a *přece třeba míti jeho přirozenost, bychom měli jeho štěstí*. Nuže osobnost se rozvinuje *vnikajíc v zásluhu*, a srdce se zbožšťuje *vnikajíc v lásku*. Zásluha jest forma, která činí člověka viditelným uprostřed slávy, a láska jest rodovým znakem, který ji má spojití s Bohem...“ Jest to dosti plné, dosti kvadrátní, dosti kubické pro toho, kdo umí pochopiti? ... Nikdy krásnějších a hlubších slov nebylo napsáno o lidském osudu a lidské přirozenosti. Otvírají pojednání Saint-Bonnetovo o *Bolesti* a nesou v sobě celou knihu. V nich tkví úplně. Ale myslitel, který ji v ně zasadil, táhne ji z nich, aby z nich žila a rostla, a s jakou mocí! Jděte a ptejte se Němců německých nebo Němců francouzských, — neboť

jsou Němci francouzští — co taková slova znamenají! Nebudou věděti. Ale což na tom! nechme jich! Jsou to Němci.

VII

Určil jsem jádro knihy, — ale nijaký kritický výklad nemůže nahraditi knihy samé... a dlužno jíti ke knize. Hlava síly takové jako jest hlava autorova mohla by se snad pod tímto balvanem idejí tak zřetelně vyhráněným dohadovati jejich rozvinutí a jejich důsledků, spatřovaných tímto hranolem slov, tak přesně zhuštěným, druhým to křišťálovým balvanem, hutným i průzračným zároveň. Ale když by to mohla, připravila by se zase o krásu, v níž filosof, vždy veliký umělec, odívá své ideje, a o sílu, kterou vtiskuje jejich důsledkům. Jest tedy dlužno, opakuji, ke knize jíti, a přistoupíte-li k ní, už od ní neodstoupíte. Zůstanete v tomto světle tonifikujícím, nikoliv jen pro ducha, ale i pro srdce. Nebude se chtíti nikdy z ní vyjíti. V této látce knihy, která nabízela co nejvíce zbabělé sentimentality lidí, nenajdete, byste obvázáli své srdce, rozrývané věčnou bolestí života, než věci vznešené bujarosti... Saint-Bonnet, autor *Pádu* — této knihy, z níž nemáme, běda, než prolegomena — bere za základnu všech svých idejí onen pád, který se vidí všude, ve vesmíru i v duších, jako škvíra sopky, a který Schelling sám (Němec!), poděšen, že nenalézá jména tomuto světu, který, kdyby nebyl v pádu, není již než dílem nějakého pomateného ďábla, jak říkal By-

ron — totiž nesmyslem, přece posléze přijímá. Pojem absolutní Bytosti pro Saint-Bonneta určuje bytost člověkovu, a právě hloubáním v pojmu těchto dvou bytostí, z nichž jedna stvořila druhou *přímo k sobě*, přichází k utvoření osobnosti a zásluhy v člověku, úsilím a bolestí. „Zásluha jest přínos člověkův do jeho stvoření“, praví Saint-Bonnet. Úsilím a bolestí, dcerou každého úsilí, vzniká tato zásluha, dovršení jeho stvoření.

Třeba věděti, jak to dokazuje a jak to vyličuje v části svého díla, jež nadpisuje: *Metafysika bolesti v čase . . . !* Řekl jsem výše, že úkolem tohoto díla jest poučiti o bolesti a o tom, jak ji přijmouti, ale tím neřekl jsem dosti. Tato kniha nesmírná, ontologickou a psychologickou analýsou a dosahem, dospívá k závěrkům věru mnohem větším, než jakým jest pouhé a prosté přijetí bolesti! Učí, kterak ji uvést v žádost a vůli člověka, který má chtíti dovršení své bytosti a snažiti se, utrpěním, o návrat v nekonečno, které bude jeho blažeností. . . Úsilí, práce, utrpení, takový jest zákon. Právě to Schopenhauer a Hartmann proklínají a chtějí potlačiti, a právě to Saint-Bonnet velebí. Tento vznešený zákon ukazuje a stopuje ve všech zjevech, které oni nazývají zlem života: hlad — všechno se počíná hladem, praví — práce, otroctví, služebnost, neduživost ústrojů, nemoci, stáří — k nimž poskytuje božský důvod, svrchovaný a zářící důvod — a posléze smrt, kterou se počíná veliký život. Bez tohoto zla života zde na zemi, který jest veškerým životem, člověk by nejednal: „Svoboda, *taťo moc zaviniti něco* — praví s ustavič-

nou hloubkou Saint-Bonnet, — tato schopnost zásluhy, požaduje, aby člověk sama sebe obnovoval. Třeba, aby se duše sama zpracovávala od počátku. Ano! již pro svou slabost člověk musí ponenáhlu sama sebe *vzdělávati*, stupeň po stupni, a takřka vteřinu za vteřinou, *MOCÍ ÚSILÍ BEZ ÚLEVY. Práce není než činěním nepřetržitým! . . .*“ Vidíte, že jest to nejnapiatější, nejascensionálnější vyvýšení této lidské činnosti, aby věda a moudrost této do-dělávající civilisace dle Schopenhauera a Hartmanna byly zničeny!

Jednoho dne Shakespeare, nejspontannější ze všech geniů, vrhl do jednoho svého dramatu tento blesk mimolet a jak létají blesky: že „bolest jest vzděláním“ (kulturou). V jediném slově byla kniha, kterou mám před očima. Slovo Shakespearovo, kterého Saint-Bonnet, — tento myslitel sebou samým, — dosti silný, by se mohl obejít bez četby (Melebranche nečetl), nečetl snad v Shakespearovi, bylo znovu řečeno jeho geniem a způsobem nejnábožnějšího a nejmetafysičtějšího z geniů. I on viděl, že bolest jest jakousi kulturou, vzděláváním duše člověkovy, a on zavedl ji až do jeho substance a hnal ji až do nebe, neboť právě tam duše *kultivované* mají kvěsti. Rozjímání upevnilo blesk spontannosti a učinilo z něho ubrus světla, který se prostírá v této knize o *Bolesti*, a který posléze zapaluje a zabaluje ve svých záhybech oheň mystičnosti. Třeba uměti to říci: Saint-Bonnet jest v základě mystikem, a snad tím znechutili si ho někteří pitomci vtipní duchové, kteří u něho našli talent! . . . Jest to mystik přes sílu svého

rozumu, nebo jest to mystik, jehož síla rozumová mohla dobře vejíti v rovnici se silou jeho mystického cítění, skvostné to splynutí obou schopností! Saint-Bonnet, nehmotný metafysik, připojuje k rozjímavé intuici filosofově nadpřirozenou intuici své víry a vroucnost a klanění mystiků. Autor *Bolesti* má často vzlety k tomu, co nazývá Nekonečnem, které se podobají *Výkřikům* svatě Teresie k Tomu, jehož nazývala „svým Bohem“. Jeho kniha, která pojednává o „Bolesti“ a která jest spíše hymnou na bolest, „zřenou při svitu věcí božských“, nevysvětluje jen bolest. Vysvětluje také lásku, a oběť, a modlitbu, a zřikání vždy a nezbytně vzněcované láskou, — tou láskou, jejíž bolest, „pomocnice stvoření od neštěstí pádu“, jest „pákou“ v srdci člověkově, — a všechn tento mysticismus přízvuku, který se zdá korunovati knihu jakousi aureolou svatosti (nadpřirozené stranou), nečiní ho pravdivějším, nýbrž výmluvnějším, dojemnějším, pronikavějším, teplejším pro duše a více pánem jich, kdyby bylo v této truchlé době jakých!

VIII

Ale jsou jaké? ... Ano, snad v klášteřích, v některých odlehlých koutech světa, v některých prsou, skloněných u paty krucifixů v tichu některých kaplí! Zajisté, jsou-li ještě jaké, jsou jen tam! Ale nejsou v davu lidí, kteří nechtějí již býti dušemi, kteří nechtějí již býti než duchy, a duchy puštěnými s řetězu proti samé duchovosti jejich substance, která byla kdysi jejich slávou! V do-

bě, kdy rozhodčí Filosofie jsou nesmyslnými urážkami lidské inteligenci, kdyby tato lidská intelligence nebyla hluboce a podle zkažena, — a zvrhlá na ten stupeň, by připustila tyto Filosofie nebo se s nimi aspoň přela, — Saint-Bonnet má velikou čáku se svou knihou o *Bolesti*, jakož i se svými ostatními knihami, že zůstane bez jakéhokoliv vlivu na společnost a že dále bude housti, jako nikdy jindy se nehudla, ve všeobecné lhostejnosti onu krásnou *Harmonii* Lamartinovu: *Genius v skrytosti*. Náš obdiv jeho dílům nedopouští nám sníti. Kde Schopenhauerové a Hartmannové, tyto šklebivé a směšné karikatury Myšlenky jsou něco, on, vznešený duch, nesmí býti ničím. Právě takový jest pořádek na tomto světě nepořádném — v tomto světě lidského Sabbatu, kde v každé věci čte se mše po zpátku. Ah, Saint-Bonnet! Saint-Bonnet! Nebude míti ani Ribota, ani Cara, v tomto hloupém století. Ani Ribota, který by ho přeložil, ani Cara, který by ho vysvětloval. Minou ho tito, kteří nejsou pitomci, co vás nemá! právě naopak! duchové důvtipní, kteří vědí, čím třeba posloužit porušené zvědavosti společnosti v úpadku. A tak máte talent, a více než talent; napíšete knihu nejvyšší a nejvzácnější výmluvnosti; nasejete do této knihy postřehů a axiomů, po každém slově jest to pro čtenáře elektrickým vybitím nových idejí do hlavy a do prsou; — a vše to jest nadarmo! vše to má neštěstí, rozhodné a svrchované neštěstí, že to vyjadřuje pravdu, neplatnou pravdu, a tato pravda jest tak nenáviděna a opovržena, že ti, kteří by mohli čísti tuto knihu pro její pouhou krásu,

nečtou jí a nedotýkají se jí pro její pravdu ! Pravda v naší době křivdí i kráse. — Ah ! tys tedy pravdiv ? nejsi již krásný ! Ale čte se s chutí a horlivě třebaš Hartmann a Schopenhauer, kteří nejsou ani krásni, ani pravdivi, ale kteří mají štěstí, že vězí ve lži a bludu — v děsném bludu — až po uši, a jsou přijímáni tito Němci, jež by bylo třeba, kdyby Francie byla ještě duchovní, vyvésti s dobrým rozumem za hranice jejich literatury se šlehy po stehnech utěrákem Figarovým, když vystrkuje Bazila za dvéře řka mu : „Jděte si lehnout, Bazile, máte asi horečku !“ U nich jest to mnohem horší než horečka, co cítí. Toť chvístáčka jejich duchů !

O. Mandelstam

FRANÇOIS VILLON

Astronomové na vlas předpovídají návrat komety za větší období času. Těm, kteří znají Villona, objevení Verlaina ukazuje se právě takovým astronomickým zázrakem. Vibrace těchto dvou hlasů jest úžasně shodna. Než kromě timbru a biografie, básníky poutá skoro stejná misse v soudobé literatuře. Oběma souzeno bylo vystoupiti v epochu umělé, pomorančové poesie, a podobně, jako Verlain rozbil záhřevny symbolismu, Villon vyvolal mohutnou rhetorskou školu, kterou plným právem lze míti za symbolism XV. věku. Znameníť Román o Růži po prvé zbudoval neproniknutelnou ohradu, vnitř které houstla a houstla skleniková atmosféra, nezbytná pro vdechování alegorií, stvořených tímto románem. Láska, Nebezpečí, Zášť, Potměšilost — nejsou mrtvými abstrakcemi. Nejsou beztělny. Středověká poesie dává těmto přízrakům jakés astrálné tělo a něžně stará se o umělý vzduch, tak potřebný k udržování jich křehkého bytí. Sad, v němž žijí tyto rázovité osobnosti, jest obehnán vysokou zdí. Zamilovaný, jak vypráví začátek Románu o Růži, dlouho se potuloval kolem této ohrady, úsilně pátraje po neviditelném vchodu.

Poesie a život v XV. století — jsou dvě samostatné, nepřátelské dimenze. Těžko uvěřiti, ale maistre Alain Chartier podrobil se skutečnému pronásledování a trpěl životní nepříjemnosti, popudiv tehdejší obecné mínění příliš tvrdým rozsudkem nad Krutou Milenkou, kterou utopil v studnici slz, po stkvělém soudu, šetře všech klíčků středověkého soudního jednání. Poesie XV. věku jest autonomní; zabírá místo v tehdejší kultuře jako stát ve státě. Vzpomeňte Dvoru Lásky Karla VI.: rozmanité hodnosti obsahují 700 osob, počínajíc vyššími signory, končíc drobnými měšťany a nižšími kleriky. Výlučně literární charakter této instituce vysvětluje opovržení k stavovským přehradám. Hypnosa literatury byla tak silna, že členové podobných družstev rozcházeli se po ulicích, ozdobeni zelenými vínky — symbolem zamilovanosti — toužíce prodloužiti literární sen v skutečnosti.

II

François Montcorbier (Des-Loges) narodil se v Paříži roku 1431, za panství anglického. Nuzota, obklopující jeho kolébku, pojila se s národní bídou a zejména s bídou hlavního města. Očekávali bychom, že literatura té doby bude plna patriotického pathosu a žízňě pomsty nad pohaněnou důstojností národa. Zatím ani u Villona ani u jeho vrstevníků nenajdeme takových citů. Francie, porobená cizozemci, ukázala se pravou ženou. Jako žena v plenu, věnovala hlavní pozornost drobnostem své

kulturní a obvyklé toalety, se zvědavostí se zahlížejíc na vítěze. Vyšší společnost, vsled za svými básníky, jako dříve vznášela se blouznivě v čtvrtou dimenzi Zahrad lásky a Zahrad rozkoše; pro lid za večerů rozžihaly se ohně tabern, a ve svátky hrávaly se frašky a mystérie.

Žensky passivná epocha vryla hluboký otisk v sudbu i v charakter Villona. Přes všechn svůj nevázaný život choval neochvějné přesvědčení, že někdo jest povinen se oň starati, vésti jeho záležitosti a pomáhati mu z choulostivých situací. Jsa už dospělým člověkem, uvržen biskupem orleánským do sklepení žaláře Meung sur Loire, žalobně volá k svým druhům: „Le laisserez vous là le povre Villon?...“ Sociální kariéra François Montcorbiera počala se tím, že ho vzal pod poručnictví Guillaume Villon, vážený kanovník řeholního chrámu Saint-Benoît le Bestourné. Podle vlastního přiznání Villonova starý kanovník byl proň „víc než matkou.“ Roku 1448 dostává se mu hodnosti bakaláře, roku 1452 licenciáta a mistra. „Ó Bože, kdybych se byl učil ve dni své nerozvážné mladosti a zasvětil se dobrým mravům — měl bych dům i měkkou postel. Ale darmo mluvit! Vyhýbal jsem se škole, jak nezdránné dítě: „Když píši tato slova — srdce mé div nepuká.“ Byť to bylo sebe divnější, maistre François Villon jeden čas měl několik chovancův a vyučoval jich, seč byl, školské všemoudrosti. Ale, maje vrozen čestný vztah k sobě, uznával, že nemá práva na titul mistra, a raději se nazýval v baladách „bědným malinkým školáčkem.“ A věru, neobyčejně těžko bylo studovati Villonovi, kdyžtě

jakoby schválně na léta jeho studií připadly studentské nepokoje let 1451—1453. Středověcí lidé rádi se pokládali za děti — města, chrámu, university . . . Ale „dětem university“ ničeho se nezachtělo leč šibalství. Byla organizována bohatýrská honba na nejpoblábnější vývěsky pařížského rynku. Jelen měl se oženiti s Kozou a Medvědem, a Papouška zamýšleli přinésti snoubencům darem. Studenti zatoužili míti svůj fetiš. Uchvátili hraničník z hotelu Mademoiselle La Bruyère, vztyčili jej na hoře sv. Jenovefy pod názvem la Vesse a násilím uhájivše ho od vrchností, připevnili k místu železnými obručemi. Na okrouhlý kámen postavili druhý — podlouhlý — Pet au Diable, a kláněli se jim po nocích osypávajíce je květy, tancujíce kolem za zvuků fléten a tamburin. Rozlíčení řezníci a uražená paní strhli poplach. Prévost Paříže opověděl studentům vojnu. Střetly se dvě pravomoci — a opovážlivým seržantům bylo na kolenou, s rozžatými svíci v rukou, prositi odpuštění od rektora. Villon, bezpochyby byv v centru těchto událostí, zachytil je v nezachovaném nám románě „Pet au Diable“.

III

Villon byl Pařížan. Miloval město a zahálku. K přírodě nechoval nijaké něžnosti, ba dokonce si z ní tropil posměch. Již v XV. století Paříž byla tím mořem, v němž bylo možno plouti, aniž se pocífovala nuda, v zapomenutí na ostatní svět. Ale jak snadno podtknouti se o jedno z

nesčetných úskalí bohémského života! Villon stal se vrahem. Pasivita jeho sudby jest pozoruhodna. Jako by čekala, až bude oplodněna náhodou, lhostejno — zda zlou či dobrou. V nepěkné uliční rvačce 5. června Villon těžkým kamenem zabíjí kněze Chermois-a. Odsouzen byv k oběšení, odvolává se, a obdržev milost, ubírá se do vyhnanství. Tuláctví dokona rozvrátilo jeho mravnost, sblíživši ho se zločinnou organisovanou bandou La coquille, jejímž členem se stává. Po návratu do Paříže účastní se veliké krádeže v Collège de Navarre a neprodleně spěchá do Angers, z nešťastné lásky, jak ujišťuje, vskutku však — nastrojil oloupení svého bohatého strýce. Mizeje s pařížského obzoru Villon uveřejňuje Petit Testament. Po té následují léta nepořádného potulování, s pobyty při feudálních dvorech a v káznicích. Amnestován byv Ludvíkem XI. 2. října r. 1461, Villon pocítuje hluboké tvůrčí vzrušení, jeho myšlenky a city stávají se neobyčejně intensivními, a on stvoří Grand Testament — svůj pomník v stoletích.

V listopadě 1463 François Villon byl očitým svědkem pŕtky a vraždy na ulici Saint Jacques. Tu končí se naše zprávy o jeho životě a přetrhává se jeho temná biografie.

IV

Krutým bylo XV. století k osobním sudbám. Mnohé pořádné a strízlivé lidi převrátilo v Joby, reptající na dně svých smrdutých temnic a obviňující Boha z nespravedl-

nosti. Vytvořil se vlastní druh vězeňské poesie, proniklé biblickou hořkostí a drsnotou, pokud jest dostupna přívětivé románské duši. Avšak z chóru vězňův ostře vyniká hlas Villonův. Jeho buřičství více se podobá procesu než vzpouře. On dovedl sjednotiti v jedné osobě žalobce i obviněného. Vztah Villonův k sobě nikdy nepřestupuje jistých mezí intimnosti. Není něžným, pozorným, starostlivým k sobě nic více, než dobrý advokát k svému klientu. Soustrast s sebou — jest parazitní cit, morový pro duši i organism. Ale suchá juridická útrpnost, které sobě dopřává Villon, stává se mu pramenem bodrosti a nezvratného přesvědčení o spravedlnosti jeho „procesu“. Člověk naprosto nemravný, „amorální“, jakožto pravý potomek Římanův, žije zcela v právním světě a nemůže si mysliti nijakých vztahů vně obžalovanosti a předpisů. Lyrický básník, přirozeností svou — dvoupohlavní bytost, schopná nesčíslných rozštěpenin ve jménu vnitřního dialogu. U nikoho se neprojevil tak pronikavě tento „lyrický hermafroditismus“ jako u Villona. Jak různotvárný tu výběr okouzlujících duet: uražený a těšitel, matka a dítě, soudce a obžalovaný, majetník a žebrák . . .

Majetek po všechn život lákal Villona, jak hudební siréna, a učinil z něho zloděje . . . a básníka. Ač bědný tulák, přisvojuje si nedostupná blaha pomocí bodavé ironie. Soudobí francouzští symbolisté jsou zamilováni do věcí jako majetníci. Dost možná, že sama „duše věcí“ není nic jiného, než pocit majetníka, zduchovnělý a zušlechtěný v dílně po sobě jdoucích pokolení. Villon vý-

borně pochopoval propast mezi subjektem a objektem, ale rozuměl jí jako nemožnosti držení. Luna a ostatní neutrálné „předměty“ nenávratně jsou vyhoštěny z jeho básnické domácnosti. Za to rázem živne, když přijde řeč o pečených kachnách s omáčkou neb o věčné blaženosti, v jejíž dosažení nikdy neztrácí konečné naděje.

Villon maluje rozkošný intérieur, po holandském vkusu, nahlížeje klíčovou dírkou ...

V

Sympatie Villonova k spodinám společnosti, ke všemu podezřelému a zločinnému není nikterak démonismem. Chmurná tlupa, s níž se tak hbitě a intimně spřáhl, vábila jeho ženskou přirozenost větším temperamentem, mohutným rytmem života, kterého nemohl najít v jiných vrstvách společnosti. Třeba poslouchati, s jakým vkusem vykládá Villon v *Ballade à la Grosse Margot* o živnosti přechovavače nevěstek, jež mu dle všeho nebyla cizí: „Když přicházejí lidé, uchopím džbán a běžím pro víno.“ Ani vyžilý feudalism ani nově vznikající buržoasie s jejím tíhnutím k flámské těžkosti a vážnosti, nedávaly průchodu ohromné dynamické schopnosti, jakýmsi divem nahromaděné a soustředěné v pařížském kleriku. Suchý a černý, bezbrvý, hubený jak Chiméra, s hlavou připomínající dle jeho vlastních slov oloupaný a připražený ořech, ukrýváje kord v položenském obleku studenta — Villon žil v Paříži jak veverka v kole, neznaje ni chvílku

pokoje. Miloval v sobě dravou, vychrtlou šelmičku a vysoce si vážil svého vyprášeného kožíšku: „Není-liž pravda, Garnier, dobře jsem udělal, že jsem se odvolal — píše svému zástupci, osvobodiv se od šibenice — ne každá šelma byla by totéž udělala.“ Jestliže by byl býval Villon s to, aby podal své básnické Credo, bezpochyby byl by zvolal tak jako Verlaine:

Du mouvement avant toute chose!

Mohutný visionář ten blouzní o vlastním oběšení, když nazíří dle všeho má býti popraven. Ale podivná věc, s nepochopitelnou trpkostí a rytmickým oduševněním zobrazuje ve své baladě, jak vítr rozhoupává těla nešťastníkův, sem a tam, podle libosti... I smrti dává dynamické schopnosti, i zde najde, jak projevit lásku k rytmu a pohybu... Myslím, že Villona vábil ne tak démonism jako dynamika zločinu. Nevím, trvá-li obrácený poměr mezi mravním a dynamickým rozvojem duše? Buď tomu jak buď, obě závěti Villonovy, velká i malá — tato slavnost velkolepých rytmů, jaké dosud nezná francouzská poesie — jsou nezhojitelně amorální. Bědný tulák dvakrát píše svou závět, rozdávaje na pravo i na levo svůj domnělý majetek jako básník, ironicky dovozuje své panství nad všemi věcmi, jimiž by se mu zachtělo vládnouti: jestliže duševní zažitky Villonovy při veškeré originálnosti se nevyznačovaly zvláště ní hloubkou — jeho životní poměry, zmotané klubko známostí, svazkův, výpočtův, — představovaly komplex geniální složitosti. Tento člověk se dohádl, jak se postaviti v živý, codenní vztah k ohromnému množství osob nej-

různějšího povolání, na všech stupních společenského řebříku — od zloděje k biskupu, od šenkýře k princí. S jakou rozkoší vypravuje o jejich tajnostech! Jak jest přesný i trefný! Testamenty Villonovy jsou půvabny již tím, že se v nich sděluje spousta přesných údajův. Čtenáři se zdá, že jich může použítí, i cítí se vrstevníkem básníkovým. Přítomná chvíle může odolati náporu století a uchovati si svou celistvost, zůstatí týmž „teď“. Dlužno toliko věděti, jak vyrvati jej z půdy času bez poškození kořenův — sice uvadne. Villon to uměl. Zvon Sorbonny, přerušivší jeho práci o Petit Testamentu, zní dosavad.

Jak ptáci trubadurů, Villon „pěl si svou latinou“: Kdy-si jsa školákem slyšel o Alkibiadovi — a z toho neznámá Archipiada se řadí ke graciéznímu průvodu Paní minulých dob.

VI

Středověk houževnatě si držel své děti a dobrovolně jich nepouštěl Renaissanci. Krev pravého středověku proudila v žilách Villonových. Jemu dluhuje za svou ucelenost, svůj temperament, svůj duchový svéráz. Fysiologie gotiky — a fysiologie taková byla, a století středověká jsou právě fysiologicky — geniální epochou — vyvážila Villonovi světový názor a hojně mu nahradila nedostatek tradičního pojítká s minulostí. Nad to — ona mu zajistila čestné místo v budoucnosti, ježto XIX. století francouzské poesie čerpalo svou sílu z téže národní klenotnice

— gotiky. Řekne se: co má společného velikolepá rytmika Testamentů — to frivolní jak hra v míč, to pozvolná jak církevní kantiléna, s mistrovstvím gotických stavitelů? Než gotika není-liž triumfem dynamiky? Ještě otázku, co jest pohyblivější, plynější — gotická kathedrála či vzduť okéán? Čím ne-li citem pro architektoniku vysvětluje se podivná rovnováha slohy, v níž Villon poroučí svou duši Trojici skrze Matku Boží — *Chambre de la divinité* — a devět nebeských legií. To není anaemický vzlet na voskových křídélkách nesmrtelnosti, nýbrž architektonicky zosnovaný vzestup shodně s patry gotické kathedrály. Kdo prvý uzákonil v architektuře pohyblivou rovnováhu mass a sestrojil křížovou klenbu — geniálně vyjádřil psychologickou podstatu feudalismu. Středověký člověk pokládal sebe v světové budově právě tak za nevyhnutelného a spoutaného jako kterýkoli kámen v gotické stavbě, důstojně snášející útlak sousedův a vstupující nezbytnou sázkou v společnou hru sil. Sloužiti neznačilo toliko býti činným pro obecné blaho. Nevědomky pokládal středověký člověk za službu, za jakýsi zvláštní heroism, nezkrášený fakt svého bytí. Villon, dosedek, epigon feudálního názoru světového, ukázal se nevnímavým k jeho ethické stránce, vzájemnému ručení. Trvalé, mravní v gotice bylo mu naprosto cizí. Za to nejsa nevnímav k dynamice, povznesl ji na stupeň amoralismu. Villon dvakrát dostal propustné listy — *lettres de remission* — od králův: Karla VII. a Ludvíka XI. Pevně byl přesvědčen, že se mu dostane též takového listu od Boha s odpuštěním všech hříchův.

Možná že v duchu své suché a rozumářské mystiky prodloužil řebřík feudálních právomocí v nekonečnost, a v duši jeho matně tápal bizarní, ale hluboce feudální pocit, že jest Bůh nad Bohem . . .

„Dobře vím, že nejsem synem anděla, věnčeného diadémem hvězdy neb jiné planety“ — řekl k sobě bědný pařížský žák, schopný lecčehos za dobrou večeři.

Takové zřikání jest rovnocennou pozitivnímu přesvědčení.

Přeložil *Josef Vašica*

Émile Bernard
VÁŠEŇ PRO UMĚNÍ

Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvěť
se jméno tvé... přijď království tvé...
Ježíš Kristus

Božská lež velikých srdcí lačných ne-
konečna, illuse nebeských radostí, než
přijde skutečnost, výtrysk posvátných
tužeb po nehmočné vlasti v našich za-
jatých duších, slovem umění, vznešené
umění snad opustí zemi...

Léon Bloy

Napsati tento titul, toť rozesmutniti si duši; leda že bychom se klamáni illusí neprávem domnívali, že již nastává loučení.

Ale v této chvíli, kdy všechny vášně se rozpoutávají a jeví tak hanebným a křiklounským způsobem, tato vášně, jaksí božská, jak se zdá, zmlká a mizí. Neboť je to vášně na výsost čistá. Kdo miluje dnes umění až po vášně, až po oběť, i z těch, kteří frivolně se zoveme „umělci“ a jsme tak často banálními vlastníky štětců? Echo mlčí na odpověď.

Starověk — především orientální starověk —, plný obludností, miloval Velikost v její hrůze; měl vášně pro umění až po šílenství, až po vznešenost. Umění kmerské, umění hindské, umění mexické, Assyrie, Egypt, vesměs

důkazy obludné velikosti, jež prohlašuje před Shakespearem, že „hrozné jest krásné“.

Řecko se jeví přes všecku svou vášeň pro umění již jen jako škola pedantů o studených pravidlech, pravidlech, která se přijmou pozvolna s nadšením ode všech zmrazených národů Západu; zmrazených až po smrt, až po nicotu, do níž jsme již my sami polou ponořeni. Kdybychom předpokládali, že Francie spravedlivým hněvem Božím byla náhle pohrobena pod stržemi ohně, popela a dýmu: jak? . . . který pomník naší doby mohl by vypravovati naše dějiny a ukazovati těm, kdož by nás vyhrabali z prachu, domnělý „Pokrok“, jímž tak pohodlně se nadýmáme? Nebudou to zajisté lepenkové paláce, věž Eiffelova nebo Strojovna, kdyžť to vše jest prázdno umění, ničemu to není věnováno, nerepresentuje to ničeho a není ani pojato podle nějakého zákona Kráasy.

Bude to několik fresek, roztroušených po některých veřejných místech? Možno bezpečně se vsaditi, že budou zničeny první, a ostatek neobjevily by se tu — tím, čím jsou dnes, — výjimkami? . . .

Umění jest skutečným dějepisem národů; doba i národ bez velikého umění jsou dobou a národem mrtvým, bez živoucích a dosvědčovaných dějin: umění jest prodloužením života, umění připomíná; a připomíná jenom to, co je Krásné, jenom to, co Ho jest hodno,

Égypt, Indie, Persie mají své chrámy, své posvátné knihy, odlesk slova na hmůtě, a návrat hmoty k slovu; -- co bychom věděli bez nich o zaniklých městech?

Umění jest tedy výtečným dějepiscem, velikým kresličem stran, písařem Nesmrtelnosti.

*

Dle legendy byla to milenka, jež prvá obrysy zachytila rysy svého milence, odcházejícího do války.

Této řecké legendě nelze dáti víry, již proto, že jest plochá.

Egypt lépe než Řecko nás poučuje po této stránce a ukazuje nám v hieroglyfech původem písma kresbu. Ne-ní-liž písmo skutečně jaksi kresbou myšlenky? ! Tak se jeví v hieroglyfech, ačkoli později se mění v znamení a specialisuje se. Jak jest krásné a vysoké toto pojetí původu umění, jež činí z chrámu knihu, stojící na světě a vypravující lidem všech věků o nádherách říší a slávě bohů!*

Jak obsáhlá jest pravda, jež nám odhalí, že vše, co vidíme, jest symbolem, symbolem světa vznešeného a gigantického, světa, jenž nemá ničeho společného se světy, které známe.

Řekové, pyšní a lživí, stali se tedy úplně neprávem vynálezci ploché bájky.

Lživí a pyšní tím více, že v době, kdy teprve se rodili, Egypt byl dospělý, Indie ležitá, a že již po dvanáct set let se tvořily monocheromní malby.

* Bylo by příliš odvážno viděti v bas-reliefech, kdyžť je dán vztah mezi kresbou a písmem, jaksi věty, v nichž každá osoba byla by slovem?

Urvav tedy Egyptu prvotný typ umění, Řek měl jenom jednu starost : přivlastniti si jej legendou a *naturalisovati* jej podle Krásna, jež nazve — s jistým oprávněním — božským.

Nicméně přes pojmenování své nebude toto Krásno božštější než ono, jež původně bylo urváno.

*

Jak daleko šla vašeň pro umění ve velkolepém Egyptu? O tom skytají dostatečnou představu trosky, jež tam vidíme dosud roztroušeny.

Náhrobky Tiovy a Merovy v Sakkáře vypravují ve svých nesčetných síních celou egyptskou civilisaci : ukazují nám pastýřský a mírný život národa, jenž věří ve své bohy a jemuž není zápasiti s nepohodami nevděčného podnebí ; žně, válka a umění jsou jeho hlavním zaměstnáním. Tož jaká hieratická nádhera v linii, jaký jasný a posvátný klid, jaká hudební obsáhlost !

Cestující, s nímž jsem navštívil tyto náhrobky, odpověděl mi na otázku : „Co soudíte o tomto bas-reliefu ?“ — „Toť čirá hudba.“ Jsou-li náhrobky soukromníků takto vyzdobeny, uvážíme-li počet obrazů,* jež zdobí tyto síně.

* Valnou část bas-reliefů těchto náhrobků možno zvatí obrazy, poněvadž jsou pomalovány. Tato malba, dosud velmi svěží, ohraničuje a oživuje tyto bas-reliefy, jež vidáme nejčastěji zbaveny tohoto živlu života. Tak jsou volí, z nichž známe jenom obrisy, pokryty černými nebo rudými skvrnami, *napodobujícími dekorativně* půvab

tážeme se, jaká byla asi, jedině s hlediska umění, krása tehdejších měst a rozvoj, jakého v nich asi dosáhla ušlechtilá a vznešená vášeň pro ideální krásu.

Chrámů v Thebách, Luxoru, Karnaku, atd. . . . , pyramidy, sfingy, obrovské sloupy Memnonovy — nejsou-liž to symboly poetické duše národa ?

*

Assyrové, neskonale méně umělečtí, těžší, hmotnější, projevují skvělý ideál moci : jejich obrovské bas-reliefy odhalují abstraktního ducha, oddaného spíše okkultním vědám, elementárním tajemstvím než rozjímavé mystičnosti.

Sveřepost a síla jsou převládajícími charakteristickými rysy tohoto umění, jehož smělost jde až po vilnost. Co do síly nebylo překonáno : ani Říman, ani obrovské sloupy Egypta ho nedostihly.

Tento národ měl rovněž vášeň pro umění, toť jisto ; ale měl ji po způsobu orgie ; umění mu bylo spíše přepychem, bohatstvím, jež přísluší moci, knihou, již třeba napsati na zdi paláců, aby se vypravovala její sláva, než modlitbou a posvátným obřadem.

U Řeků vášeň pro umění byla velice hluboká, ale ztrnula ; od začátku do konce umění řecké jest si podob-

srstí ; na žních jsou stohy, které v skulptuře nejsou než trojhrannou massou, pomalovány klasy a snopy. To vše dodává veliké ceny a varuje nás až přílišně před omyly, jež obviňují Egypťany, že tvořili jen mrtvé, zkamenělé umění. Chci ještě dodat, že tyto barvy jsou velmi příjemny a velmi správně sdruženy, mimo jejich symbolický význam.

no, nebo chce si býti podobno ; co pohání Egypt k ohromnému, Assyrcce k obludnému, jest mu neznámo. Řek, klidný ve své touze, stále stejné, bere se svou bezcitnou cestou k sněnému typu.

Feidias, Praxiteles a Skopas realizovali, oč jejich předchůdci usilovali ; po nich byli již jenom napodobitelé.

Zeuxis, Parrhasios a Appelles se nejeví, podle dětin-
ských popisů jejich soupeřských zápolů, naši myslí než jako malíři, jimž běželo o klam oka. Parthenon, Odeion a Kerameikos v Athenách byly od nich vyzdobeny vychvalovanými freskami.

Atheňané se jeví prvními jako milovníci umění, jejich skvělé monumentální budovy, jejich krásné sochy svědčí zajisté, jak velice měli umění v lásce ; jejich vášeň byla opravdová a veliká, a přece jsme překvapeni, čtouce Platóna, že se mluví o umělcích jen jako o lidech zručných a nic více.*

Zdá se mi opravdu, že u Řeků přední úsili, pokud běží o plastická umění, neslo se za potlačením osobnosti ; všechno jest podřízeno u nich nejen neporušitelným pravidlům, ale přísné censure, censure lidu a censure olympských her ; ztad ona rovnocennost, ale také ona podobnost, konec konců nudná, všech jejich děl a všech jejich

* Sokrates praví: Když člověk se naučil hudbě, není-liž hudebníkem? Ano, odpoví Gorgias . . . Slovem, praví dále Sokrates, vzhledem ke všem uměním, když člověk se naučí tomu, co k nim přislouší, není-liž takovým, jakým má býti každý žák těchto umění? . . . Souhlasím s tím, odpoví Gorgias . . . atd. (*O rhetorice.*)

konceptí. Jest to umění na výsost národní, ale umění bez vášně a bez šílenosti.

Jsou tu však přece zajímavé projevy, jež dobře si zapamatovati, abychom si vysvětlili podivuhodnou produkci umělců: v Athenách za jediný rok bylo postaveno sto bronzových soch, mezi nimiž byly sochy jezdecké a na vozech. To se událo, pravda, v době úpadkové, v době, kdy Řecko, jež vidělo, že je ztraceno, lichotilo svým vládcům a tyranům, neboť sotva Demetrios z Falery opustil Řecko, jeho sochy byly rozlity a povaleny, aby se oslavil dobyvatel Poliorketes.

Na Sicilii za Hierona II. udál se jiný velikolepý projev.

Tento král, prostý občan syrakuský, chtěje zaměstnati řecké umělce, uprchlé na jeho dvůr, dal jim za úkol zbudovati pro něho nádhernou loď, nejkrásnější, jakou kdy svět viděl. Do roka dílo bylo dokončeno; na lodi byly vodovody, zahrady, lázně, chrámy, a měla mosaikovou dlažbu, představující celou Iliadu.

Attalos, jenž vládl v Pergamu, byl pro řecké umělce bohem, zahrnoval jejich díla zlatem: oslavili jej, vytvořivše mu obrovskou sochu, jež byla postavena vedle sochy Apolinovy. Eumenes, syn Attalův, byl rovněž oslavován za svou vášně pro umění na celém Peloponesu.

Za součinnosti Řeků, uprchlých do Egypta na dvůr Ptolomeovců, byly vykonány také veliké věci.

Římané, národ bojovný, byli málo schopni k umění.

Dali mu nicméně nový ráz: podobiznu.

Národ měl v obyčeji nositi při pohřebních slavnostech rodinné podobizny, z čehož tento vývoj.

Etruskové byli prvními umělci, jež Římané spatřili, ale nic nenaznačuje, že by umění, jež pěstovali, bylo u veliké vážnosti nebo u veliké lásce.

Teprve velice pozdě, po dobytí Řecka, počali se zajímati o krásu; převezli nejprvé sochy a malby ze Syrakus, z Capue, z Korinthu, z Karthaginy. Po dobytí Malé Asie Řím se stal pánem světa, a tu jen stavěl sám monumentální budovy; v architektuře první nastal rozmach. Zajiště že mnohé z těchto staveb byly velikolepé, tak Colosseum, tak palác Caesarů, jehož zříceniny dosud vidíme, tak divadlo Pompejovo se svým portikem o sto sloupech, mezi nimiž byly mezery vyzdobeny attalskými clonami. Za Augusta Řím cihlový proměnil se v Řím mramorový, ale mimo několik soch nic nenasvědčuje u Římanů božskému nebo vášnivému citu.

Všady se rozkládá tyranie, špatný vkus měšťanský a také oficielní.

Nadále jest topouhá orgie, v níž hynou zbytky řeckého umění za ikonoklastie Kaligulů a Tiberiů.

Nero, tato obluda učiněná člověkem, mně se Bohem, chce se oslaviti obrovskou sochou, z níž nezbyvá nic: jedině sloup Trajanův a jízdní socha Marka Aurelia svědčí, že žijí ještě někteří velicí umělci.

Římané za svého triumfu byli jenom ikonoklasty a rhe-

tory. V Římě dobře mluvití mělo větší váhu než dobře vykonati. Vulgarita tohoto národa jest zobrazena v přišer-
ných hlavách, jež plní musea na oslavu Caesarů. Jděte
se na ně podívat, neboť vypravují jejich historii.

Posléze se objevuje umění byzantské, nebo spíše umění
křesťanské; a jest to slavná vise, podobná východu slunce.

Císařové jsou mocni, bohati a vítězni, milují umění a
moudrost Boží.

Spirituálnost plane, východní umění oslavuje příchod
Spasitelův v nádheře, a jest to umění záře, obraznosti, Snu.

V Jerusalémě zbuduje Helena basiliku Svatého Hrobu;
v Betlémě basiliku Posvátné Jeskyně. Svatá Místa se po-
krývají zázračnými mosaikami, jež zobrazují zlatými i stříbr-
nými kameny život Boha, učiněného člověkem. V Byzanci
— městě tak grandiosně improvisovaném Konstantinem,
tak krásném podle vypravování dějepisců, že žádné péro
nikdy nedovede vypověděti jeho pohrobeného bohatství
— Hagia Sofia, královna basilik celého světa, se vztyčí
za radostných výkřiků Justinianových. „Sláva Bohu, jenž
mne uznal hodným dokonati tak veliké dílo“, volá tento
vášnivce pro umění, tento kníže na vždycky slavný.

Následující stať — výňatek z Dějin císaře Herakla a
z Dobyti Zamoří — zjedná ponětí o byzantské nádheře
lépe než jakýkoli komentář. Slyšte:

„Bohatství, jež král Amaury viděl v Konstantinopoli:

„Na břehu mořském, uvnitř města, stojí císařský palác,
jenž se zove Konstantinský, k východu slunce.

„Z tohoto se vinou k moři veliké a široké schody, zbu-

dované velice bohatě z mramorových desek přerозličných barev.

„Tudy stoupá do paláce ten, jenž císařské má jméno, a vysokí hodnostáři, kteří jsou s ním, když přibude s moře.

„Na počtu královu (krále francouzského) se učinilo proti obyčejí, jenž vyžaduje, aby se nevcházelo tudy.

„Když přibyli, veliká družina baronů jim přišla v ústrety, jež je přijala s velikými počtami a uvedla až do komnaty, vcházejíc po chodbách ušlechtilé vyšperkovaných, kde byly dveře nové a tak bohatě pracované, že se jim podivovali, kdož jich nikdy nespátřili.

„Tu přišel tam císař s těmi, kdož byli nejvýše postaveni v onom paláci.

„Před křeslem císařovým v komnatě visela široká a vysoká hedvábná záclona, bohatě zlatem a drahými kameny pošíťa.

„Kdož byli nejblíže císaři, uvedli krále za tuťo záclonu, kde seděl císař: a to bylo učiněno zcela úmyslně, aby jej počtili, neboť nikdy nebylo tam tolik soukromých osob.

„Když král usedl, zdvihli záclonu po šňůrách kdesi. Tu se objevil císař, jenž seděl ve zlatém křesle, velice bohatě oděný císařskými rouchy. Tak ho viděli všichni z paláce.“

Slyšte ještě toťo:

„Tu učinil Císař něco velikého, neboť ukázal králi a jeho baronům veliké poklady, kterých jeho předkové nashromáždili: starobylé kaple a posvátné klenby, plné drahocenných kamenů, bohatých rouch, relikvií a těl Svatých.

„Všechny byly otevřeny a ukázány králi.

„Mimoto vedl je Císař tam, kde byla veliká část pravého Kříže, a ukázal mu hřeby, kopí, houbu a trnovou korunu, kterých bylo užito při ukřižování Našeho Spasitele, roucho, jež se zove „Sisne“, do něhož byl zahalen,* a opánky, jimiž byl obut; žádná veliká vzácnost nebyla dána do pokladu císařství od časů Konstantinových, Theodosiových a Justinianových (kteří byli mocnými císaři), aby ji naši lidé neviděli celé.

„Potom císař, aby pobavil krále, kázal, by přivedli před něho různé druhy lidí tak podivných, že všichni se tomu divili... atd.

„Pak je prováděli městem Konstantinopolí, jež velmi jest veliké; ukazovali jim chrámy, jichž tam byl veliký počet. Měděné a mramorové holubice našli na četných místech, na sloupy s posvátnými obrazy, na kamenné oblouky, jimž se říká triumfální oblouky a na nichž byly vytesány rozličné příběhy, pohlíželi naši lidé s velikým údivem.“

Malířství, architektura, hudba, literatura a umění byzantské zůstavilo svou stopu všady; odebralo se na náš západ, aby nás naučilo nádheře, jejíž krása může odíti symbol, svobodě, již křesťanství hlásalo ve všech oblastech; bylo vášnivým ničitelem všech chladných formulí retorických, hlásalo inspiraci kultem Ducha Svatého.

Přece však nic, co bylo by bez rovnováhy v tomto umění; vášeň a život se v něm zmítají v kázni a logice; ozařuje svět rajským koutem, a nespokojeno vytvářeti jej

* Roucho je nyní v Miláně.

na své vlastní půdě, na svůj vlastní účet, přineslo všem křesťanským národům s poznatky zasvěcení v božská mysteria poznatky vědy a krásy.

Jsouc žákem Svatého Diviše Areopagity, Svatého Jana Zlatoústého a Tertullianovým, udrželo se až po naše dny, jako by nadáno bylo věčností jako náboženství, jehož znamení ihned neslo a z něhož se zrodilo.

Vše, co následovalo po umění byzantském, bylo jenom zmrazením, ať v Itálii, ať na jihu Francie; gotika jediná dovedla se mu vyrovnati, ale nikdy ho nepředstihla.

*

Nebudu psáti chvály gotiky, z prostého důvodu, že jsem tak učinil již dříve, ale jednou pro vždy uvedu ještě středověk jako periodu číře uměleckou a vášnivou pro umění.

Podotknu, že zde, jako u Byzantinců, jde až po zánění, až po transfiguraci. Chrám Matky Boží v Paříži, počatý v jedenáctém století a dokončený v šestnáctém, vypravuje celý středověk lépe, než bych já dovedl. Museum Cluny, ačkoli velice neúplné, poučuje nás, jak vynikal ve všem, o vkusu, jaký uměl projevovati při výzdobě, o krásné úpravě, již uměl dodati nábytku, o ušlechtilosti a vznešenosti, v jakou odíval zdi čalounictvím. Podívejme se jen do katedrál, do kostelů v městech nebo do nejmenších kaplí na venkově, a nalezneme divy; uchovali čas kostelních oken, oltářních stěn, oltářů, vampol, pilířů atd., jež pocházejí z této doby, nalezneme víc než divy, nalezneme zázraky půvabu, vykonané Věrou.

Jakž nebylo by také umění se povzneslo s křesťanstvím, s pravým náboženstvím, katolickým náboženstvím, k neznámým výším, když světci jako Řehoř Nyssenský plakali při pohledu na obraz a když takový Basilius prohlášoval malíře za mocné pomocníky kazatelny.

Kláštéry první byly vymalovány. V refektáři bylo zřítí Večeři Páně, v kapli Utrpení Páně, v chodbách Pozdrav andělský, a cely měly svá přenosná triptycha k rozjímání.

Mnichové byli prvními malíři chrámů; nádherné miniatury v misálech vypravují nám dosud o jejich dovednosti a o jejich genu; tyto věřící, kteří pracovali jenom pro Boha, opominuli zůstaviti nám svá jmena; poslední z nich, Frã Angelico, zemřel v XV. století, zanechav zasvěcence, kteří, nenosili-li posvátného roucha, nosili ratolest palmovou.

Freska — znamenitější než malba olejovými barvami* — skytala obsáhlejší pole. Zde není malých pláten, na nichž se člověk dusí; vysoké zdi katedrály stěží dostačují k vypravování o životě svatých.

V grandiosním středověku nebylo umění pouhou zálibou, slavností, bylo nutností, potřebou; a vznešená díla byla milována takovou měrou, že ve Florencii se ubírali v processívě pro malby Cimabueho, aby je přenesli do kostelů.

* Michel Angelo pravil později: „Jedinou malbou jest freska, malba olejovými barvami jest jen umění pro ženy a lenošivé muže.“ Tato slova, jež se verifikují ode dne ke dni, přiměla několik mladých umělců ke studiu barvami, rozdělanými bílkem, aby ukáže-li se potřeba, mohli pracovati na velikých prostorách.

Středověk byl obdobím par excellence života v Umění.

Nuže, středověk byl věřící, středověk byl křesťanský; ježto byl zaujat dokonalou láskou, unášelo jej každé uskutečnění veliké ideje. Napoleon nestenal podejhem barbarství, jak namlouvali sektářští lháři, nýbrž měl onu nejvyšší svobodu, jež se zove v církevním jazyce jistotou a pravdou a již můžeme přeložiti slovy láska k Bohu a k bližnímu.

Středověk přes vsecky tyranie, vsecky individuální války a vsecky útisky si zachoval svou intelektuelní svobodu, svou živoucí svobodu, to jest svou svobodnou expansi ve vášni.

Jest to doba myslící přebujelosti, obraznosti a plodného snění, a nejslavnější svátek umění v naší zemi jako v celé Evropě.

*

Měl bych ještě hovořiti o umění arabském, o umění muslimanském, ale abstraknost tohoto umění vyžadovala by dlouhých vývodů, kterých tato studie nepřipouští. Umění muslimanské jest ostatek dosud živé. Kdož by tedy chtěli o něm míti nějakou představu, poučí se o něm ve knihách a z fotografií, nebo podniknou cestu do Kahýry.

Nicméně konstatujme, že ve fellahovi jest pud pro umění, jaký bychom stěží našli dnes u evropských venkovanů. Hrnky, džbány, měděné mísy, nejmenší předměty, ručně pracované, mají styl, jehož ani Francie, ani Anglie ve svých nejlepších výtvorech nemohou ukázati. Jest to

produševnělá bytost, ať již nemají za zlé četní Evropané, tak nadutí svou *Civilisací*.

Ejhle, v povšechném přehledu dílo vášně pro umění na zemi. Tři čtvrtiny tohoto díla (dílo to téměř celé) jsou zničeny, katedrály se hroučí, stavíce na odív již jenom zmrzačené nebo znetvořené portály, stará města zanikají, soukromé projevy vkusu jsou řídky, a nynější lid promrhává svou inteligenci v politice a průmyslovém námezdnictví.

Železná architektura, jež dosud byla jenom železem a naprosto ne architekturou, se nezdá, že by byla dalším krokem k lepšímu; naopak. Jakého trvání může býti budova, podrobená rzi? ... nad to železo jest materiálem velmi suchým, velmi hrubým, velmi průmyslovým, uzpůsobeným spíše ovládati člověka, než býti ovládánu člověkem.

Co se stane za takového domnělého umění z umění sochařova? co dá železná socha? Všechny, jež jsme viděli až po dnešní den, jevily se drsnými, studenými a mračnými.

K tomu přistupuje ještě barva železa, temná, hrozná barva.

Nabarviti? ... bude to stále šeredné ...

Ne, nevidíme železné architektury.

Ani Tržnice, ani Strojovna, ani věž Eiffelova nejsou krásny. Na těchto osobivých budovách všechno má vzhled lešení, všechno má vzhled prozatímnosti, a může tomu jenom tak býti, ana každá součástka slouží za podpěru, šroub nebo oporu.

Očekává toto umění svého Michel-Angela, očekává, aby se projevilo, až povstane člověk, jenž je dovede podrobiti svým zákonům?

Pochybujeme o tom silně, neboť vidíme Michel-Angela jenom s paličkou a ne s kadlubem. Vášnivému milovníku umění za této chmurné doby užitečnosti zbývají musea; v těchto nekropolích genia minulých staletí bude těkati unešeným okem po všech dobách a civilisacích s ryzím nadšením, a pak si řekne, kráčeje oficielně banálními ulicemi moderní Paříže:

*Zda příliš brzo nebo příliš pozdě jsem se zrodil,
co dělám v tomto světě?...*

Neboť se zdá, že umění zaniká...

1895

POZNAMKY

Čím více studuji umění a mistry, tím více směřuji ke škole benátské. Vše, co tam bylo vytvořeno, podivuhodnou milostí má charakter nejvyšší vybranosti a nejaristokratictější dokonalosti. Od primitivů až po Tintoretta lze jenom se podívat.

*

Zvláštní převrácení ; Rubens, člověk báječné obraznosti, přišel na svět v zemi, kde jest nejméně obraznosti — v Belgii. Nicméně se vyvinul ve škole Michel-Angelů, Tintoretů, atd.

*

Účinky podnebí na školy v Itálii: Benátky sní, a jejich umělci se drží stále barvy, vzduchu, světla a lahody účinků. Řím jest veliký a výmluvný, a jeho umělci jsou okázalí a velikolepí. Florencie jest zbožná, a její umělci jsou mystičtí, půvabní a něžní. Ostatní školy, zrozené z tělo trojice, dogmatisují. Nejprve v Benátkách a potom ve Florencii umění, jak se zdá, prýští z pramene: jinde jest to potřeba, úkol ; usiluje se tam, ale dosahuje se plně jenom zřídka.

*

Ve Francii vkus zůstal barbarským; barbar dává přednost zvláštnosti před Krásou. Buď jest zde umění klasické a učené jako v sedmnáctém století, nebo jest frivolní jako v osmnáctém století; buď věda nebo francouzská povaha: duchovní lehkovážnost. V devatenáctém století vděčíme účinku některých italských vlivů, Tizianovu vlivu na Delacroixe, Giottovu na Puvisse, že vidíme posléze a poprvé *pravé umění*, umění, jež se sproštuje barbarství, nechutností nebo otřelostí.

*

Kdyby Delacroix se vrátil na svět, dvojí hněv by ho zachvátil: hněv nad rámem „Křižáků v Cařihradě“ a hněv nad jeho pomníkem v Luxembourggu.

*

Pedagogie vypuzuje duši odevšad a uchvacuje její místo; v kostele diktuje zákony nebi a v atelieru duchu.

*

Pěkné jest malomocí Krásna.

*

O umění mystickém. — Blahoslavení, kdož věří, nevidouce.

Nic není souvislejšího než Víra a Ideál, než Náboženství a Umění. Tož každé pozitivní zobrazení se vzdaluje od podstatné podmínky Mystiky a Krásy. Umění, pod-

porované a živené věrou, má být oděno především nádherným pláštěm ideje a symbolu, má se povznášeti nad klamné zobrazení věcí a ztělesňovati svět vyšší než svět stvořený, jenž nás obklopuje, všecek potřísněn našimi hříchy a neřestmi, všecek porušen našimi tresty. Nemá mít lidského ničeho jiného mimo svůj původ a má předstihovati o tolik, oč může, všední a běžné skutečnosti.

*

Jednota značného díla, jako jest budova nebo její výzdoba, jest spíše výsledkem stejnosti inspirace, než kodifikace prostředků.

*

Víra dokázána, nabyta vědou! . . .

Ale žalostný stav, do něhož věda uvádí zemi :

Kdož nevidí, že parou, elektřinou, atd. . . . země rychle se zdělává a ničí továrnami a průmyslovými podniky ; že příroda, vyrušena z klidu, pozbývá svého smyslu a své krásy, pozbývá docela i své poesie a své plodnosti ?

Blahoslaveni, kdož uvěřili, nevidouce, kdož nežádajíce od přírodních věd jistot duchovních věd, četli ve vnějším divadle a pochopili tajemství samot.

Skutečná Víra jest tedy podkladem blaha.

Učená Víra, víra z přesvědčení, ač menší hodnoty, pozbyla již části své odměny pochybností, jež jí předcházela. Zničila jednu z utěšených vyhlídek, jež jí byly při-

praveny před její věčnou odměnou. Nevěra končí tedy nutně naprostou šeredností.

*

Byl jsem vždy velice rozesmutněn a velice pobouřen, když lidé porušovali a ničili pro svůj domnělý užitek nebo spekulaci krásná skupení, jež mnohdy příroda jeví.

Toto pudové pobouření má jistě svůj pramen ve vyšším principu, než jsem tušil tehdy sám, neboť tyto krásy, jež k nám mluvily, jsou obrazy harmonie, po které naše duše touží a které nemůže stvořit v celku. Chvílemi země sama, ačkoli potrestána jako my za prvotní zlo, skytá tato divadla prvotní nádhery, jež jsou odhalením, cestou, otevřenou ke kráse, již hledáme tápavě ve svých temnotách.

*

Umění není se podrobovati lidskému řízení, jeho řízení jest božské.

*

Trpěl jsem často, pokud jde o katolické kněze, dvěma obludami, jež nosí mnohdy přichyceny na ramenou, aniž cítí jejich ohavnou tíži; jednou jest prostřednost, jež chce, jak se zdá, ze zlého a hrubého vkusu vymýtliti z celého kultu květiny, poesii, božské zpěvy a vše, co prvotní chrám měl nadpřirozeného, svobodného a uměleckého. Tato prostřednost jest utilitaristní a přepiatá; zháší svíce, jakmile jest po službách Božích, a nevyplývá ani halíře pro Boha.

Druhou obludou je dřičství, jež neví ničeho o snivé a rozjímavé povaze a nezná z mystiky než úkon modlitby, při němž drží kapesní hodinky v ruce. Tyto dvě obludy si stanovily za úkol, že dají křesťanství protestantské formy, inspirují ploché promluvy, administrativní bohoslužby a byrokratické záznamy a činí ze sakristie čekárnu a z kostela soud.

První z těchto oblud má prazvláštní hrůzu z umění, a tudíž z genia, druhá je schvaluje, ale chce je držeti na opati a přistříhovati podle své míry.

Nenávidím obou upřímně a přál bych si velice, abych uzřel, jak opustily ramena svých posvátných obětí.

Tito pokrytečtí obrazoborci v opovržení veškerou opravdovou věrou nenávidí božského, nadpřirozeného, povznášejícího; říkají: *Dobrý Bůh, nejsvětější Panna, Patriarcha svatý Josef...* Zmnohonásobují přivlastky, aby zadrželi lépe zde dole tato jména, stále připravená ztad uniknouti. Nepochybují, že katedrály se jim nelíbí, a že oni vynašli styl, zvaný jesuitským. Což neprohlásili tito kostelníci přede mnou, že Michel-Angelo se dopustil nezvyklého rouhání v kapli Sixtinské, umístiv tam *urážející* nahotu mužovu a ženinu...? Nechť tedy zvědí, že nahota—mimo nahotu jimi zřenou—nemá do sebe ničeho neslušného; že Bůh nás stvořil *nahé*, a že jediné hřích byl příčinou že jsme se zakryli; že náš Spasitel Ježíš Kristus byl přibit *nahý* na kříž, a že Michel-Angelo pokryl kapli Sixtinskou nahými muži a ženami, kteří nemají do sebe ničeho nečistého. Nechť zvědí dále, že Svatý Fran-

tišek z Assisi se svlékl do *naha*, aby vrátil otcí oděv, který měl od něho, aby vešel *nahý* do lůna Círky, své matky; že děti nijak se nediví, vidouce se nahými; slovem, že jedině zvrhlý, hanebný a pokrytecký člověk může viděti něco neslušného ve všech nahotách. Že zkrátka nahota je čistou formou, jsouc nejdokonalejší formou, již Bůh stvořil, a že byl jejím božským výtvarníkem; a zahaliti si tvář před nádherou nahého těla, posvěceného zbožným umělcem, že dvojí jest pohanou, vmetenou božskému a stvoření.

Tato kacířská pruderie není studem, a proto byl katolický chrám, pokud dovedl býti sebou samým a posvátným, naplněn allegoriemi a symboly v hrůze vlné nahoty zatracenců nebo v nádheře hrdinné nahoty mučedníků. Byl to jeho Kristus, jeho svatí vyznavači, jeho panny, jeho apoštolové, byly to všechny pravdy dějin theologie a mystiky. Byly to divy, vypuzení démoni, vykoupené nevěstky, byla to zobrazení uměním náboženské vědy, morálky a dogmatu; a za oněch zbožných dob, jež nám tyto obludy — prostřednost a dřičství — chtějí předváděti jako barské a hrubé, kněží, biskupové a kardinálové pomáhali, povzbuzovali a dovolovali obrazy, jež „pod patrným jeví skryté“. Neboť tito Svatí Otcové byli tehdy schopnější než jejich nástupci, vybaviti ducha z hmoty, postřehnouti pravdu symbolů, pravdy, jež hlásali sami ve svých denních kázáních, pravdy tedy v jádře katolické.

Vy jste se oddali nápodobě umění v souhlase s vnějším, a my si zamilovali a přijali za mistra umění v souhlase s nádherou a královskou vznešeností ducha. Neboť jsou-li viditelné věci obrazem neviditelných věcí, přirozenost člověkova, mající v sobě z božského a nadaná souladem, seřaduje a přeměňuje zemi podle své převahy, aby ji přiměla, vyjádřiti svou vlastní a nadpřirozenou podstatu. Podobným dílně, kde vidíme rozházeno železo, měď, ocel, stříbro a zlato, jeví se mi tento svět; a geniálnost dělníkova dobývá z toho dle potřeby krásy a užitečnosti. To jsou jenom suroviny, stojící nekonečně hluboko pod tím, kdo vykonává dílo. Tož je v člověku z vůle Boží ukrytá tvořivost, vyšší než viditelný svět. Proto jsme si vyvolili my, kteří v to věříme, toto duchovní a nadpřirozené umění, jež odhaluje, jak se nám zdá, duši, a v němž můžeme jasně čísti původní božskost, kterou nám opět přináší z milosti Boží nadlidská inspirace.

Nepokládal jsem se nikdy za dekadenta. Kdybych se pokládal za něco, raději bych se pokládal za sebe sama. Dekadent! toť anomalie. Primitivové nevěděli, že jsou primitivy; my nevíme, kam jsme dospěli. Snad je kamenným věkem umění všechno, co bylo vykonáno... kdož ví? leč málo pravdě podobno!

Jednoty v díle starých umělců při monumentální stavbě nečiní technický čin, ale myšlenková jednotota doby; jednotota v těchto pracích vyvívá ze souladu pojetí a ne z kodifikace prostředků.

*

O činnosti ducha. — Dílo Boží, příroda, jediná dává nám žítí, to jest mysliti nepřetržitě. Dílo lidské může nás nabádati, abychom myslili, ale za účelem tím je třeba, aby bylo krásné, to jest poetické, to jest inspirované přírodou, zdrojem veškeré poesie. Duchovní činnost vyžaduje tedy jako podněcovatele krásného díla. V našich šeredných městech bytosti posléze ustávají mysliti, neboť nelze zváti myšlenkou výpočet, bídné znetvoření srdce a duše. Nic není užitečnějšího duševně, než krásná veřejná zahrada, než ušlechtilá budova. V den, kdy tyto poslední stopy krásna budou odepřeny obyvatelům našich měst, budou duše neodčinitelně sníženy. Ušlechtilé city existují toliko v srdcích, jež vidí Boha; a vidíme již poněkud Boha, hledíme-li na krásu; neboť ježto Bůh jest sama činnost myslí, všecka duchovní činnost přestává bez podstatného vzněcovadla Krásna, můstku ke skoku, jehož účelem jest vymrštití nás do božského.

Mnohdy všecka vnitřní činnost ve mně se ztiší, a pocívuji ono prázdno, jež pohnulo proroka k výroku: „Pane, jsem jako hovádko v přítomnosti tvé.“ Můj unavený mozek se stává těžkým, má duše spí, mé srdce, jak se zdá, již nebuší; připadám sám sobě dutou sochou, v níž ne-

ozvukuje již nižádný ohlas. Tento stav je mi na výsost trapný, v těchto chvílích cítím, že nejsem již hoden jména člověka; neboť roztržka nastala mezi Bohem a mnou, a jako zbytečný výhonek hynu, jak se zdá, daleko od pně, jenž mne zplodil. Tu vystupuji na vysoké místo, upírám oči na obzor a se dívám, jak od Severu vystupují oblaky. Přicházejí v sevřených řadách, oděny jako válečné a královské voje zářnou zbrojí; mnohdy také podobny lodím vystrojeným velikým plachtovím, nadmutým větry od zadu. To dostačí, abych se pohřížil ihned do činnosti, má mysl se probudí, má duše se rozechvěje, mé srdce oživuje; a na moři nekonečnosti vyplouvám s těmito průsvitnými lodstvy k Věčnému.

Ano, jedinou duševní činností je vise Krásna, a možno nazvatí barbarskými, naprosto barbarskými, lidi, kteří se jí rouhají nebo jí neznají.

*

Pro snivce skutečnost není vždy urážlivá, a pravda se projevuje v neklamivějších podobách. Stává se mi tedy, že vidím andělské hlavy na ramenou prostituovaných těl.

*

Náboženské pojetí umění. — Umění mně zdá se projevem vyšší inteligencí, jest geniem člověkovým, jeho tvůrčí mohutností, oslavující svého Tvůrce. Jest to svrchovaný kon, čirý kon, jest to mluvící duše. Vyzdvihněme umění jako vrch, s jehož temene zmizí všecka hmotnost

v božském pocitu; zbývají oblaky a nekonečný prostor, zbývá jen velikost, moc a síla. Absolutno se tuší, vzývaná harmonie; bytost se obnovuje ve svém věčném principu.

Povznesme umění na visi vznešeného.

Jaká bude cesta?

Jest zřejmo, procházím-li se překrásnou krajinou, že ji vstřebám všecku a sebe sama s ní smísím. Zvuky, vůně, barvy; smysly, duch, srdce, duše v této chvíli společně pracují v jakési velikolepé mystické jednotě, a z toho si odnáším vytržení, stav.

Má pohnutá duše vzpomíná; probouzí se pro štěstí, radost, lásku, rád; vše, co poznala blaženého, jako by se jí vracelo. Mé oko je prosté; vidím, jako ve snu, nekonečně mnoho věcí v jediné. Má krev sama proudí bez námahy; obvyklá tíže tlaku mne pustila, poznal jsem svobodu, poznal jsem Krásu.

A jaká jest to Krása? Jest to mohutný akkord, z něhož vyplynula harmonie, tato oslňující synthese, jež mi odhalila *jednotu*. Nyní tedy chci tvořiti. Cítím v sobě vznešenou sílu, jež se rodí.

Moc mně již nedostačuje, je mi třeba činu. Pocítil jsem věčné, chci dobýti věčnosti.

Tož opustím vše, čehož kouzlu jsem se poddal, a naslouchám své duši. Jak hudební jest v tuto chvíli! Člověk by řekl, že je to nesmírná lyra, již nejlehčí vánek rozechvívá, člověk by řekl, že je to veliká sosna na břehu mořském, jež šeptá při nejlehčím větru.

Po vznešeném umění tedy v jeho formě a v jeho visi bychom měli bažiti, neboť jest uměním čirého tvoření.

Ono jediné jest řečí rozrušené duše, ono jediné jest jejím ryzím výkřikem, a z něho jediného se zrodily symboly, taťo tajemství, jež člověk vytvořil, aby na vždy nad nimi žasl.

Bude mluvití přírodou k našim očím a k našemu duchu božskou duchovní řečí, nebo vytvoří znova dokonalejší přírodu, souladnější a shodnější s jeho snem, nebo použije toliko nejčiřejších symbolů, jimž jediné unesení rozumějí? Svobodno geniovi voliti své dráhy.

Pokud jde o mne, kloním se k jednotě přirozeného a nadpřirozeného (shodné se vtělením Ježíšovým), a podle katolické moudrosti chci projevovati neviditelné viditelným; proto, dalek příliš tajemných abstrakcí, obrátil jsem se opět ku studiu přírody, požaduje jenom od své duše, aby ji přetvářela svým vznícením, a bez všeho zotročení nápodobě.

Mé umění, méně abstraktní než dříve a přístupnější všem, se vynasnaží dále, zachovávajíc dráhy, nalezené a otevřené mými výzkumy, liniemi, barvami atd. . . . , aby uvedlo do toho vše, čemu to, vzato samo a o sobě, bránilo při mých dílech. Chci od nynějška přidružití životní synthesi k technické synthesi, chci od nynějška přidružití duši, jež jest pravou formou, k tomu, o čem jsem se domníval, že jest hmotně formou: obrysu. Chci přes všechny theorie a systemy hlásati absolutní svobodu mluvící duše, *Slova*, vyvýšeného znalostí, jež osvobozuje od nezdaru

a tápání. A pokusím se viděti vysoko a daleko do vznešeného, budu-li moci a budu-li toho hoden.

*

Umění jest řěšetem, jímž prosíváme přírodu, abychom podrželi jenom Krásu.

Maksimilian Vološin

POODHALENÍ DĚTSKÝCH HER

Doby dětství jsou vzdáleny nejen léty, ony se nám zdají jinou epochou, prožitou na jiné planetě a pod rouškou jiné bytosti.

Sama představa času v tu dobu byla naprosto jiná: Každá minuta byla sžehnutím celého života, mocným vírem, jemuž jsme se nemohli protiviti. Množstvím prožitého úzké předěly jednoho dne rozbíhaly se v meze celého roku. Palčivé pocífování novoty dodávalo zvláštní soustředěnosti životu, v němž nebylo opakování ni obecných rčení. Každý jev tyčil se v své prvotné náplni a obrovitosti, neoslabené nijakými návyky. Proto, když v myšlenkách se obracíme k té době života, překvapuje nás nesmírnost okamžiků a zvláštní loudavost obecného běhu času.

Každý z nás v dětství zakoušel té plnosti a té prudkosti dojmů byti, kdy vše, co jest vně, do té míry jest smícháno s tím, co jest vnitř, že nelze stanoviti hranice mezi sněním a skutečností, mezi životem a hrou.

Praví se, že prvých šest let dítě nalézá třetinu té zkušenosti, kterou nalezne na všechn svůj život. To jest nesprávně: nesmírně více!

Člověk — toť vesmír v malém.

V několika okamžicích početi prolétnou v bleskonosném prvotvaru veškeré dějiny vesmíru, s jeho slunci a oběžnicemi, s jeho rejem světů kol centrálního ohně.

V devíti měsících vytváření fysického těla probíhá od pomezí k pomezí živočišného světa — od protoplasmatu k obratlovcu, t. j. miliony let pozvolného vývoje.

Každý, kdo vchází v lidský svět dveřmi narození, dlužen opakovati vkrátce veškeré dějiny tohoto světa.

V okamžiku vysvobození z útrobních blan Matky-přírody ocitá se na prvním stupni lidského vědomí.

V takovémto burném zkrácení prochází jím veškerá historie lidstva: historie všech plemen, všech národů, všech vyhynulých civilizací, ekstase všech náboženství, sny všech mythologií, vzněty všech vášní a odhalení všech poznatků.

Dějiny lidstva, tak nedokonale a s takým trudem omakávané archeologickými a filologickými výzkumy, s takovou úsilovností provětrávané kritickým důvtipem, zjeví se nám v docela jiné a neporovnatelně věrnější podobě, až přistoupíme k nim z vnitra, rozluštíme písmena oné temné knihy, kterou zoveme svou duší, až seznáme život miliard lidí, jež bouřně vířil v nás, až postihneme otřesy věčných sžehnutí a věčných znovuzrození světa, jež se staly našimi otřesy, naším bolem, naším poznáním.

Až, vzpomínice svého temného dětského „Já“ a sloučice je se svým dorostlým skoupým „Já“, pochopíme význam všeho, co prožívá dítě: mystický smysl jeho her, odhalení jeho blouznivostí, metafysický význam jeho mat-

ných vzpomínek, předhistorické příčiny jeho nepochopitelných skutků, tu změní se celý systém naší výchovy, a místo násilného přeplňování jeho paměti neužitečnými a jednotvárnými vědomostmi, vadicími jeho práci, sami se budeme od něho učit, následovati jeho cest a toliko zřídka pomáhati mu snášeti nepoměrné napětí jeho ducha.

Dítě žije plněji, soustředěněji a tragičtěji než dospělý člověk. Nikdy by nebylo vydrželo náporu svých zážitků, kdyby byly bývaly vědomé.

Naše vědomé Já dospělého člověka zdá se malinkou průzračnou kapkou, v níž se rozplynul vesměrný okeán, který slepě valil v dítěti svá tmavá vodstva.

Podobně jako denní světlo, jež se jeví obvyklým symbolem našeho denního vědomí, skrývá nám záření hvězd a mléčných drah, kterými jež osvěcována duše dítěti.

Pozorování dětí dospělými sotva co přispěje k poznání dětství: jedinkým živým pramenem objevů jsou tu naše vlastní vzpomínky, zázrakem donesené z těch fantasticky dalekých časův.

Ale kdo může jasně vzpomínati svého podvědomého života? Svědectví, jež přináší paměť, jsou nekonečně řídka, a to jim dodává největší ceny.

Málo na tom, uchovati si zřetelné vzpomínky, třeba, aby se staly *zpovědí* duše, jinými slovy, aby vše podvědomé, dětské organicky se sloučilo s dospělým vědomím toho, jež přinesl toto svědectví.

Mezi dětmi a dospělými zeje nepřekročitelná propast.

Anglický spisovatel Kanut Graham, který podal nám nedávno jedno z nejprekrásnějších svědectví o dětství ve dvou knihách: „Dnové snění“ a „Zlatý věk“, praví taková spravedlivá slova o dospělých:

„Chovali se k nám s postačitelnou dobrotou ve všem, co se týkalo našich tělesných potřeb, k ostatnímu však byli lhostejni (což po mém záviselo na drobtu hlouposti), domnívajíce se mocí hlediska vůbec rozšířeného, že dítě není víc, než malinké zvíře. Pamatuji si, jak jsem již ve velmi ranném dětství úplně nepovědomě a dobromyslně poznával trvání této hlouposti a její ohromný význam na světě. Spolu s tím u mne rostlo, jak u Kalibana v podobném postavení, matné vědomí o jakési řídicí síle, svévolné a kaprisní, vezdy hotové splniti choutky prostě proto, „že já tomu chci.“ Tak na příklad silou tou dána byla moc nad námi těm žalostně nezpůsobilým bytostem, kdežto bývalo by bylo rozumnější dáti nám moc nad nimi. Tito starší, kteří jen hrou náhody byli postaveni výše nás, nevnukali nám žádné úcty, nýbrž toliko trošku závidi k jejich štěstěně a soustrast s jejich úplnou nezpůsobilostí užiti jí. Nejžalostnějším rysem jich povahy bylo to, že majíce neomezenou svobodu užívati radostí života, nic z ní netěžili, — byli by se mohli celé dni šplíchat na rybníce, honiti se za slepicemi, loziti po stromech v nejnovějších svátečních šatech, byli by mohli střílet z děl, vykopávati jámy prostřed louky . . . a oni nic takového nedělali.

„Zdálo se, že tito olympané jsou prosti všelikého zájmu, všechny pohyby jejich byly nesvobodné a zdlouhavé, a

zvyky jednotvárné a bezmyšlenkovité. *Byli slepi ke všemu, čeho není viděti.* Ničeho nevěděli o Indiánech, nestrachovali se buvolů a pirátů (s pistolemi!), třebaž že vše kolem bylo plno mračných předzvěstí. Neradi prohledávali jeskyň lupičův, aniž pátrali po pokladech.

„Vždycky jsme se divili, když olympané hovořili před námi, na příklad u stola, o rozličných politických a veřejných pletkách, myslíce si, že tyto bledé mátohy skutečnosti též měly nějaký význam v životě. My, *zasvěcenci*, jedli jsme mlčky; v hlavách našich se tísnily nové plány a nová spiknutí. My bychom jim byli mohli pověděti, co jest to pravý život! Právě jsme jej opustili na dvoře a hořeli jsme nedočkavostí, znovu se k němu vrátiti. Tyto divné, bezkrevné bytosti byly o kolik dále od nás, než naše líbezná zvířata, jež se dělila s námi o přirozený život pod sluncem.

„A hle, olympanů dávno není. Slunce, nevím, čím to, nesvíí tak oslnivě, jak svítivalo kdysi; nekonečná, pustinná luka se nějak stiskla a súzila, stala se nešťastnými lučinkami o několika jitrech. Smutná pochybnost, tesklivé podezření zachvacuje mne: což jsem se i já stal olympanem?“

Neporovnatelně trpčeji se vyslovuje proti „dospělým“ slečna Ad. Gercyková ve své stati, nadepsané „Ze světa dětských her“ (v žurnále „Ruská Škola“).

„Mým neklamným převládajícím citem vzhledem k dospělým bylo rozčarování. Nepovědomě, ale hluboko zakořenilo se ve mně přesvědčení, že každé jich slovo, objasnění, výklad zklame moje očekávání, vyvolá nudu; cosi v okolním světě bude jimi ubito, odbarveno, rozbořeno.

Pravda, nebyla jsem si jasně vědoma tohoto citu, ale instinktivně jsem chránila vše milované a zajímavé od morového doteku starších. Pokud se pamatuji, hrála jsem si vždycky, bez ustání, možno-li nazvati hrou potřebu přetvářeti vše kolem sebe, dávajíc tomu vlastní smysl a vymýšlejíc tomu svá objasnění. Nikdy jsem se nikoho nedotazovala, vědouc ze zkušenosti, že odpověď mne neuspokojí a nelitostně rozbije tu představu, kterou jsem si utvořila o předmětu.“

Ten stav lidské duše, jež zoveme *hrou*, jest nepoměrně hlubší a obsáhlejší než jeho jméno.

Ano, život — hra!

Jeden tlupou nájemců si hraje,
druhý — prázdnou nadutostí kacířův,
a možná, že si kdosi hraje sluncem
a hvězdami . . .

Hra jestiž ono nepovědomé procházení všemi prvotnými stupni vývoje lidského ducha, onen stav hlubokého snění, podobný spánku, z něhož pomalu a bolestně se osvobozuje denní vědomí reálného světa.

Duše dítěcí vpravdě žije lovy, půtkami, ztroskotáními, piráty, buvoly, indiány, slujemi, poklady a loupežníky, kteří jsou naivními, nepovědomými symboly a hieroglyfy nejvýznačnějších fází lidské minulosti.

Kdosi provází mocnou rukou duši dítěte tímto jiným světem a připoutává k němu jich pozornost s takovou silou, že reálnost vstupuje do jejich duše s trýznivou nalé-

havostí, takřka donucujíc je roditi se druhým, vědomým zrozením k reální skutečnosti.

„Dospělá“ slečna Rachilde měla proto plné právo napsati se svého hlediska:

„Člověčenstvo v období ode dvou do dvanácti let jeví takové nepochybné příznaky rozumové nenormálnosti, že slova dítě a zločinec jsou — mně synonymy.“

Možno tvrditi, že to jest základní hledisko vůbec všech dospělých, a že podle této formule jest zosnován všecek systém soudobé výchovy, která míří k tomu, aby ostrými a mučivými dojmy skutečnosti odervalá dítě od jeho přirozeného světa snění, vyléčila je z nebezpečného bláznovství hry.

„Postupně život příkře se rozsul ve dvě poloviny,“ — píše Ad. Gercyková — „jedna, na níž jsme brali vroucí účast, která nás vzrušovala a rozradostňovala; druhá, kde jsme ostávali lhostejnými diváky, myslíce na to, jak bychom ji spíše přežili, zbavili se jí, jakožto nevyhnutelné povinnosti. Touto povinností, omrzelou a trapnou, byla skutečnost. Pomalu jsme přestávali skládati v ni jakoukoli naději, přesvědčivše se o její skouposti. Dlužno bylo, spoléhati toliko na sebe, stvořiti jiný, vábný a skvělý život. A bylo by to bývalo snadno, kdyby reálnost se byla nevdírala, neničila tak často a hrubě světa vytvořeného fantasií. A opět nezbývalo než svazovati zpřetrhané nitky, — a v duši rostlo podráždění proti všemu, co nám vadilo. Patříc na to, co bylo kolem, nejdříve kladla jsem si otázku, nehodí-li se to, jako materiál, *tam* — v skutečný život?“

Rozdíl mezi činností hry a činností „života“ jest v tom, že hra, toť činnost, konaná bez všeliké myšlenky o jejích koncích, činnost k pokochání se průběhem činnosti, kdežto „život“ dospělých, toť vezdy činnost vědomá cíle, která soustřeďuje veškerou pozornost na jejím konci, na jejích následcích. Dospělí nechápou smyslu činnosti, jež nemíří k nějakému vědomému cíli, a počítají činnost k vůli činnosti „za nepochybné příznaky bláznovství“ a organické zločinnosti.

V tomto základním rozporu mezi hrou a skutečností, představujícím nejen první, ale i poslední, rozhodnou tragedii v životě lidského ducha, tkví i hořký význam slov: „A možná že si kdosi hraje sluncem a hvězdami,“ tak souzvučný s otázkou Flaubertova Antonína: „V čem jest cíl všeho toho?“ A satan odpovídá jemu: „Není cíle!“

Nejdávnější a nejhlubší moudrost života, odkrytá v indské „Bhagavád-Gitě“, učí tomu, že život jest hrou, že cenna jest toliko činnost, jež byla dokonána bez myšlenky o jejích koncích.

„Buď pozorliv k dokonání svých děl a nepřemýšlej o jejich výsledku. Nezačínej nižádné činnosti pro její ovoce, ale též se nevyhýbej činnosti.“

„Stejně radostně přijímej i štěstí i hoře, výhru i ztrátu, vítězství i porážku. Buď celou duší v zápase. Jen tak unikneš hříchu.“

Netají-liž se tentýž smysl i ve slovech: „Nebudete-li jako dítky...“

Tento boj mezi svobodnou hrou a cílevědomými reálnostmi v tom či onom projevu, tvořící obsah dětství každého člověka, jest oním obrovským thematem, jež dosavad ještě nebylo dotčeno v ruské literatuře.

Široká epická panoráma, napsaná Aksakovem a Lvem Tolstojem, ponejvíce skýtají obraz života a obraz epochy a z části jen přibírají sentimentální vztah dítky k skutečnosti ve způsobě odloučení od matky neb ztráty matky. Tolstojovský Mikulka z „Dětství a chlapectví“ však, jakmile se v něm probuzuje vědomí objektivních reálností světa, neprodleně začíná vztekle moralisovati právě týmiž logickými methodami, jakými nyní nepřestává moralisovati osmdesátiletý Tolstoj. Vědomí Tolstého počíná se rozlišováním dobra i zla. Hra však jest prosta morálky, jest k dobru i zlu.

Rozechvívající stránky, posvěcené dětství Dostojevským v „Bratřích Karamazových“ a „Netočce Nezvanové“, drásají svou mučivostí. Ale jeho děti strádají strážněmi dospělých.

Pojímá dítě jen jako nejvyšší stupeň v té stupnici trůdův, kterou se odvážil obsáhnouti s takovou plností.

Čechov překrásně popisoval děti, postřehnuté a shlédnuté bystrým okem dospělého člověka, ale „nevzpomínal“ sebe.

Ani on ani Dostojevský ani Aksakov ani Tolstoj nedotkli se dětství v jeho hlubinné bytnosti — tohoto bolestného vybavování denního vědomí z mateřského lůna hry.

Toliko nejposlednější generace přinesla s sebou mlžnou vzpomínku na tuto stránku svého dětství.

Několik stránek Adelaidy Gercykové, zatoulaných mezi listy pedagogického žurnálu, jest literární a psychologickou událostí, postavivší nový mezník v našem sebevědomí, k němuž bude se nám vždy vraceti.

A. Gercyková líčí dítě, jehož hra jest — „uzavřený kruh, do něhož se nevedrou životní dojmy.“

Takové děti „žárlivě, s mučivou vášnivostí ostříhají své hry. Nechápaní dospělých uráží jich, nulíc, aby se ještě hlouběji uzavíraly v sebe. Vše kolem brání jich záměrům, v ničem nenacházejí opory, — objevuje se u nich touha po samotě a odcizení.“

„Pokud se pamatuji, — praví, — hrála jsem si vždycky, neustále, jestliže možno nazvati hrou potřebu přetvářeti vše kolem sebe, dávajíc tomu vlastní smysl a vymýšlejíc tomu svá objasnění.“

Tento boj s reálnostmi života byl veden do krajnosti. Jedním z nejhlubších rozčarování, jež pocítila, bylo, když ji naučili čísti.

Měla vždycky nadšenou úctu ke knihám, i zdálo se jí, že tento posvátný předmět snížili, zbavivše jej tajemství.

„Jak? Každé slovo, každá písmenka má toliko jeden určitý význam? A nic jiného nelze z nich pochopiti a přečísti? Jakkoli se mně líbila kniha, s udivením a zármutkem jsem myslila: — a to je vše? Začne-li se znova, bude z toho zase totéž? .. A jsouc neuspokojena, začínala jsem čísti po svém, „spisovati“ po knize, přidělávajíc nové rysy

a detaily. Ale známá písmena bránila mi soustřediti se, přerušující tak fantazie, i vybírala jsem si cizojazyčné knihy, kde mne nic nerozptylovalo. Do deseti let jsem neustále spisovala po knihách a přiznám se, že málem hlavní kouzlo z nich pro mne vymizelo, když jsem se přesvědčila, že to je směšno a stydno.“

V jídelně visela veliká mapa polokoulí. Gercyková si hrála, že to jest tajemné, nikomu nesrozumitelné zobrazení, jež zůstalo po divokých kmenech. „Všechna vnitřní moře, tečky, čáry, linie řek označovaly něco: buď zbroj mého národa, neb jeho bitvy nebo počet pobitých vojinův. Zprvu mě mátl tvar polokoulí, ale potom jsem rozhodla, že to je rok, historie za dvě léta, jelikož jsem si vždy představovala rok kruhovitý. Bylo mi nejen vymýšletí nové, ale i opakovati si dřívější, abych toho nezapomněla.“

Když kdosi z dospělých, spatřiv její upiáté pozorování mapy, nabídl se jí, že jí vysvětlí, co to jest, čekala tohoto odhalení jako úderu, jsouc hotova zavčas se ho zřici, této nepotřebné pravdy.

„A to, čeho jsem se dověděla o kulaté, otáčející se zemi, o dílech světa a sluneční soustavě, nepotěšilo mne a nenahradilo mi rozbité illuse, — předmět plný života a zajímavosti potuchl a umřel v mých očích.“ Později, když se jí dostal do rukou sešit, popsaný algebraickými formulkami, utvořila si celý systém pro čtení těchto hieroglyfů.

Každá značka měla svůj význam. Tak označovalo odmocnítko Johanku z Arku. Ostatní znaky a písmena od-

povídaly též rozličným historickým jménům a událostem. Takovým způsobem dešifrovala v starém sešitě algebraických úkolů fantastické letopisy a pověsti.

Tato sklonnost rozumu k tak složitým abstrakcím a systémům, hbitě vyrůstajícím ze semínka první reálnosti, jež byl v sebe přijal, jest charakteristicka pro prvobytné — spící vědomí lidstva.

V těchto třech příkladech tvůrčí hry, v knihách, napsaných neznámými jazyky, v algebraických úkolech a geografických mapách, odhaluje se tajemný mechanism vzniku mythův, zosnovaný na geniální hojnosti tvůrčích zpo-všechňování.

Rozhraní mezi spícím vědomím mythu a dávnými vědomími nauky nelze postřehnouti.

Jedno i druhé vědomí pochodí od prvotních reálností vnějšího poznávání, podrobujíc se jakémusi zákonu obráceného poměru: čím nicotnější jest dílec reálnosti, vložený v osnovu systému, tím bohatší a fantastičtější jsou jeho formy, čím větší však množství fakt, tím systém jest skoupejší a mělčí.

Vědomí jest úžasně plodnou půdou: jestliže na ně spadne jediné zrnko reálnosti, okamžitě vyroste ohromný přízrak-strom, zabírající větvemi celý vesmír, pakliže se rozvěje po něm bohatá setba reálnosti, jedna zahluší druhou a zůstanou nízkým, hustým a nevyplenitelným křoviskem.

Mythy — veliké stromy-přízraky, vypěstěné ve spícím vědomí, potřebují tvůrčí atmosféry víry. Slovíčko pochybnosti může je donutiti, aby zmizely nazpět do země, dokavad

se nezapevnily v duši celého národa. Hra — toť víra, jež nepotratila své měnlivé hebkosti a moci. Ke hře jest nezbytno, aby slovy „buď tomu tak . . .“ nebo „hrejme si tak . . .“ vesmír se přetvořoval.

Proto slova: „Řeknete-li s vírou hoře: přijď ke mně . . .“ možno říci i takto: „Budeme si hráti tak, že hora přišla ke mně.“ a bude to též správně.

Pojmů hry, mythu, náboženství a víry nelze rozlišovati v oblasti spícího vědomí.

Děti, jejichž život nebývá obklopen náboženskými obřady a symboly, příšlymi shora, samy si stvoří svá posluhování a tajemství.

Maličký pastucha Rétif de la Bretonne staví obětiště bohům na pustých polích, a maličká George-Sandová zavádí si kult jakéhosi boha „Caramby“, ježsi byla vytvořila.

Adelaida Gercyková podává jemný a průzračný obraz, vysvětlující vznikání náboženských obřadův:

„Mé dětství uplynulo bez jakýchkoli náboženských obřadností. Nevodili mne do kostela; neměla jsem oddané chůvy, pobádající činiti hluboké poklony v koutě dětské světnice před tmavým ikonem a opakovati po ní těžká, nesrozumitelná slova modlitby. Nebylo mythického výstroje, po kterém prahne duše dítěte, onoho tajemného významu a smyslu, jenž zdobí a prohlubuje všední život.

„Pamatuji sebe takovou maličkou v jasné slunné jitro, jídelnu ozářenou sluncem s prostřeným stolem čajovým, na němž oslnivě blyskotaly stříbrné lžičky. Velcí ještě nevstali. Hned mi udeří do očí věc, které jsem v komna-

tách nikdy neviděla: na podlaze leží několik vonných, právě vypučelých březových snítek, a panská zastrkuje jednu z nich v kout za pohovku.

„Co to jest? Proč?“ ptám se. Letnice — vysvětlují mně. Slovo to jest mi nové a nesrozumitelné; ono mi ničeho nepraví, já však ku podivu bystře a radostně spojuji obě představy a toliko živě se dotazuji: „Bývá to tak vždycky?“ — „Vždycky,“ praví panská, — „a pak na večer půjdeme k řece věnce do vody házet.“

„Vše se stává svátečním a neobyčejným v mých očích. Chci pomoci zastrkávatí břízky, prostíratí stůl. Dají mi nésti kornout s cukrem, a kornout vyklouzne mi z rukou a padá na zem. Bílé kousky s chřestěním se sypou a kutálejí po podlaze, třpytíce se na slunci. Stojím nad nimi.

„Letnice... břízky... rozsypaný cukr... Vše to pospolu.

„Víš,“ — pravím radostně maloučké sestře, „to též tak vždycky musí býti! Pokaždé, když budou Letnice, dlužno rozsypati cukr... To vždycky tak bývá!“ a nadšeně lezu zároveň s ní a sbírám cukr. Così jako představa o rozbořeném cukrovém zámku mihotá se mi v obraznosti. Jednou za rok musí zhynouti všechny bílé cukrové zámky.

„Tento nový obřad, nová nahodilost, uvedená ve zvyk, nebyly zapomenuty. Příštího roku, když nastaly Letnice, v paměti vystoupil loňský obraz, a já stůj co stůj úporně jsem si žádala uskutečnění náš obřad. Nebylo tak lze učiniti přede všemi, i zavedla jsem sestru do komory a vzavši s sebou cukrátku, vysypala jsem ji na zem a opět jsme lezly a sbíraly a bylo veselo. A ještě dvě léta jsme

pamatovaly na to a vykonávaly svůj bědný nesmyslný obřad, skrývajíce se před dospělými, jako se skrývá sektář, konaje svou tajnou pobožnost.“

Zpovšechnujíc svou obřadovou tvořivost, A. Gercyková praví:

„Vzpomínám-li nyní svých dětských představ, vidím, že všechny měly základem příhodu, toužící najíti si sankci a státi se zákonem. Byla to potřeba uspořádávati život, dávatí všemu vůkol zázračná vysvětlení, poctívati nepochopitelnou neviditelnou sílu a přijímatí od ní příkázání . . .

Před domem táhla se dlouhá topolová alej; všechny stromy byly stejně okopány a přistřiženy. Nemohouce snésti bezduché symetrie a jednotvárnosti, oddělili jsme si mezi těmito stromy jeden, který panoval nad všemi.

Tento „královský strom“, jak jsme jej nazvali, jistotně ničím se nelišil od ostatních, a nevím, proč byl vybrán právě on. Nejspíše byla podkladem nějaká nahodilost, jež ukázala vyšší vůli. Celá alej ožila a vše oplývalo smyslem a významem. Jdouc mimo „královský strom“, padala jsem tváří na zemi, byla-li jsem sama, pakliže byli se mnou dospělí — tajně jsem mu dávala znamení, vyjadřující mou úctu.

Podobá se, že kdybych byla vyrůstala v nábožném prostředí, byla by mě nade vše lákala obřadová stránka náboženství. Byl mi potřebný tento kategorický imperativ, na ničem nezosnovaný zde na zemi, a na který nelze se ptáti: odkud jest? Žil ve mně neuvědomělý stesk po

skvělých pohanských slavnostech dávných předků, po obětištích, z nichž husté černé kotouče dýmu vznášely se k modravému nebi, po pestrých procesích s písněmi a věnci, po děsu a tajemstvech, kterými obepíat byl svět. Ostýchavě a neuměle poznov jsem vytvářela útržky minulosti.“

Neméně zajímavý jsou stránky, kde Ad. Gercyková popisuje zrudně rozvinutí dětské citlivosti, která vedla ke hrám souživým, zároveň charakteristickým pro děti vůbec.

„Dlouhý čas jsme si libovali ve hře v „muky“. Jak jsem již pravila, každý projev ukruťnosti působil na mne neodolatelně jitrivě a vábivě, nehledíc k tomu, že jsem byla od přírody měkkou, plachou a citlivou k nejmenšímu strádání.

„Patrně táhla mě krutost svým kontrastem, jako cos nedostupného, — jako slabé lidi táhne zápas a vášeň, vše bujaré a silné, vše, co nevstupuje v kruh jich zažitkův, a co se strachem oddalují, když se to přibližuje, aby po té znovu prostřed utichlého zpokojnělého života po tom tesknili.

„Bála jsem se muk a vymýšlela jsem je s nevysýchavou fantasií. Popudem k tomu byla „Chata strýce Toma“. Nade vše vzrušilo mě v této knize popisování muk, jimž podrobovali černochoy. Sloup gigantskými kroky měnil se v naši obraznosti v rozžhavenou železnou tyč; černochoy uvázali za provazy a zdvihli vysoko do vzduchu. Vespod země byla poseta kameny, zaostřenými nahoře, takže jich čekala neodvratná záhuba — buď se spálili, udeřují-

ce se o rozžhavený sloup, nebo byvše svrženi dolů, padali a rozbíjeli se o špičaté kameny. Chvílemi lítali jsme kolem sloupu s hlavou dolů visící, v nejmučivějších, nejnapiatějších pózách, upřimně sebou bijíce o sloup, padali jsme na písek a leželi nehybně, roztaženi, zkrváceni, dokud smyšlení „mučitelé“ nás neodnesli a nepřivedli na výměnu nové čety černochoův. Upiatě jsme ztrnuli na jednom dojmu a nechtěli jsme lehkou, hbitou změnou událostí uvolnit svého napětí. Třeba bylo dovésti uvěřiti, vyvolati trýzeň k plné skutečnosti.“

Na počátku těchto řádek jest nesprávné slovo: „Každý projev ukrutnosti působil na mne neodolatelně jitrivě a vábivě, *nehledíc* k tomu, že jsem byla od přírody plachou a citlivou k nejmenšímu strádání.“ Plným právem mohla by říci: „*protože* jsem byla citliva k nejmenšímu strádání.“ V tomto vypravování jest zejména to příznačno, že její hra v „muky“ byla vyvolána jednou z nejdojemnějších výzev k lidskému soucitu — „Chatou strýce Toma“.

Zde samoděk nám vstupují na paměť hněvné stránky Schoppenhauerovy o lidské ukrutnosti, vyvolané knihou, obdobnou knize Beecher-Stowe, která zakládá se na týchž faktech a jest vnuknuta týmž citem.

Tato kniha — Zpráva o činnosti Severo-amerického protiotrokářského spolku, podaná r. 1840 podobnému britskému spolku v odpověď na dotaz o nakládání s otroky v otrokářských státech.

„Tato kniha jest jedním z nejtěžších obžalovacích spisů proti lidstvu. Nikdo nedá jí z rukou bez hrůzy a málokdo

bez slz. Kniha tato, skládající se ze suchých, ale pravdivých a dokumentárních výpovědí, do té míry rozněcuje všechn lidský cit, že dává sto chutí jíti s ní v rukou hlásat křížovou výpravu k skrocení a potrestání otrokářů. Neboť oni jsou potupnou skvrnou na veškerém lidstvu . . . Svědectví taková jsou, o tom není pochyby, nejčernějšími stránkami kriminálních akt lidského pokolení.

Člověk, v podstatě řečeno, jest — divoké, strašlivé zvíře. Známe jej toliko v ochočeném, krotkém stavu, který sluje civilisací: a proto nás jímá takový úžas, když se jeho pravá přirozenost jindy prodere.

Gobineau nazval člověka „L'animal méchant par excellence“ — nejhorším ze všech zvířat. A měl pravdu: neboť člověk jest jediné zvíře, jež působí jiným trápení bez všelikého jiného cíle. Obviňují-li tigra z toho, že hubí více, než může sežrati, tu rdousí s úmyslem, že sežere všecko, a vysvětluje se to tím, že „u něho oči jsou víc než žaludek,“ jak praví svérázné francouzské pořekadlo.

Ni jedinké zvíře nikdy nemučí jen proto, aby mučilo, a člověk mučivá, začez jest zavázán svému *dábelskému* charakteru — horšímu zvířecího. Proto všechna zvířata se instinktivně bojí pohledu, ba sledu člověka — tohoto „animal méchant par excellence.“

Poučno jest srovnati, jak se chová Schopenhauer a maličké děvčátko k jedné a téže řadě fakt.

I Schopenhauer i maličké děvčátko jsou rozrušeni úplně stejně. Avšak:

Z Schoppenhauera především mluví hněv, a ne nadarmo cituje na téže stránce slova Homérova, že „hněv jest sladší medu.“ Mravní cit jest v něm pobouřen do té míry, že tento samotářský filosof a misanthrop jest hotov jíti „hlásat křížovou výpravu k zkrocení a potrestání otrokářů,“ t. j. mstíti krutost krutostí, krev krví, potírati lidi, aby lidstvo se stalo ctnostným.

Tak nezbytně přivádí do úzkých *dospělého* člověka u- náhlené láteření na „dábelický“ charakter člověka.

A byť zde vrozená ukrutnost „nejhoršího ze všech zvířat“ brala na sebe plamennou podobu Soudce a Mstitele, přece zůstává touž zvířecí ukrutností.

Ospravedlnění ukrutnosti a škodolibosti Schoppenhauer nevidí:

„V každém z nás sedí divoká šelma, která toliko čihá na vhodnou chvíli, aby si zařádila a zaběsnila tím, že způsobí druhým hoře nebo je zničí, jestliže se postaví napříč cesty. Touto šelmou v nás jest — vůle žíti, která, víc a více slábnouc věčnými útrapami života, snaží se ulehčiti vlastním mukám tím, že je působí druhým.“

Malinké děvčátko však, přijímajíc v svou duši se stejnou palčivostí i mučitele i mučené, stvoří v moudrém tajemství hry nové chvění, nový záblesk bytí.

„Roznícení, s chorobným vzrušením jsme přicházeli k obědu, kde vše bylo všední a bezpečné, kde vždy stejně nudně rozmlouvali dospělí, — a taková prohlubeň ležela mezi tím, co jsme právě zažili, a pokojnou skutečností, že jich nebylo lze smířiti. I jali jsme se v životě spatřovati ne-

přítele. Po obědě nás to opět táhlo k trýzněným černochům“...

Zde ve hře, zbavené meče Soudce a beroucí věc v celé její úplnosti, tají se vyšší moudrost a rozřešení protiv lítosti a škodolibosti, v jedné vzrušující synthese káta a žertvy.

Rozkoš této hry zakládá se na mučení, ale mučení se rodí v nesnesitelné lítosti, pudící sjednotiti své já s duší mučně.

U Schoppenhauera z divadla krutosti rodí se soustrast, a ze soustrasti přirozeně vzniká žízeň po pomstě, touha odplatiti katům horší krutostí — nezniknutelný kruh, do něhož zavírává člověka idea pozemské spravedlnosti.

„Když chtějí učiniti lidi dobrými a moudrými, trpělivými a ušlechtilými, nutně dospívají k přání, pobíti je všechny.“ Tak formuluje Anatole France tento zavřený kruh spravedlnosti.

Než hra dvou malinkých děvčátek v „muky“ ukazuje na to, že krutost se nerodí z „dábelského“ charakteru člověka, ale z jeho *lítosti*; a dále, že existuje jakýs *jediný cit k životu*, při čemž lítost a ukrutnost jeví se toliko vnějšími svévolnými a odlučnými jeho projevy.

Nejsa vyzpytován ještě rozumem lidským, tento cit nemá jména v lidském jazyce. Ale v spící tvořivosti dětské hry objevuje se ve své nadcitové jednotě, třpytící se duhami obou polarit.

Takto v odhalení dětských her se nám stává pochopitelným tajemství toho, kterak nejcitlivějším a nejsentimentálnějším z pokolení Francie byl utvořen Terror, a kte-

rak nesnesitelná lítost nad bludaři a odpadlíky křesťanství zrodila mučírny Inkvisice.

Opravdu krutým může býti jen ten, kdo nesnese pohledu na lidská strádání. Nic není strašnějšího než moc nad životem a smrtí, dostane-li se v ruce lidí citlivých.

Tak ve spícím vědomí hry můžeme najíti rozřešení všech mravních antinomií, nesmiřitelných v našem denním vědomí.

Tak z pocitu *studu* v dítěti se probouzí poprvé *citovost*...

Ale tato otázka jest tak složitá, že potřebuje zvláštního studia, tím spíše, jelikož této stránky Ad. Gercyková ni slůvkem se nedotýká ve svých vzpomínkách.

„Tak jsem žila mezi lidmi,“ — praví Ad. Gercyková. — „Všechn čas vidouc za nimi výtvor své fantasie, slyšíc za jich slovy řeči těch — druhých, a tento slepý náměsíční stav zasláněl všechny příhody života ...“

„Jest možno, kdybych si byla jinak hrála v dětství, aby byl život můj jinačí? A kterak dlužno si hráti, aby se z hry nepozorovaně rozvínoval život? ...“

„Skrytá práce obrazivosti víc a víc živila pasivnou intuitivnost, chmurnou žizeň samoty, potřebu žiti pro sebe, neničíc svých dum nárazy o život. Bylo by dlouho třeba vykládati, jak potom život postupně, krutě a mučivě nazpět mne vydobýval, s jakým bolem se uskutečňoval tento přechod a jak na vždycky jsem zůstala cizí pozorovatelkou

života, a jak každá výzva jeho budí bol a protest v mé duši.“

Vypravování o tom jsem četl v „Květnici Or“ v cyklu básní Adelaidy Gercykové „Zlatá Studánka“. Ale tato osamělá strohá poesie sotva asi bude srozumitelná tomu, kdo nepročetl jejich dětských vzpomínek.

„V dětských hrách dlužno hledati inspirace a úkolů veškerého našeho života,“ zní motto z Huyota, jež jest průčelím k jejím vzpomínkám.

Přeložil Josef Vašica

Eugen Aničkov

ALEKSĚJ REMIZOV

Aleksěj Remizov narodil se v srdci Ruska v Moskvě. Tam jest čtyřicetkrát čtyřicet kostelův; denně tam hlaholí na ranní a večerní Mši zvony, veliké a slavnostní v klášteřích a katedrálách, carské zvony Kremlu; jim odpovídají se všemi svými zvony malé a nízké zvonice v prastarých farních kostelích. Moskva má farních kostelů velmi mnoho; okolo nich se vinou ulice i uličky, ve kterých žije moskevské obchodnictvo svým vlastním prarostlým životem. Všechny posty se přísně zachovávají; ve svátky chodí kněží s veškerým duchovenstvem z domu do domu, aby žehnali slavnostní stoly; tam bývají až podnes čítány legendy o mučenicích a svatých v prastarém písmu, temné a důvěrné zkazky o mužích Božích a o velikých mučenicích. Mnohý bývá čistě ustrojen a vyhlíží zcela po evropsku: naškrobená náprsenka, kravata dle poslední pařížské mody — ale začne-li se svlékati, ukáže se pod tím kartounová ruská košile a posvěcený pás s vetkanými modlitbami. — Pln vroucnosti klečí moderní švihák před rodinnou polici s obrazy svatých. Posvěcený pás, ukrytý pod novomodním prádlem, chrání od zlého. Stará víra jest pevně v něm a prastaré kupectvo v Moskvě žije po způsobu otcův.

Jednou ho uvedl syn advokáta Ostrovskij na jeviště. Od té doby bylo modou baviti se tklivými Miti, dobro-

myslnými Andreji Bruskovy, vychytralými Podchaljusiny, domýšlivými otci Tity Titiči a Torzovy. „Temnou říší“ pojmenovala kritika moskevské kupectvo. Tento zvláštní svět zůstal zcela stranou od velikých cest ruské literatury. Kolem polovice minulého století byla literatura z větší části venkovská, byla literaturou statkářův a mužikův. Město jakoby se bylo samo sebe stydělo. Co se v něm dalo, zvláště mezi obchodním obyvatelstvem ve starých kolaturách, o tom se nevědělo, o tom se nechtělo vědět. A když v literatuře i některé výhonky z tohoto světa vyrazily, přičiňovaly se o to, aby co nejrychleji zapomněly, zamlčely a hluboko v srdci všecko ukryly, co odtamtud z „temné říše“ s sebou přinesly do jasnosti lidového vzdělání, na něž pokročilí vzdělanci byli tak pyšní.

Teprve nedávno jako by byly tiché farnosti na sedmi pahorcích ruského Říma, matičky Moskvy, procitly. Nové umění, sociálně demokratické snahy, vztahy k závodům západní Evropy, vymoženosti techniky, zjemnění v názorech, vše to proniklo až do nejtemnějších koutův. A odtud přišel k nám nejnovější: obnovitel umění, prorok zítřka, jenž však přes to nic ze včerejška nezapomněl: Aleksěj Remizov.

Jeho život plyne zevně jako život mnoha vzdělaných Rusův poslední doby. Narodil se léta 1877, vzdělání dostalo se mu na obchodním gymnasiu a později na universitě; studoval národní hospodářství a německou filosofii, prožil marxismus a hnutí „zpět ke Kantovi“, psával v seminářích články o hospodářských otázkách a o statistice,

zakládal dělnické kroužky, i dostal se proto nejprve do mírného vyhnanství od velkoruské státní zprávy, potom do vězení, prožil s celým davem revolucionářské ruské intelligence nesnáze a bědy etapního života, pobyl mnoho let na dálném severu, kde často v červnu ještě padá dosti sněhu, že možno jezdit na saních, a kde ve své studené kráse svítí severní záře. Toto vše vytrpěl, své srdce utýral, prostudoval množství knih a vrátil se k nám do Petrohradu jako vyspělý spisovatel, jako spisovatel symbolistický a stylist nejnovějšího ražení.

Ale důležité jest, že si zachoval svou prastarou moskevskou duši; v jeho duši dále hlaholí těch čtyřicetkrát čtyřicet kostelních zvonův, a on miluje ještě stále legendy a pověsti o mužích Božích, o svatých a mučenicích, o záletnicích, osvícených milostí Boží, o statečném Jiří, o pohádkových podivnostech: o panichidách, o ďáblech, o kouzelnících a čarodějnicích. Vše, co studují filologové, kteří se zabývají starou literaturou, a co Angličané nazývají folklorem: pohádky, runy, lidové písně a obřady, lidovou víru a apokryfy — toto všecko on pěstuje s talentem moderního básníka, a jeho sloh jest zvláštní, neobyčejný a nádherný, tak zjemnělý a bohatý, jako by se mu byla celá duchovní pokladnice tisícileté svatě Rusi otevřela z vděčnosti za jeho lásku k důvěrně známým kolaturám všech sedmi pahorkův matičky Moskvy.

Remizovův první veliký román „Rybník“ ukazuje ještě mladou bolest duše, před níž se právě teprve zlo životního boje otevřelo. Odkud pochodí zlo? Bývá zrozeno

již ve zcela naivní dětské duši. Racionalistické theorie z knih nepřispívají k rozluštění této osudové hádanky nic — naopak! — snad tedy třeba hledati odpovědi nazpět, v prastarých, od předků zděděných pověstech o zlém duchu, o báječném ďáblu a posměvači? Remizov se pohrouzil od otázek naší doby do studia starých pověstí a legend, a jedna ke druhé řadily se jako pohádky nebo moderní apokryfy a tvořily jakési nové *pratum spirituale*, jež svou pestrostí všecka jeho větší díla jakoby rámuje.

„Rybníku“ možno plně rozuměti jen ve světle těchto apokryfických črt. Základní myšlenka tohoto díla není ještě zcela jasně vypracována, jednotlivé epizody působí sice o sobě mohutně, ale obecně ještě chybí. Toto obecně se ukazuje jasně novým způsobem v objektivnější formě, zbaveno tragických, poesii ovívaných vzpomínek, ve druhém románě „Hodiny“. Zde nejde už o kroniku moskevského obchodního domu v jedné z moskevských kolatur, v „Hodinách“ chtěl autor zachytiti tajemství celého města v celé jeho mnohotvárnosti, a otázka po zlu nabyla větší určitosti. Přes to však jest i zde těžko najíti skrytou myšlenku spisovatelovu a pochopiti jeho symboly, jež jsou plny tajemství jako prastaré runy. Teprve později v následujících povídkách jsou posléze nesnáze překonány, jest dostiženo jasnosti a v srdci jest vysloveno to, co se tak dlouho na venek dralo, ale žádných vhodných obrazů a symbolů nenalézalo. Ano, zlo jest osudové, jest nezbytno: nemá smyslu psáti novelly, jest třeba zlo poznati a pochopiti toto pozemské peklo, pozemské náruživosti.

Těžky byly jeho romány „Rybník“ a „Hodiny“. Těžky jsou také nyní v „Křížových Sestrách“ a v „Nespoutané rolničce“ úvahy o osudové a zřejmě nezbytné vině. — V „Nespoutané rolničce“ jest tato theorie vyslovena již názorně a určitě. V „Křížových Sestrách“ jest vše postaveno na ní. Marakulin myslí: „Někomu jest třeba zraditi, aby zradou otevřel svoji duši a byl na světě sám sebou; jinému jest třeba zabít, aby vraždou otevřel svou duši a aby aspoň zemřel jsa sám sebou; jemu pak bylo asi třeba napsati kvitanci — ne však osobě, které náležela, aby otevřel svoji duši a nebyl na světě již jen jakýmsi Marakulinem, nýbrž Petrem Aleksějevičem Marakulinem: aby viděl, slyšel a cítil.“

Ale jest třeba se tázati: Což nalezne osobnost sama sebe jen v jednom zločinu? To se nezdá hodno víry. Přirozeně ne. Ale právě tato myšlenka ve své hrubosti, řekněme, vede nás k pochopení nejdůležitější otázky nynějška. Proto lákalo to symbolistu Remizova líčiti pád všech obyvatel domu Burkovského, že tento symbol naší soudobé ruské všednosti všemi smutnými příhodami posledních let se otevřel.

Remizov se nyní pokouší své symboly vyložit. „Kočka mňoukala, Murka mňoukala. A Marakulin náhle viděl tak jasně, jak ještě nikdy, že Murka vždycky mňoukávala, nejen včera, ale po celých pět let zde na Fontance na Burkovském dvoře; jen že on toho nepozoroval, a nejen zde na Burkovském dvoře na Fontance, nýbrž také na Něvském a v Moskvě na Tahance — u kostela Zmrtvýchvstání —

na Tahance, kde se zrodil, všude, kde něco žije. Jak jasně to viděl, tak zřetelně to mluvilo v něm, že se tohoto mňoukání, této Murky nikde neukryje. A cítil to, že Murka nemňouká tam dole ve dvoře, ale zde..." Stenající Burkovský dům jest celá Rus, svatá Rus a to zcela obyčejná, všední. Provinila se, ukázala se neschopnou, slíbila více, než čemu dostála. Zde se to právě ukázalo tak, jak tomu opravdu bylo, a ne, jak se to dle programů zdálo. Třeba se všech teorií odřici, aby se to tak uvidělo. Ještě důležitější jest odvaha vysloviti to proti všem programům a teoriím. Toto jest Remizovova síla: jeho hrdina jest opravdovou osobností. Nezrodil se z teorií a nebyl viděn podle rozumu. Marakulin žije svůj vlastní život, jest průměrným člověkem, ale právě od tohoto vlastního jde symbolismus k obecnému. I Marakulin jest symbolický. Nebyli jsme my všickni ještě nedávno právě tak upřímnými a důvěřivými, jako bychom nebyli měli žádného učení dějepisného před očima? Tím jsme na sebe uvalili vinu, život v nás ztuhl. Nyní jest čas, abychom se ohlédli. Dlouho a urputně se Remizov zabýval otázkami víry, starožitnostmi, lidovou poesii, pověstmi, z nichž prastará svatá Rus čerpala si muka a naučení. Nerozumělo se mu, a namítali nepochopenému umění Remizovovu realismus. Zdálo se, že jeho stylisování nebude konce v tomto celém proudu skizz, v nichž on zvláště ukázal své mistrovství. Ale tyto skizy Remizovovy byly jen jeho prací učenickou.

Kdo ho dobře znal, nemohl o tom pochybovati, neboť toto stylisování nepřestávalo na formě. Uvádělo do pra-

vého porozumění tomu, co bylo kdysi nazýváno duší lidu. Neboť duše lidu nelze vtěsnati do kategorií, kterých politické strany pro ni nastaví, ani do lidové pravice nebo levice, ani do kategorií těch, kteří celému lidstvu spásu slibují. Tajemství lidové duše zůstalo zavřeno; teprve nyní je jasně chápeme. V „Nespoutané rolničce“ jest líčena zmatená moderní duše, duše vetešníka. Náhle se pozdvihlo ze zapomenutí všecko to, o čem se myslilo, že navždy jest za námi. Toto staré, nyní ostatně již v konvenční postavě vetešnickově, ukazuje se také střed Petrohradu, zeje z hloubky Burkovského dvora jako z podsvětí, a cítí se: toto jest pravda! Paradoxem jest možná jen postava posluchačky kursu pro porodní báby, která zpívá staré melodie. Zde se dala obraznost Remizovova strhnouti, jež uvykla i v nejnovějším nacházení něco starožitného. Ale tu máme Akumovnu; osud ji zahnal do města, osud honí celou Rus, ne-li do záhubných končin sibiřských, tož aspoň do měst, kde se tvoří nové, nová víra a nové požadavky od života. Ale staré dlouho a dlouho ještě nevymírá, uchovává se déle než si myslíme. Odtud mísení a slévání se starého s novým. Hnutí do lidu snažilo se dlouho ve skutek uvéstí seno svobodném držení pozemkův. Mužik naslouchal socialismu a pochopil, že se mluví o svobodné držebnosti. Pohádka Akumovny a tajemství Lizavety Ivanovny stekly se s naučeními vypovězené Marie Alexandrovny. Líčiti toto splývání jest z nejdůležitějších uměleckých úloh, které si Remizov ukládá.

K nejlepším episodám povídky náležejí scény, v nichž

se sní o cestě do ciziny. V čemž jest skryto také tajné přání srdce : z venkova se tíhne do města, ale z města, ze všech Burkovských domů, v nichž se vzedmutá svatá Rus mučí, tlačí sny, přání a naděje tam na dálný, cizí a od prastarých dob přátelský západ. A dostačí si jen pomyslit, že brzy brzy mohla by se naskytnouti možnost cestovati tam, vnitřně si odpočinouti a na chvíli zapomenouti mučení bolestmi otčiny, pak bývá člověku lehkou u srdce a zazáří radost. Přivalí li se odtamtud, z vlasti našich nejžádoucnejších ideálův — pravím zúmyslně cizí slovo — občerstvující vlna na nás, omlazení, duch sociální svobody, zapomínáme nadobro Burkovského domu i Murčina bolestného mňoukání, pláče a stenání lidu. Naše oči svítí a dýcháme volněji.

Nejmoudřejším, co Remizov ve svých „Křížových sestřích“ pověděl, jest jeho theorie o královském právu. Stejně jako Raskolnikov mučí Marakulin ve výbuchu zoufalství svůj mozek otázkou, jak vyhubiti lidskou „veš.“ Jako Raskolnikov Marakulin také vidí všecko zlo v jedné neblahé stařeně a zdá se mu, že by bylo potřebí jen se odvážiti, konvenční úzkost ze zločinu jen přemoci, aby bylo zlo zničeno. Ta lidská „veš“, kterou Marakulin vidí, jen nepůjčuje na zálohy, nedělá nikomu nic zlého. „Nemá, čeho by ve svém životě litovala ; ani nezabila ani nekradla a nebude ani zabíjeti ani krásti, protože nedělá nic, jen se živí, pije a jí, tráví a otužuje se.“ Co to znamená ? Remizov líčí raskolnikovskou „veš“ v postavě generálové, která jest živa ze svých rent. Jednotvárně a beze

smyslu utíká její čas. Nepotřebuje nikoho, a nikdo nepotřebuje ji. „Generálová prstem nehne, nedělá zhola nic a dostává se jí všeho: olužuje se zcela viditelně a neomylně, a jejímu životu neviděti konce — hadač z ruky se nemýlil — jest možná už nesmrtelná!“ Život bez práce, to jest bez zločinu a bez hrdinských činův — neboť každý čin jest buď zločinem nebo hrdinstvím — takový život podle mínění Remizovova nezakládá se na prostém právu, ale na právu královském. Tak bychom byli my všickni, kdybychom byli utopii o obecném blahu uvedli ve skutek, požívali bezstarostného, bezhříšného, nesmrtelného, všiho života generálové.

Ale poctivější jest svaté martyrium života s jeho srázy, výbuchy naděje, boji a táhlým mučivým čekáním.

V Petrohradě, 1912.

Svatá Maří Egyptská. Z Passionálu norimberského z r. 1475.

Charles Groz:
POVĚTRONĚ

I

Krvavé polupy znamení
na nebes raněném čele,
kde kmitá se ještě jazyk tvůj lízající, ó plameni,
mřeš, slunce vřelé!

Ulehla stáda pahorků,
jich hřbety vlní se pod prsty v krvavém dotyku tvém,
ty zpíjíš se, červený řezníku,
jich bekotem.

Terči vlastních svých šípů, lučištníku,
nad sebou vítězíci bojovníku!
Hyneš, prameni, jenž nevyschne,
ó srdce žalostné!

· · · · ·
— A pak ... mrtvo jsi a prach ...

Bledá luna nývá
na nebi, jež tone v tmách,
luna, jež běře se, luna ... se dívá!

20. ledna 1912

Tvář posměšná, tvář dětské škrabošky,
na nebi luna se dívá . . .
Zmizelé hvězdy chabými odlesky
líčí se duše její nyvá.

Výkřiky naše, gesta, ve své marné hrají truchlohře,
již ona usmívá se, — kdo však toho dbá ? —
Potom stín se rozestře
a duše naše, bleďa, jak ona se dívá.

Ji zřím tak bleďu, tak čistu a tak přesladku,
jak přibývá jí, ubývá . . . svity rostou a mrou . . .
Na nebi zpokojněném kterého brzkého soumraku
bude více než světla hrou ?

III

Nadarmo, nadarmo na moře se chumelí...

Jako naděje těkající snáší se chmýří,
aby na studené prsti běl z něho byla jednočná.

Nadarmo, nadarmo na moře se chumelí...

Okamžiky, času bílé atomy, jež víří,
nachumelte na ustydlá srdce jednotu jich života!

Nadarmo, nadarmo na moře se chumelí...

Ach! do moře rozpouštějícího avlažného se potopte,
vy zimomřivé květy vzduchu, vybrané, prchavé, bílé.

Nadarmo, nadarmo na moře se chumelí...

Ach! Na srdce mé žhoucí a nestálé se schumelte,
ó chvíle štěstí, anebo hořké chvíle!

Nadarmo, nadarmo na moře se chumelí...

IV

Ať již, ó bouři, dech tvůj bičuje, pustoší, ohněm se vetře,
biči chrastící suše,
aneb plátek s nebeské růže otrhané,
vánku, sladkost tvá kane,
prosta i jista jak gesto vždy jest tvá duše,
ó větre!...

Ať již se lichotně tiskneš k vroucnosti úrodných plání,
ať vlnu obilnou teplo tvé zahřeje,
ať hvozd, z něhož semena trháš i hnízda
jekotem hvízdá,
aneb svěží tvá naděje
zpívá stožárům lodice, jež tebou mile se sklání...

.
Ale nevané větru libý dech ni kvil
tomu, jenž nemá, kam by stožár svůj nachýlil.

Přeložil Bohuslav Reynek

BÁSNĚ THEODORA DÄUBLERA

D
ávno již jsem si přečetl vaše básně a nyní
dávám vám je v překladu. Mám rád vaše básně
pro jejich krásu a pro jejich výslovnost.
Věřím, že vám budou líbit se stejně jako mně.

Byl jsem šťastný v jiných svých básních
a nyní jsem šťastný v těchto. Mám rád vaše básně
pro jejich krásu a pro jejich výslovnost.
Věřím, že vám budou líbit se stejně jako mně.

Mám rád je pro jejich krásu a pro jejich výslovnost.
Věřím, že vám budou líbit se stejně jako mně.
Mám rád je pro jejich krásu a pro jejich výslovnost.
Věřím, že vám budou líbit se stejně jako mně.

Mám rád je pro jejich krásu a pro jejich výslovnost.
Věřím, že vám budou líbit se stejně jako mně.
Mám rád je pro jejich krásu a pro jejich výslovnost.
Věřím, že vám budou líbit se stejně jako mně.

Přeložil
BOHUSLAV REYNEK

Z A H R A D A

Domov svůj jsem spatřil skrze kvetoucí úponky,
útulak můj svítí v jako sníh bílém, třešňovém háji.
Šeříkem zvroucňují v nás jarní myšlenky,
narcisy a barvínky potají se usmívají.

Rybník slavičí v jinocha mění jitřní krása.
Srdce moje rádo v žhoucích, rosných loubích dlívá.
Závojem stříbra rozptýleného oheň růží jásá,
plna modří jest slast, plna slunce niva.

Mandloně se rozvíjejí jako tváře dětí,
zprvu nesměly, v rozpacích, často úchvatně se červenají.
Glyciniemi zmočenými ověšené sněti
rosných diamantů nabízený dar si rozjímají.

Úsměv domova našeho z třpytu vikvic se line:
probouzí všech věcí smrti, jež v hádankách spaly.
Z rozradostňujících zraků hvozdíku kyne:
domov k údělům slunečným v modro se halí.

TOSKÁNA

Žimní den

Olivové listy méně ještě než jich stíny váží.
Stříbřitá jich chvění ve vzduchu se odrážejí, ve světle.
Ve větru, v dni průzračném, což z svěžesti jest pokleslé,
modř se vypařuje, ale mrznouti se neodvází.

Vědí bílá horstva, nezemská již, bolestmi rozlámána :
nebe nad nebem se vyklenuje, z mléka jest a z zlata.
V těchto výších žádná duše v okovy nebude jata,
země vyplnila, co jí přikázáno od Tvůrce a Pána.

Mnohem plesněji než stříbro listy olivové svítí.
Stříbřitostmi zpronikáno mokvavé jest údolí.
Kopečky se bledě perlí, úžlabiny měkce do fialova se oděly.
Tamo šafrán se zavlní, jak jen slunce se vznítí.

Z j a r a

Lepými pupeny z stříbra veliké stromy se diví,
že zas vše jest vlaho, modro, pokojných lící.
Přec však pupenců svých lemy chrání jemnou pryskyřicí,
zabloudí-li příliš záhy rosný oddech v nivy.

Nality jsou pupeny, a rosa s pryskyřicí všude stéká!
Fialky si dobírají, kryjíce je, listů modré stíny.
Prvosenky chichlají se nad hrudami hnědé hlíny.
Citronových motýlů roj zlatě nivou žlutou těká.

Hory jsou tak bíly, jako by je kraj byl vydal v snění.
Vrcholení jich se nezdá jako z tohoto již světa.
Řeka zelená, jež do mladičkových jarních trávníků se vplétá
zlatem divokým se stává, nad hájem se květin pění.

Letní modlitba

Pnou se na zahradě haluze granátových jabloní
a kvetou tak teple jako zhasínání dne.

Cypřišemi, jež jsou obrovité stínu korouhve,
temno příliš časně nad sadem se naklání.

Každý z nás do požáru rukama lomí,
do plamenů vnořen jsem až do srdce, jak nah.
Bytí moje v zrcadle se vidí, oděno jest v květinách:
také já krví se rozpučuji s ženichy stromy.

Slunce v šarlatu, tvých purpurových vleček vlání
pod větvemi marhaníku jiskry na mne dští.

Vstříc ti běžím po živoucím schodišti,
jsem jako večerův utěšující díkůvzdání.

Šílenstvím stávám se, šílenství kypěním v líci,
marhaníku zkvétání jsem zimničné,
červíci svatojanští, vaše jiskroví ať žhne,
zvěstujte, vzněcujte je, bratři, v jasnosti spalující!

Říjen

Upír mlh se chápe kopce svého za šiji:
mezi dvěma plazeními sirnými den rychle vybledá.
Mříže svoje zprohýbala hroznův úroda,
z stříbra vějičky si s větrem hlásky šeptají.

Olivy se za zdmi rozmodraly vesele.
V létě byste bezmála je byli přehlédli.
Hlasně spadávají kaštany, jsou břichaty a zahnědly,
Duch Podzimu si vánkem v lupení dnes ustele.

Mrakův obluda se bujna nad nivami staví.
Horstva vznášejí se ve vší slavné cti.
Na věcech, jež těžce zakusily bytí svého msty,
plodnost plodu vlastního už pomalounku tráví.

VEČER V CAMPAGNI

Na olivě plody černavé už visí :
dlouhé noci přivedou je v temné uzrání.
V natrpklost jich kanou šeptý jesenní :
váhám, v ratolesti křehké sáhnu-li si.

Vidím: oleje proud zlatý v tisíc domů se valí,
cudné bázně v šeru převeliké vznítí krůpěje.
V chrámech vytryskniž strom z světél oleje :
plody žhoucí dlužno aby zbožnost zvěstovaly.

Modré chvíle v Campagni teď snují se jak dýmy.
Veliký Řím osvěcuje rozptýlené ulice,
vlaky večerní jak poslí ohně šlehše nítí se,
poslí veleměsta, s rytmy plamenův a pevně sepiatými.

Žprohýbané mraky ohňů těžky po zemi se plazí,
hrůzou vytryskují ze stromů a stavení.
Pomáhají vyhubiti horečná ta pachtění,
město tisíc duší snadno rozmrhá a zkaží!

OKAMŽIK.

V prudkém nadšení vysokosti vzplály,
slunce spěšně zapadlo, jako když se bojí,
jak by stráže denní vzrušeny nám utíkaly,
noční jezdci k nám zas, opojeni, pod závoji.

Lidem se srdcí spadala pýcha.
V podivném zdravíme se shledání.
Pokoj přišel. Údolí za údolím zní.
Visky spájejí se zvony, volajícími z úst ticha.

Ach, Panno Maria, chraň nás lavin, až se zšerí!
A ovečky sešli dolů bez pohromy.
Neklesejte tvorové! Hvězdy planou zkrze stromy,
duším rozdávají stříbrné jich peří.

NA VEČER

Žádné milé ptáče nezaspívá?
Všecky keře němý ční.
Nad žitem se pouhý motýl kývá,
křídla jako by měl samé květiny.

Slunečnice sklánějí se k zemi.
Hnědé stíny hledají si stěn,
těžcí koně, mokří potu krůpějemi,
plné vozy táhnou krajem, jenž jest zamračen.

SOU MRAK

Na nebi první hvězda zkvetla,
tvorové Hospodina tuší,
ni ševel dráhy člunů neporuší.
V mých oknech zažehují světla.

Vln vzduté hřbety bíle svítí,
dech svatosti se line z všeho.
Co vchází do mne velikého?
Že nesmíš pořád smuten býti.

VHLÉDNUTÍ

Neplač, Panno Maria,
nelze ti lidí zachrániti.
Dítko své houpej na klíně,
jako bychom mohli ještě radost míti.
Jsme však sami sobě ponecháni věky celé,
hřešíme a nenávidíme pak Spasitele.

Bleda jsi, Panno Maria.
Ještě bledší než toho dne,
když tak plvali na Boha,
neboť tážeme se nyní jedině:
kterak bez spásy se obejíti,
bolestně jak radost rozmnožiti?

Chuda jsi, Panno Maria.
Bys zahalila se, už možno není.
Tak viditelná's ještě nikdy nebyla.
V tobě naplniti se má Utěšení.
Nikdy nezdaří se lidem odkliditi chudé.
A tvá ruka pokorou jak hvězdami si krášliti je bude.

Z vitraje kaple Panny Marie v katedrále manské,
XIII. stol.

ALBERT SAMAIN

DIVINA BONTEMPSOVÁ

Jmenovala se Ludivina Bontempsová a krátce jí říkali Divina. Dvanáctiletá byla dívenkou dumavého a jemného půvabu s jasnými ubledlýma očima, studeně modrýma jako pramen skrytý v lesích. Dlouhé vlasy, temně kaštanové, splývaly jí po útlých ramenou, jako hedvábná vlna, lehce zčeřená. Její ústa byla sličná a vážná, s hnědou skvrnou mateřského znaménka na hořejším rtu; a za ústy, téměř stále zavřenými, a pod houštinou vlnících se vlasů a na dně bledých očí bylo tušiti, že asi se skrývá vzácná a plachá dušinka. Zvláštní rysy vyznačovaly vskutku Divinu Bontempsovou a nade vše tento rys, který již ku podivu vynikal.

Nadána skoro nad obyčej mocnou něhou, dobrotou, jež se poddávala bez výhrady bytostem i věcem a prýštila vřelými výlevy z hlubin její duše, střežila se projevu citů i nejpřípustnějších, jako hříchu. Nic jí tak netrápilo, jako cítila-li, že někdo prohlédá její srdce. Růžovým oblakem zruměnila tu náhle její líce, její oči se nepřekonatelně klopily a tento pocit, dotíral-li kdo na ni neobratně, stal se až mukou.

Tož byla ve všem a nade vše vznětlivá a tajemná povaha. Leč přiházelo se jí zhusta, že bouřlivě tiskla k prsoum hračku, v níž se jí tou dobou zalíbilo, nebo se též obracela s vášnivými posunký ke smyšleným bytostem, jimiž oživovala svůj koutek, kam se utíkala; ba často i líbala květiny; a jistě těmito způsoby byli by se velice udivili ti, kdož byli zvyklí viděti v ní ve všem zdrželivou a zamlklou osůbku.

Přišla na svět jaksi se studem před svým srdcem. Tělesná stydlivost se vší plachou citlivostí co v ní je, byla u ní jakoby přeměněna v mravní, a nejnepatrnější odhalený dojem, nejnepatrnější postižený cit způsobily jí nesnesitelnou tíseň nahoty.

Také ji zvláště vábilo vše, co jest utvořeno z šera, ticha, tajemství: hlubiny zahrady, temný a libý chrám, svěžest neobývaných míst. Tam cítila, že opravdu žije, tam mohla rozvinouti plně svou bytost. A věru jemná podstata její duše jistě pro život nasákla jejich stlumeným světlem, jejich zádumčivou vážností, jejich opuštěnými vůněmi.

Byla si dobře vědoma, čeho pozbývala nedůtklivostí nemírného srdce a druhdy, uvážila-li snadné radosti, o něž se takto svévolně olupovala, bylo jí až k slzám žal. I zkoušela opřítí se tomu, slibovala si, že bude jednati jako její družky. Po celou hodinu u víru hry se pokoušela omámiti se. Umělé vzrušení, které záhy pohaslo, takže zhusta týž večer, žhnouc po nějaké laskavosti matčině, v okamžiku, kdy již

Divina Bontempsová

se jí vrhala v náručí, ustala rozpačitě a posléze šla spat slova nedíc.

Tak jí bylo proti mysli stavěti na odiv své city, že si navykla ponenáhlu odříkání; a z tohoto návyku pak vyrostla vášnivá a téměř barbarská záliba v oběti, podivná chuť odevzdání, jež jí tajemně vábila k tesknotám a jež ostatně nebránila krutým a vybraným rozkoším.

Divina rostla; a po dobách bolestného dospívání rozvila se její vrozená plachost ještě více. Uzavírala se nyní za nejnepatrnějšího doteku. Z toho se rozvinula jakási tělesná neobratnost, jež skýtala jakoby navinulé chuti její kráse na výsost tklivé. Její tmavé vlasy, uprostřed rozčísnuté a splývající jí po spánkách, jež přikrývaly, rámovaly vážným obloukem její čisté čelo, lehce sklenuté; její oči, modři sotva nadechnuté, byly jakoby starodávné skvosty; její ústa, téměř stále zavřená, zřejmě se prohlubovala v koutcích. Soudili o ní, že je chladná ba pohrdlivá; nenamítala ničeho proti tomu, z jakési nevědomé koketnosti potvrzujíc ono mínění, čím nabyla mravní zdi, za níž byla lépe skryta před zvědavostmi; a tak žila poklidným životem panen, až citová příhoda nejprostšího rázu rozrušila její bytí.

Mořic Damien, přítel z dětství přišel na venkov

na prázdniny. A vidouc jej, mluvíc s ním — neboť k ní často přicházel, poněvadž těsné vztahy poutaly obě rodiny — připomínajíc si na cestách rozsáhlé zahrady, posypaných rudým pískem, dětinství z někdejšku, Divina ponenáhlu cítila, že srdce její se znepokojuje. Neurčitě něhy, vlnící se v ní, jako mlhy za jitra, byly proraženy přelahodným zářením. Drobnosti, dosud bez významu, nabývaly zvláštní důležitosti v jejích očích; jednotvárné hodiny se zabarvily; i byl v ní zmatek a úžas zjevení.

Kdysi odpoledne, když byli sami ve velkém pokoji, vedoucím do zahrady, rozhovor nuceně veselý z čista jasna uvázl a oba zůstali druh před druhem mlčenlivi. Otevřeným oknem doléhaly daleké zvuky průmyslového města; rachot vozů, kladiva sléváren, ruch ulic a ustavičný šum listí byly souladny, jako šustot hedvábí. Jsoucnost čehosi nepřiznaného mezi nimi naplňovala je přibývajícím vzrušením. Divina cítila tíseň až úzkostnou a její duše se všecka tetelila pod závojem jejích dlouhých víček. Aby jí unikla, šla k otevřenému pianu a jala se hrát. Mořic přistoupil. Srdce jí bušilo tak mocně, že postihovala jeho veliké údery, nepravidelné a temné. Pojednou ucítila dvě horkých rtů suchých horečkou, jež spočinuly na jejím krku. Již se vztyčila, bleďa smrtelnou bleďostí. Jako voda náhle zkalená ztemněly jí oči; upřela na Mořice šílený pohled a prve nežli byl s to, by se pohnul, vyřítla se z pokoje.

Divina Bontempsová

Všecka její bytost byla v nevyjádřitelném zmatku a bylo jí třeba dlouhých hodin, aby opět nabyla trochu klidu. Právě na nejcitlivějším místě své duše cítila žeh nesnesitelně palčivý. Všecek lahodný stín, jímž se obestírala, byl náhle surově rozdrcen, i pocítila, že jí bude nemožno ocitnouti se opět tváří v tvář Mořicovi. Ostatně prázdniny se chýlily ke konci i mohla si vymysleti všelijakou záminku. Se srdcem přemítajícím, aby se mučilo a panenství též rozkošnického, jež snilo jen, by se obetkalo tisíce-rým vláknem husté tkáně, aby tam ukrylo co nej-tajněji sobě samé lahodu otřesu, jímž dosud byla rozrušena.

V den Mořicova odjezdu, vstavši s úsvitem číhala za oknem, až mladý muž půjde mimo. Byla od něho oddělena toliko hebkostí mušelínové záclony, jež se jí chvěla v ruku. Mořic zdvihl hlavu a šel pomaleji; ale Divina zůstala nehnutě s duší tetelící se a rozvířenou; a dlouho potom tam ještě stála, v koutku očí bohaté slzy, jež neskanuly...

Mořic se vrátil až za několik let.

Och! toho návratu, co vzrušení Divina proň promrhala.

Na venkově, spíše než kde jinde, v nehybné jednotvárnosti každodenního kolotání, nabývá vnitřní

život u bytostí, jež k tomu jsou náchylny, nadobyté mohutnosti. Tam se vytvářejí ony samotářské osudy, pomníky duše úžasné nebo zádumčivé, zbudované kámen ke kameni a den za dnem k slávě jedinečného citu. Tak za zdoluhavých let Divina soustředila všechnu svou citovou činnost ve vzpomínku na dva měsíce, strávené s Mořicem. Jediný den neustala na něj mysliti. Na dně duše si vystavěla jakousi důvěrnou modlitebnu, kde se zavírala na dlouhé hodiny, cele oddána stravujícím slastem naděje. Nikdo ani nezatušil onoho tajemství něhy, jehož žárlivě střežila a byla v tom rozkoš, jíž její srdce rostouc chutnalo čím dále, tím nadměrnější zjemnělost.

Když se ocitla tváří v tvář mladému muži, pocítila až v srdci mráz ochromení, a ruka, kterou mu podala, byla nehybná a bezbarvá ručka mrtvé. Žel! což tato minuta, kterou tolik byla prožila dříve, by jí přinesla toliko strašné sklamaní?

Mořic ji vzal, onu ručku; a přátelsky lhostejným stiskem prstův dal jí příliš na jevo, že se nerozpomíná již na minulost.

Divina z počátku zdrcena, usilovala v příštích dnech nabýti trochu odvahy. Přese vše byl Mořic ještě volný; nebylo mu zapověděno, by hledal, nezbylo-li opravdu ničeho z ní v jeho srdci; kdykoli však hloubala o této myšlence, v jistém okamžiku zledověla jí všecka krev a viděla s děsivou jasností, že by spíše zemřela, nežli by rozevřela rty.

Divina Bontempsová

Prožila tak týdny, až do nejjemnějších vláken roztrásána křečovitými záchvaty, jež ji vždy zase vrhaly do nejprotivnějších rozhodnutí. Sbírala všechnu svou odvalu, ujišťovala se jistými příznivými známkami, slovem nebo úsměvem, v němž shledávala trochu někdejší něžnosti; potom, okamžik na to couvala uděšena z nepřekonatelného odporu zraditi, byť i jen posuňkem, myšlenku, jíž byla plna.

Zatím otec kteréjsi z jejích přítelkyň, Lydie Morinové, jenž měl znamenitou továrnu několik mil odtud, pozval Mořice, aby tam přijel prohlédnouti si některá zlepšení. Mladý muž svolil, pobyl venku tři měsíce; a když se vrátil, byl snoubencem Lydiiným.

Byla to hrozná rána Divině. Jak se často přihází, předvídala všechny možnosti, aniž si představila právě nejbolestnější.

Několik dní poté večer, když si v pokoji splétala vlasy na noc, jata nesmírnou únavou ve všech údech, opřela se o okno a vdechovala dlouhými doušky noční svěžest. Bylo jaro. Večer byla bouřka, tu a tam leskly se ještě kaluže v prohlubinách dlažby; zdola vanul pronikavý pach mokrého prachu a osvěženého listí; a chvílemi zadul vánek, lahodný, až se oči zavíraly. Divina dlela tam nepohnuta, těžké vlasy splývaly jí na stranu, i cítila jak v srdci tak v těle tíseň bez slzí. Najednou na širokém chodníku ulice uzřela Lydii a Mořice, vracející se spolu z nějakého rodinného svátku. Šli zvolna pomalým kro-

kem zamilovaných, a v tichu pusté čtvrti bylo téměř slyšeti zvuk jejich hlasu. Divina se vyklonila; sledovala je zmateným a upřeným pohledem a když zanikli v hustším stínu stromů, sklesla na kolena, srdce rozdrásané do nejjemnějších žilek ukrutnou mukou, a nežalujíc omdlela.

Na to po sňatku Lydiině žila jako tělo bez ducha v troskách svého snu. Nikdo kolem ní nevěděl o dramatech, jež zkrušilo její srdce. Pleť jí povadla; zářivá a jasná vlna krve, již naděje vyvolala na povrch, zanikla opět dovnitř; pohled jejích očí jako by se vzdaloval; její obličej ještě více oněměl. Naskytly se jí nabídky; odmítla všechny, zakoušejíc trpkého uspokojení, vidouc, jak život její zabíhá do slepé uličky; jako by neisouc radostnou bytostí nacházela svou cestu v hoři.

Výlety, ničemná a jednotvárná vyrazení venkovského života počaly ji tížiti. Především dávala přednost *své samotě*; a jak se již stává bytostem, jejichž pohlcený život oživuje obraznost, viděla na samém dně sebe samé jakousi skrytou zahradu, zahradu pod mdlým podzimmím nebem, porostlou rostlinami temnými a nesmírně vonnými — břečtanem a zimostrázem — kde se procházela po dlouhé hodiny se svou myšlenkou.

Divina Bontempsová

Uplynulo pět let, když z čista jasna ani ne v deseti dnech skonala Lydie prudkým zápalem plic a Mořic ovdověl s čtyřletým hošíkem. Nesmírný byl žal dobrého hochy; miloval svou ženu s veškerou silou mládí, ušetřeného za krušné doby začátků. Za této rány, veden sobeckým a neomylným pudem, utekl se tam, kde cítil, že by byl asi nejlépe potěšen. Nezklamal se. Divina umlčevši temný odpor, jenž jí dosud zmítal, podjala se nové úlohy; vztáhla ruku po této trnové koruně a položila si ji na vlasy. Potom ponenáhlu zdůrazňujíc rozmluvy, vplétajíc mrtvou do života jako v práci složité osnovy, dokázala, že oslábla hrůza nenapravitelného, a navrátila každodenní klid beznadějnému srdci Mořicovu.

Tím se stalo, jakož i přirozeným sřetězením věcí, že Mořic po půl druhém roce pomyslel požádati za její ruku.

Sen jejího mládí dozrával k tomuto srdcervoucímu doslovu. Ach! jistě nikoli bez bolestné ironie oblékla téměř v třiceti letech bílé šaty nevěst; a cosi obětovaného a nadšeného v ní bylo tak patrné v kostele, že diváci nejméně zpravení o její pomoci, si toho povšimli.

V novém domově, kde „zastupovala“ zmizelou, našla, co předvídala: upřímnou náklonnost, zádušný a tichý krb.

Přes to jí v nitru krvácelo. Často se stávalo, že Mořic vzal malého René — to bylo jméno hošíko-

vo, — a hleděl naň beze slova očima vlhnocíma; a Divina sama se berouc utrpení vstříc děla: „Jak se podobá Lydii, vid', příteli.“ Že také ona nemohla v této chvíli zaplakati vlahými slzami, jež Mořicovi kanuly do vousů, aniž jich osušoval! Nicméně dočkala se blaha, v něž již nedoufala. Pocítila, že bude matkou a tato myšlenka otevřela v ní vyschlé prameny a tryskalo jí v nitru, prýštilo... Všecko tělo její, proniknuté něžností, znovu rozkvétalo, zdálo se. Ruměnec jí stoupal do lící, rozkošně lahodná křivka spojovala bradu s krkem, naplnila život, zablila boky; v její změkklé chůzi a jako lehce podpírané zračila se rozkoš plných tvarův a kteréhosi večera za slastné rozmluvy, dlouho prodloužené, uzřela v očích Mořicových, že i ona, ona přivolala Lásku. Bylo to užaslé opojení, radost, již si nebyla jista, v níž kráčela tápajíc, jako oslněna. Pojala ji neklidná živost. Bavila se dětinskostmi domácího zařízení, uvažovala o novém nábytku. Vržena jako by mimo sebe samu, do vášně naděje, poprvé v životě se cítila šťastnou. Ba dokonce snila o cestě do jižních krajů, k vlahým mořím, do měst s libozvučnými jmény, kde vzduch voní medem...

Z čista jasna rozstonal se René horečkou tyfovou; vida její stav, lékař výslovně zakázal Divině, aby se nepřibližovala k dítěti; leč přepočel se v tomto podivném srdci. Od prvé hodiny, s duší jakoby na mukách, usadila se u hošíka a deset dní, přes veš-

Divina Bontempsová

keré naléhání, prožila v otráveném pokoji, dřímajíc jen tu a tam na několik hodin v křesle a ani se nesvlékajíc. Zakoušela vznešené oběti; v její obětovnosti bylo cosi nedotknutelného a poblouzeného; i kráčela přeměněna v ohnivém ovzduší ryzího hrdinství.

René byl zachráněn; ale nadmíru dojmů ji sklálo; její zdraví bylo nenapravitelně podryto i povila za tisícerych muk dítě, které žilo jen několik dní.

Tak ji život deptal; a za těchto silnějších ran bylo lze se domnívati, že Osud by rád dokonal své dílo, až do konce rozvinul ladné utrpení vyvoleného tvora a dal vydechovati této duši, vyssáté bolesti, její nejlibeznější vůni.

Po míjivých a pudových otřesech v mateřském těle, Divina vzala na se onen nejvyšší smutek s nevyzpytatelnou něhou odřikání z povolání. Ach! jak často tíhlo její srdce ke konečnému klidu klášterů; za jejich obrovskými zdmi, plnými ticha, byl by tak sladký odpočinek její unavené duši; a druhdy vdechujíc dalekou svěžest bílých cel a dlouhých chodeb, vydlážděných modrým kamenem, vztahovala paže k poklidným útočištím, jež jsou jakoby předsíněmi smrti. Byla však vázána k manželci, ačkoli po strašlivé zkoušce necítila již síly začítí život znovu; a pak tu byl René, dítě, které zachránila a jež nový bolestný křest učinil jaksi jejím.

Tož zůstala, sestoupila do hloubi srdce a uzavřela

se tam, zachovávajíc si na venek toliko škrabošku nezahladitelného smutku.

Skryté tíhnutí jejích myšlenek, vnitřní vzpruha jejího života nutkaly ji nyní, aby neustále dávala sebe samu; vše jí bylo zámkou, by se obětovala, což činila takovým způsobem, že se olupovala i o dobrodiní nejnepatrnější vděčnosti. Ostatně jednájíc takto, tato duše podivně složená se nikterak neklamala; se stupně k stupni, jakýmsi přesunutím, podivuhodnou zrůdností vlastní osobnosti dospěla k tomu, že svůj život přemísťovala do jiných životů. Nevzrušovala jí již nijaká přímá radost; zdálo se, že nežije na svůj vrub, nýbrž se výlučně živí blahem bytostí, jež byly kolem ní; a její citlivost, vždy ještě čilá, leč jaksi odtělesněná, dočista zduchovněla. Té duše uzavřené a vášnivé, jejíž zásady denně zjemňoval ustavičný vývoj! Ovšem jinak byla táž, jako kdysi, a přihodilo-li se, že abbé Pascal, její zpovědník hovořil o výjimečném zalíbení jistých povah v hořkosti odříkání, pocítila náhle, že se červená, zasažena v nejskrytějších záhybech srdce pravdivým slovem knězovým.

Léta a léta uplynula. Mořic zemřel mimo nadání, a ježto při smrti Lydie, své první ženy zakoupil si hrob a dal postavit pomník, byl pochován vedle ní.

René dostudoval a téměř v zápětí dostal nabídku místa v koloniích, jež by nepochybně bylo východiskem skvělé životní dráhy. Ježto váhal se zřetelem

Divina Bontempsová

k Divině, kterou miloval jako vlastní matku, Divina sama jej přiměla, by přijal nabídku lámajíc tak poslední živé pouto svého srdce.

A znovu ji jala samota.

Najala si domek, daleko od středu města, v odlehlé ulici s dlažbou prozelenalou mechem, kterou dílem vroubily zdi zahrady chudobince.

Den co den, v místnostech, vykrášených starodávným nábytkem, nořících se v přítmí, kde vybledaly zestárlé podobizny, pohybovala se nehlučně, nebo po hodiny prodlévala schýlena nad zásuvkou rovnajíc zbožně tklivé relikvie. Její oči, jakoby opotřebovány přílišným čekáním, pozbyly již barvy a pod bílými vlasy její obličej jemně voskového zabarvení, zašlý hořem, uhlazený slzami, pleti zjemnělé, vyschlé, zduchovnělé, zdál se věru jakoby dojemným a drahocenným svatostánkem, propouštějícím mezerami ryzí záření nepřirovnatelné duše.

Žila ve vzpomínkách jednotvárné a milé dny, v nichž se obnovily zvyky jejího dětství.

Vycházela jediné do kostela a tam pohřížena v modlitbu a s duší již zcela lehkou a volnou, zachvívala se netrpělivě a lahodně jako holubice na odletu.

Nicméně jsouc stále táž, Divina *neodvážila se* poprositi Boha o smrt.

Přeložil JOSEF MAREK.

RACHILDE
DCERA VLČÁKOVA

I

Pod řídkým listím jedlých kaštanů, prometeným ještě studeným listopadovým větříkem, sháněly si ovce živobyťi, přitisknuty k sobě jako slepá hovádka, jež se bojí, by se neztratila, nechodíce, ale sunouce se jako vlněný koberec, prostírajíce se po skalnatém úbočí, kde se rozvínovaly v rusých vlnách, bíle zkadeřených, a protože se dvacet osm jejich hlav nikdy nepozdvihlo, mohli jste se domnívati, že to jediné těleso bez vůle, nevidoucí než zraky psovými.

Vážně usednuv na vrchu skalky, pes ostříhal tohoto stáda, jehož čelisti svým chrupotem napodobily u velikém tichu úžlabiny neustávající skřipot žernovů.

Pramen, crčící ze skály a ssílající zářnou ještěrku svých vod až na dno údolí, dodával tomuto okršku vši tajemné svěžesti místa posvátného; byltě zde také, nakloněn za pramenem, dřevěný křížek, urobený kterousi zbožnou pasačkou ze zlámaných vřeten. Byl zde už ode dávna — říkali: od války — a šedivé lišejníky aksamitově přikrývaly mu ramena, raménka kostlivcova. Tak drobný, že jste si ho ihned nevšimli, kácel se pod břemenem let a lijavcův, nastiňuje poslední posunek dětského zděšení.

Kapradí, vřesoví a mech vystlávaly půdu. Ze země vylézaly balvany, tvoříce černavé hřbety ještěří. Chvilkami dopadl kaštan na kámen, suše, jako zaklepaní na vrata, a pes, vyrušen z chrupotu čelistí, jichž pravidelnosti střehl, nastražoval ucha. Vážný hlídač stáda měl jazyk vyplazen, poněkud svraštělý na konci, což mu dodávalo tlamy chiméřiny, a jeho zahrocené uši stříhající všemi směry, pohyblivé to rohy náramně ďáblovité, zdály se, že probodávají skopce nesčetnými marnými hrozbami.

Tento pes byl vždycky nepokojný, protože věděl mnoho věcí, jsa již starý brach.

Hlas, vyslaný se stromu, naň křikl:

— Tam, Biči, tam! Honem, honem!...

Bič jediným vzmachem skočil do ovcí, jako by se potápěl do moře. Jejich rusé vlny, bíle zkadeřené, počaly se rozvíjeti po celém úbočí, narážejíce o skalky, pokládajíce před sebou vysoké kapradí. Když se tlačence ztišila, opět byl to těžký, stroucí se vlněný koberec, jediné, měkké rouno, vlnící se v tlumeném chrupotu svých osm a dvacatera čelistí, a Bič zase zaujal svůj postoj chiméry až do příštího vyplašení.

Pasačka slezla se svého stromu, mrštně, ač v střevících s dřevěnými podešvemi. Pletla cosi, s rukama v rezných polovičních rukavicích, i zastrčila si jednu z jehlic pod šátek do vlasů. Bylo to děvče patnáctileté, pěkné pro sladkost svých očí barvy kaštanu, zahlédnutého mezi dvěma víčky své slupky, celé zježené hustými kadeřemi. Měla čelo vyklenuté, ústa silná, hutných rtův žen Jihu, pleť téměř bí-

lou, prsty přečnívající rukavice skorem čisty, jako mají ty, jež chodily do školy, a halila se pláštěm obratně záplatovaným. Šátek na hlavě, živých barev, zelených a červených, dodával jí příjemné syrovosti tónu jako topolovce.

Ale bylo to dítě černého Périgordu, kde se nemluví než nářečím, a kde ženy, — roku 1880 — jimž jest přes třicet let, neumějí čísti.

Dívka bez pochyby na někoho čekala. Opustila svoje hnízdo ve vidlici převelikých dvou větví jednoho stromu, po té zkoumala dálku úžlabiny, neustále hrabajíc jehlicí pod šátkem.

Bič, který viděl dále nežli jeho velitelka, zavrtěl ohonem a vstal ze svého stanoviště, velmi uctivě se tváře.

— Jsi hodný, Biči! Jest-li pak to slečna?

Bič se obrátil, oči dravy porozuměním. On vždy bral věci doopravdy, a jeho radost uchovávala výrazy vzteklosti, protože v zaměstnání pastýřského psa jest velmi těžko laškovati. Bič neuměl se smáti, ani pěkně se dívat, a prosil proto za odpuštění, vrtě živěji ohonem.

Kdosi vystupoval z úžlabiny.

Jiná dívka.

Tato měla šaty podivné, polo mužské, polo ženské, z nichž všecka líbivost zdála se vyloučena. Téhož věku jako dívka selská, slečna měla lýtka v kamaších, krátkou suknicí z limuzínského sukna dosti hrubého; její kabátec, pytel z šedé plachtoviny, přepásán byl na zádech koženým popruhem brašny a řemenem karabiny poměrně těžké na rameno dítěte, tyrolský plstěný klobouk, bez stuhy a bez péra, stínil

jí tvář. Brala se krokem zimničným, chvátajíc ku skalisku a šplhajíc se po špičkách, nedostupujíc téměř na paty, přitiskujíc trávu jak to činí lovci, kteří znají úskočnost oblázku, jenž skotále se plaší zvěř. Joana ji sledovala přichylným svým pohledem, rozzářeným zábleskem zlata, zatím co Bič na znamení poddanosti klopal chomáčky chlupů na příliš krvavý svit svých zorniček.

— Mám ještě hodinu do noci, vid', Joano? zeptala se přichozí hlasem zvučným, trochu táhlým, neb přes hudební pěstění bylo na ní znáti périgordský přízvuk.

— Ano, naše slečno. Neudělá se tma do hodiny. Tořkouc, Joana sňala si plášť, složila jej a svinula vedle ní.

— Sedněte si na to, naše slečno. Země večer je škodлива, když se uběháme.

— Neběhala jsem. Vzala jsem to naupřímo z Feyrandského lesa. Utekla jsem tatínkovi zprostřed jeho brakýřů a jako že nic nenesu, nejsem unavena. Dobrý večer, moje Joano.

Dívky políbily se na čela, bázlivě a nábožně, jako duše opravdově sprostné, jež přičítají důležitosti nejmenším projevům svého přátelství. Byly ostatně sestrami podle prvního přijímání, a přes to že rodiče jedné byli nájemci na rolích druhé, spolčily se slavnostně již před třemi téměř lety, přísahavše si vzájemnou důvěru. S pokojnou radostí selská opět se chopila svého pletení a poposedla si, by nechala pláště své družce. Slečna se zbavovala svého loveckého náradí. Odložila klobouk, a její tvář se zjevila podivně ble-da v přítmí kaštanů, bělosti měsíční, děravějící se dvěma

stmělýma očima, leč překrásnýma, jejichž velitelský výraz mátl. Její ústa byla semknuta rty příliš jemnými, hryzenými neustále zuby, z nichž dva vynikaly jako dvě špičáčky kočičích. Její vlasy, svinuté po čínsku, by řádně držely pod tyrolákem, byly černy a hladky, čímž čistě vystupovaly široké spánky, dlouhá líce, končící svůj ovál v zakrouhleném hrotu svéhlavé brady. Do očí zůstávala dívka podivným dítětem; z profilu brala na se překvapující zralost, ukazujíc průsvitností pleti medailový obraz velmi staré tváři. Nemajíc ni opasku ni šněrovačky, všecka její osoba zdála se prchava, hubena, vysokých nohou a drobného poprsí, bez hrudi a bez ramen, ale ku podivu pružna.

Joana radostně pletla.

Ovce žvýkaly pravidelným svým chodem žernovů. Bič dával takt, čumák na dvou svých skřížených tlapách.

A potůček pramene se zdvihal jako lenivý had podél mechoví.

— Daří-liž se to konec koncův, jak byste chtěla naše slečno? zeptala se Joana, již lehtala zvědavost.

— Ne, odvědila drsným hlasem dívka, jež náhle nabyla tváři odhodlaného chlapce. Ne, nikterak to nelze, a já jsem rozhodnuta, pevně rozhodnuta, rozumíš, že pošlu tuto svatbu k čertovi!

— Možno-li!... Došla jste si na radu k panu faráři aspoň?

— Ani za nic. Farář má strach z mého otce... a zповědi mé matky mu stačí. Myslila jsem na svou učitelku, ale ta se zajíká, jakmile vejde do salonu.

— Věru jsem říkala, že jste příliš mláda... povzdechla

Joana. To není rozumno, zasnoubiti se, sotva jsme přišly od prvního přijímání. Nuže? ...

— Nuže! vložím zasnubní prsten do pouzdérka, jež dám rekomandovati na poště a vrátím jej snoubenci beze slova. Jest zdvořilý, ten pán, on porozumí ...

— To bude ošklivé, naše slečno. Ubožák ...

— Tomu já se směji. Třeba, aby to skončilo. Tato svatba, nyní, to jest jako kdyby mi hrozila nemoc. Škrtím se, jak jen si na to vzpomenu.

— Není nepříjemný, ten váš snoubenec.

— Ne že by mi byl nepříjemný. Nechci si ho už vzítí, toť vše.

— Není veselo u vás, naše slečno ... Lépe bylo by ...

— Lépe jest nic.

Zmlkly. Mladá lovkyně stáhla si koženou rukavici a prohlížela prstýnek, ozdobený perlou, jež ovíjel jí prst. Měla ruku bledší ještě nežli tvář, ručku strašlivě drobnou, věcičku ze sloni zeleného nádechu.

— Slečno Rudolfo ... začala Joana tónem kohosi, jež nabírá dlouhou řeč, potom, znovu sklopivši hlavu nad své pletení, hledala oka, jež jí uniklo.

— Ne, ne a ne! na to Rudolfa, odpovídajíc na vše, co jí nebylo řečeno. Nebo vlastně ... Odejdu odtud.

— Chudinko! Pořád špatná ta myšlenka ... odejítí.

— Odejdu rovnou před sebe. Nechci se vdávatí, ani za tohoto ani za jiného. Manželství jest hrozná věc ...

— Manželství, odvážíla se mravoučně selská, toť osud dívek.

Slečna se zasmála zflumenou zlostí.

— Můj otec žádal si přec tolik chlapce! Dobře tedy! Joano, zjednám si svůj osud sama, jako chlapec.

— Ubohá slečno! Máte rozpálenou krev. Nesmíte přitahovati neštěstí na sebe. Pomyslete, že vás zaslíbili před starostou a panem farářem. Bylo by třeba již odvahy, aby ste porušila přísahu. Neříkám, že byste neměla pravdy... Když jest někomu čtrnáct let, nemá pleše rozumu, ale dneska jste slečnou... Jest to přece jen pán věru spořádaný, váš snoubenec, jenž vám nenadělá valných svízelů. Posílá vám kytice a nechodí k vám než o honech... Což mu možno vytknouti, ubohému pánovi, povězte? Všecky domácnosti nejsou jako u vás...

Joana vykládala pomalu, škrabajíc si šátek hrotem jehlice na pletení, a zaječí ouško, zatknuté ve vlasech, hladilo jí tvář, kývala-li hlavou, čím dál více potvrzujíc věci pomatené.

Uvnitř smýšlela jako její družka, aniž ostatně by rozuměla proč. Dodala, rozhněvána na neviditelné nepřátele:

— To pravé, vidíte, jest to, že hynete nudou v té velikánské boudě, jíž jest váš dům, o němž bych přísahala, že to hřbitov, s jeho zmalátnělými vrbami a vodou stojatého močáru, že kůň by tam nedosáhl dna!... a pak, děvečky, jež pláčí, že se vrátí do města! A pak, matka, která pořád jest nemocna, neví se čím! A pak, otec, jenž má na vás tvář krkavčí. Nemáte nijaké radosti v životě tohoto světa! A jste bohatí!... Z toho aby se pozbylo víry...

— Bohatí? Ne. Nejsme bohatí, Joano. Ani v koních, ani ve vozech není bohatství... Ale svoboda všecko to pro-

dati, a dům dáti nádavkem, bychom mohli jinam a tam žili. Žiji zde od svého narození a cítím, že jest jiné bytí v dáli, velmi daleko . . . lidé, kteří mluví, aby něco řekli, děvečky, jež nepláčou lomíce rukama, stromy, které nesklusají uslyzeny, pozdvihnouce haluzí k nebesům, matky, které nežárlí na kocoura nebo na ptáky, otcové, kteří nevyhrožují dětem ranami z ručnice . . . posléze krajiny, kde, sednou-li si za stůl, zasedají, aby jedli, a ne aby rozbíjeli nádobí.

Joana, zanechavši jehlic, přemítala.

— Když mi vypravujete své strasti, slečno, nikdy nevím, mám-li nad vámi naříkati nebo se dáti do smíchu. Tak podivně to vykládáte. Chudinko! Řekla bych, že mi melou kávu v mozku. Konec konců, nezbraňují vám ještě, abyste za mnou nechodila, už by nám nechyběla než tato zloba.

— Oh! jen si počkej. Moje matka už předstírá, že obě si nasazujeme vrtochů do hlavy, že chceme přijmouti závoj v tomže klášteře, kde bys ty byla mojí komornou. Děším se manželství, ne však, že bych si až brala závoj . . . a jednati s tebou jako s komornou, když tys mojí přítelkyní! Matka má jest na tě žárliva, toť se rozumí. Na koho, neb nač by nebyla žárliva, ta drahá máti! Zvyk? A tatínek není ochoten, by ji toho zbavil, myslím. Zdaliž nechtěli pustiti mé ptáky, onehdy ráno, protože jsem prohlásila, že je mám raději než tvory lidské, mnohem raději nežli ženicha! Ba, jsou mi čisti tito tvorové lidští!

— Neumějí vymýšleti, ubozí naši dobří pánové, než kterak by si hltali krev! Ach! dobře možno říci: nemá-li kosa kosiště, obrátí se v ruce a sekne svého pána. Kdyby vás

byli méně nechávali běhati samotné po cestách, nebyla byste jako utržený koník... Přijdete-li za mnou, jsem pokojna, ale odejdete-li někam daleko... nikdo, zcela jistě, nebude se vámi zabývat. Nechať Svatá Panna vás chrání, naše slečno, všeho zla a všeho hříchu. Zvláště když nemohu již promluvit o ničem u vás, protože každému jest zůstatí ve své třídě, jak mi dala naše paní na srozuměnou. Přece však... jest správně... co říkala, vaše maminka.

Obě dívky přemítaly chvílku vedle sebe o věcech odlišných, což u nich bylo nejlepším způsobem, kterak se porozuměti. Rudolfa mačkala svůj tyrolský plstěňák v zimních dlaních. Joana složila své pletení, neboť se snášela noc.

Bič neposlouchal už jich důvěrností. Větril.

Patrně velmi nedočkavý blížícího se odchodu, ovce se strkaly, lezly si na hřbet, hemživá to hromada teplé vlny, z níž vystupoval silný pach mastnoty.

Nepohnut na skále, jako rohatý bůh, pes napínal uši k vystupujícímu lesu. Starý brach čenichal věci, kterých děvčata nemohla uhodnouti, jsouce zabrána hořkostmi svého života. Mládí nepředvídá neznámého neštěstí, číhajícího za tím, které zná a které zatím stačí jeho nářkům.

— Sem, Biči, sem bídáku! křičela pasačka v nedobřím rozmaru.

Avšak, místo aby sehnal stádo pěkně do pořádku, jak bylo jeho povinností, Bič dal se na skalisku do couvání, ohon stažen mezi nohy, čumák na samém kameni, slechy náhle schlíply a oči upřeny.

— Co pak má ten tvůj pes? zareptala slečna udivena.

— Honem! honem! opakovala pasačka, zabalujíc se do svého pláště a jdouc k svému psovi, jenž slintal, oněměv zděšením.

Když ho brala za obojek, by jí zacloumala, vyrazil vytí, strašlivé naříkání. Byli byste řekli, že pouhé gesto jeho paní mu prorazilo srdce.

— Pane Bože! Svatá Panno! zakoktala Joana, třesouc se na všech údech.

— Vzteká se? prohodila Rudolfa, jež pudem shýbala se pro svou pušku.

— Zle jest s námi! Zajisté nevzteká. Raději se podívejte na naše ovečky ...

Ovce všecky na sebe přitisknuty, hlava dle hlavy, bok po boku, počínaly si taktéž, napodobíce svého náčelníka. Couvaly, ohony zataženy, oči upřeny, vytřeštěny, že bylo zříti bělmo kolkolem, a veliké huby ohnuty až k zemi.

Shlukly se za Biče, byly už pouhou hromadou měkkých a šedivých roun, v soumraku prolamovaných, všecky nožky majíce pokoseny.

— *La malabestio!* vydechla pastevkyně, zapomínajíc poprvé své francouzštiny. *Lou maudou!*...

— Ach! jsi ty blázen! vzkřikla Rudolfa, zatínajíc pěsti a tisknouc chodidla k zemi. Vlk v úžlabině? Zdá se ti něco! Nejsme ani tři sta krokův od stavení!

A tetelení celou jí zalomcovalo, ne z možného nebezpečí, ale protože ta slova: *la malabestio* (přezdívka moru) a *lou*

maudou (zdrobnělé jméno *proklatcovo*) napiala jí nervy, vyvolavše jí pověrečnou nemožnost.

Selská dívka ani za Boha nebyla by *ho* pojmenovala přímo.

— Skrčte se, naše slečno, koktala pastýřka, tisknouc paži dívčinu, tamo, za ten strom. Zabije prve psa, pak si vybere ovci, a možná že na nás zapomene.

— To by bylo; na to se podívám! Nezabije psa, abych se do toho nevmísila! Sem, Biči! Drž se, můj milý! Drž se, pomohu ti.

Bylo slyšeti suché zacvaknutí. Rudolfa nabíjela si karabinu. Vpustila v hlaveň této zbraně, lehké jako hračka, nulkový náboj, veškeré to svoje střelivo, neboť nehodlala zabít velkého zvířete, a nehonila, než chtějíc uchovati si právo samotářských toulek.

— Svatá Maria, rodičko Pána našeho, oroduj za nás! Maria, královno andělů, smiluj se nad námi! . . . vzdychala Jana, hrabajíc v kapse po růženci, růženci posvěceném, od něhož nikdy se neodlučovala. Posléze jej nahmatavši, sepiala ruce, prosíc Rudolfy, by taktéž učinila.

— Rodičko Ježíšova, oroduj za nás! Matko předivná! . . . odpovězte mi přec, naše slečno, pro lásku Boží!

Noc obalovala stromy v fialovou vatu a zatemňovala žlab údolí, že se zdálo, jako kdybyste sjížděli do mořských propastí po zavlhých skaliskách. Děvčata zde téměř nic neviděla.

Bič viděl za ně. Tváří v tvář, hrud' zakrytu vysokou travou, stálo mu jiné zvíře, jeho blíželec, snad smutnější pes, pohybův pokojnějších, zajisté. Postříhoval ušima jak on, a

jako jeho, červené oči mu jiskřily. Nebylo možno zde se přítí, tělesné přednosti byly tytéž.

Ale, zatím co slečna Rudolfa kladla pušku k líci a bělostná linie jejího profilu se odrážela jako paprsek měsíce od smutku lesa, vystoupil rozdíl obou zvířat. Pes z hluboka vrčel, obávaje se, by neprobudil zlověstných ozvěn, ale vlk se dal do zpěvu, moduluje neochvějně své zvuky, a všecka příroda se třásla, neboť se zdálo, že to vychází z vnitřností země a že to jest chrleno všemi odvázanými démony.

Rudolfa, jež zalícivši zprvu nerozeznávala než velmi obyčejné zvíře, znenadání vystřelila, nazdařbůh, nemíříc, vypálila obě rány mnohem spíše proto, by už neslyšela pekelného zpívání, než aby zkusila se brániti. Nemohouc ucpati si uší, zamhouřila oči.

Joana sklesla na kolena, křičíc o pomoc.

A ovce oněmovaly, byly zničeny, již mrtvy.

Vlk chvilenu byl na váhách. Smrdělo to prachem. O to hubené děvče mu nebylo, starý pes, plný lstí, ten by mu dal práce ... vrátil by se odkud přišel! Šelma zmizela, rozplynula se jako mátoha vlčí.

— Pořádně nám nahnal! zamumlala Rudolfa, jež přes svoji nebojácnost jektala zuby.

— Není ještě konec, odvětila Joana, půjde za námi. Třeba jíti nyní pozpátku a neupadnouti ... Kdo se svalí, jest sežrán. Z oveček, z těch jednu obětují svatému Vincencovi, patronu farnosti!

— Však on si vezme sám, utrhla se Rudolfa dohřáta.

Ovce v hustých shlucích spěly zprvu zaraženy, potom

klusem, tryskem, rychlostí smrští, pes jim v patách, nelítostně je hryže do kotníků, a obě dívky, zapomenuvše na všecka válečná pravidla, rovněž pádily, přeskakující balvany, lezouce přes ostruží, přes potok, jedna ztrácejíc novou svou brašnu, druhá svou kápi, tak pečlivě pozašívanou.

Bylo to veliké, věčné „zachraň se kdo můžeš“, mladý, čirý život utíkal se do propastí před nestvůrnou a hltavou smrtí.

Přeběhly obdělané role, potom přes cestu, a dospěly před chalupy kryté došky, před dům krytý břidlicí, usnulý na břehu rybníčku, kolkolem obklopeného vrbami jako hlava s rozpuštěnými vlasy, nakloněná nad kaluž svých slzí

Joana vešla se strany stájí čítajíc si ovce.

Rudolfa zamířila k skleněným dveřím, otvírajícím se na terassu, jež se vypínala nad rybníkem. Byl tam její otec a její matka, mlčíce, a před nimi bylo připraveno k večeři.

Hodně dlouho nejdeš, řekla matka svým obyčejným ztrápeným hlasem.

— Zabývala jsi se psy? drsným hlasem zeptal se otec.

Vládlo v této smutné jídelně, dubovým dřevem vykládané a jejíchž čtvera koutů nedovedli ozářiti jedinou svojí lampou, takové zasmušilé ovzduší, že Rudolfě sevřelo se srdce.

Nevyprávěla jim o svém dobrodružství.

Nač pak!... (A bylo by jí bývalo přiznati se otci, že měla strach.)

II

Major Antonín Hémerac, jízdecký důstojník ve výslužbě a lovčí o honbách na vlky, pořádal lednového večera, sněživého, hostinu pro patnáct osob. Tak bývalo jednou za rok, v čas veliké nadhánky, *menady*, jak říkali sedláci na jeho panství. Vyrazili ráno již za svítání, hrstka mužů doopravdy odhodlaných, na důkladně osedlaných koních, lovci, vážní, nikterak panáčci obutí v juchtu, vedouce si smečku prostých francouzských brakýřů.

— Francouzští brakýři na vlky? volalo se.

— Ovšem že, pánové! odpovídal major, stáhnuv obočí. *Moji brakýři.*

Vyjížděli, vedouce sedm psův, mezi nimiž neporovnatelného náčelníka smečky, Koroptváka, bílého, modře krope natého, (modř, to jsou černé skvrny, roztékající se v běli) s nesmírnými tlapami, tlustým a krátkým useknutým ocasem, moudrou tlamou téměř hranatou zářícíma očima topasové žluti.

Smečka, vycovaná na korálích s trpělivostí divochovou, hnala se jako jediný slepcův pudl po vší srstnaté zvěři: po zajíci, srnci, lišce, divokém praseti nebo hltavém vlku. Vše jim bylo lhostejno, vyjímaje pohled jejich pána, jehož nikdy nespátřili něžným.

V onen večer sněhu a heroické únavy nádherná tabule, vystrojená péčí slečny Rudolffy Hémeracovy, shromáždila kolem svého třpytivého ubrusu patnácte hodovníků, kteří opravdu měli hlad a žízeň.

Paní Hémeracová, schvácená migrénou, jak bylo jejím zvykem, když bylo něco takového, dala se omluviti.

Nezbývala tedy prostřed těchto patnácti lovců než jediná žena, mladistvá tato patnáctiletá dívka.

Moje dcera, pane! prohlásil Antonín Hémerac, dávaje důraz na ono přisvojení, jež zmirňovalo, dle osobního jeho názoru, směšnost ženského rodu.

(Později, mnohem později, když chtěli vysvětliti veškery nesnáze tajemné této tragédie, našeptávali, že prý otec pochybil, dávaje dívce předsedati na večeři lovců, na konci hostiny téměř do jednoho zpitých, bylo však zjištěno z všeho flachání sezvaných, že ani jediný z těch pánů nepil více než s rozumem. Všickni služebníci, svolaní na svědectví, prohlásili, že nejen lahvice nebyly dopity, ale že slečna, chuděra, měla před sebou pohár na šampaňské plný čiré vody, protože toto dítko nikdy nesneslo, ani v létě ani v zimě, nápoje silnějšího.)

Antonín Hémerac byl padesátník, pleti bronzové, vysoký, útlý v pasu a široký v prsou, a trošku se vypínal v civilu, zaslouživ si jako voják pověsti skvělého jezdce. Pasáčka Joana, jež na něm viděla obličej krkavčí, bývala by byla nucena přiznati, že se podobal mnohem spíše orlu ostrým svým nosem, očima, jichž víčka přiléhala na zornice zelené a nepohnuté, holou lebkou, věnčenou úzkým, hebkým pruhem vlasů. Tři vrásky tuhými tětivami pnuly se mu okolo šíje, obrátil-li tvář, a pod valousy, jež nedaly zřítí jeho rtův, ukryval veliká ústa, jež znepokojujícím způsobem dávala prosvítati divuplnému a příšernému chrupu.

Maje i cosi z toho, čemu se říká hrdý podivín, i z krásného hovada, mluvil málo, načínal všecky své věty sykavým *Monsieur*, jež odnášelo lidi na několik mil od něho, naháněl zvláště strachu přepiatou svojí zdvořilostí, drobet zastaralou, ironickou, čpící nedávným guillotinovancem, vracejícím se na ples Alexandra Dumasa s červenou stužkou na hrdle, by prohodil několik krvavých žertů, když táhne na čtvrtou hodinu ranní.

Stýkali se s ním, aniž ho znali. Život Hémeracův zůstal věci uzavřenou, byla to jakási železná truhlice, snad obsahující nebezpečné zbraně, kterýchž užívání lépe bylo nepoznati, tajemný přístroj zavírající v sobě smrt... nebo nic. Jsa levobočkem krajského velmože, vychovaným jednou markýzkou, dělal, jako by opovrhoval okolními šlechtici, tykal všem sedlákům a hnusil si měšťany, kupce, notáře neb rentiéry. Nemaje nijakého jmění, dal se v osmnácti letech odvésti. Nehonosil se žádným jménem, ale nabyl v dvaceti letech titulu prvního podkoní v Saumuře, a kříže za udatnost dávno před svou třicítkou. Jsa jízdeckým důstojníkem v Africe, vývázl bez úhony z tamějších válek, vojín kruté obraznosti, který se naučil umění zabíjeti všemi způsoby na velikém slunci pouště, jež blesky ubíjí nejlepší pudy člověčenstva. Léta 1870 velice prospěl za přechodu které si řeky, kde byl povinen zabíjeti, na obě strany, nepřátele, kteří se bili o most, i přátele zachvácené zděšením, rozptylující se v ohni granátův. Vykonal divy, zdecimoval svou škadronu, nemíře než na ztřeštěnce, které volal jich zdrobnělými jmény, až tím kameněli na šíjích svých koní důstoj-

níci Prušáků, jež toto divadlo zajímalo. V opak tradice nemluvil o svých výpravách, nezabýval se politikou, neměl nijaké ctižádosti, než vyčistiti svůj koutek v Périgordě od četných *maudoux*, příliš se potulujících na svobodě. Ale nemluvil-li o jistých příbězích, z pravého úhlu jistých posunkův vystupovaly mátohy řeží, rudé stíny. Nosil smrt na sobě, jako se nosí na rameně starý, ochočený sup, kdys nesdružný. By sláva byla dovršena, oženil se s ženou bohatou a sentimentální...

Tento muž měl několik druhů z honeb a z vojny, kteří se honosili jeho přátelstvím, ani vlastně nevědouce proč. Byli to nejprve, přítomní na hostině toho sněživého večera, pánové de Cahuzac, dva plaví bratři fajansových očí, s bezvadným chováním Slovanů svátečně vystrojených, jichž máti, pravá Ruska, zahubila pravého otce, kočího, knutou, a kteří znásilňovali občas drobné husopasky. — Když jim to jednou bylo nesměle vytýkáno, odpověděli doslova toto, týmž prostným hlasem: „Nikdy mimo naše pozemky!“ —

Potom pan Servières, baron Servières, malavý buldog, náramný jedlík, jenž se oženil s vlastní svou kuchtou, aby si zajistil slušný hrnec. Potom Jolissac de Marnerie, fraška vytesaný jako herkul s výročního trhu, jenž lámal stromky, by si z nich nadělal holí, a měl drahou manii, rozbíjeti kulečnickové koule ranou pěsti, děse všecky kavárny v okrsku. Tenhle Jolissac, bývalý zuav, říkal o válce roku 70., mhouraje po někdejším majorovi: „Ach, Afrika! Na štěstí alespoň tam dole bylo tepleji, zabíjelo se tam bez kabátu, vidíte, d'Hémeracu?“

— Hémeracu, jen zkrátka, prosím, odsekl major, ošklivě si nedostatek dobrých způsobů.

A Derbroussisové, otec se synem, kteří nosili v kapse stříbrný kalíšek na ochutnávání, věc to zvyku. A Collereuxové z Pont-Chaninu, staří hejsci z dob Císařství, tři marnotratní synáčkové, nejstarší hráč, druhý holkař, poslední, skoro mladík, práč bijící se s všemi redaktory místních novin, nedávaje přednosti žádnému smýšlení, jen aby si uchoval pádnou ruku. A posléze Chasseloup (Lovec vlků), opravdový Chasseloup-Laumont, který mechanicky honil vlky, měl vlčácké komonstvo, protože šlechtictví k tomu zavazuje, a protože jinak nemohl ... ode čtyř věkův.

Byli na této večeři také mladý notář, mluvící po pařížsku s domorodým přízvukem, a jakýsi starý trulant, jemuž říkali otec Mikula, polou myslivec, polou řezník, osobnost nanejvýše směšná, jejíž přiznatelným zaměstnáním bylo prodávání, už předem, koží těch vlků, jež se chystali skoliti.

Všickni tito muži páchli trochu kožemi, konírnou a dýmkou.

Ále nejvíce ze všech byl zajisté hoden pozornosti ženich slečny Hémeracovy, František de Freynol. Chodil na hony jako pes, kterému napráskají, a byl tam nejpodivnější figurkou společnosti. Nesmírný boubelatý buček, odzvoněných šestatřiceti let, jediný tlustý husarský důstojník té doby, silný v theorii, slabý v praxi, vyprávějící o obízkách, jimž nikdy nemohl stačiti, neboť se oprudil, jak jen mu bylo jíti poněkud rychleji do kopce, třesoucí se před otcem i před dcerou jakožto před svými přirozenými představenými,

vydržoval v dalekém garnisonním městě malinkou šosáčkou herečku, již zbožňoval, a neposlouchal, aby se již přede- dem netřásl, uplakaných svěřením budoucí své tchyně o drs- né povaze budoucí svojí ženy. On, jenž sníval o přiměřeném sňatku po způsobu zábavných časopisů! Věru dal si! Tito lidé byli všickni potřeštěni! Tragicky potřeštěni! Za dvě léta dvoření podařilo se mu jednou zeptati se slečny Hé- meracovy, čtla-li Ponsona du Terrail, a ona odvětila: „Ne- četla, pane!“ To byly meze jich vzájemného oddání se. Mlu- vil na ni koutkem rtův, ona jemu odpovídala koutkem zu- bův. Na konec prohlásil svému důstojnickému sluhovi, jednou z rána, když ho bolel žaludek: „Můj starý... hře- bička, jež nám potrhá ruce ... Tvrdohubá ... já nemám štěstí!“ V očekávání svatby ceremonielní věty přšely na jich idyllu jako růžové plátky na umrlce. Protože major chtěl, aby se ženilo, František de Freynol by se ženil. Byla to záležitost kdysi smluvená na bojišti, na památku nena- dálého postupu. Tyto věci nepřetřásají se o nic více nežli koule, již dostáváme doprostřed srdce, ale nejsou o nic více než ona k smíchu!

Tohoto večera po lovu tabule vrchního vlčáka byla tak přehojně a tak nádherně prostřena, že byste byli přísahali, že Rudolfa Hémeracova si přála uspořádati jim jednu z o- něch hostin na rozloučenou, jež bývají souhrnem nejušlech- tilejších úsilí světské zdvořilosti. Na damaškovém ubru- se, na omak aksamitovém jako pergamen erbovní, rozlo- ženy byly studené kusy, různá zvěř neb ryby, ustrojené na nejlepší způsob périgordský, totiž nadívané lanýži.

Zajíc po královsku, nádherné zvíře úprkem pádící, naprosto zbavený kostí od hlavy až do ocásku, vzduť bílým masem kuřecím, roztlučeným s zrnky koření, polítý kaší z hub rozvařených v maderském vině, čímž dostal škraloup jako z černého ledu, vydechoval masovou vůni, uměle prostupující ostrý pach všech pepřův. Pod nepohnutým tryskem zajícovým hrnula se dukátovou kaskádou koruna z hranic citronův a mandarinek, spájejících svoje panenské závany s násilnostmi zamřelého masa. Paštiky z husích jater, kapouni, perličky, tetřevi a čírky obstupovaly těžkou majestátností této bující krmě neméně imposantní čestnou stráží. Desetiliberní štika, přikrytá štítem z zelného žele a ověšená sto červenými raky, tvoříc protějšek zajíci, přela se s ním o podiv. Kolem těchto znamenitých tvrzí tyčily se v hloučcích mísy, nesoucí pyramidy konservovaných hroznů, stopkami dolů, by se nepomačkala zrnečka, růžové hrozny muškátové, nabyvší barvy ametystův, zelené hrozny malagové, teď tónu pohaslých tyrkysův, a košíky jablek renetek, nacvrklých, starších to děvčat, slibujících neokusené navinulosti. Pak všecky domácí zavařeniny: angrešty s hřebíčkem, švestky se skořicí, vanilkované třešně, a také plody zavařené po bordeauxsku, spíše na potěšení oka než na požitek patra: melouny neb výřele zledovatělé v alkoholu, v lahvici, jíž těsné hrdlo tyčilo se nad objemnost všeho jejího uštěpačného klamu. A pro milovníky věcí cizokrajných byly tu španělské krémy vůně česneku nebo červených růží, africké saláty, skládané ze syrových rajských jablíček politých absintem, anýzové sýry a fíkové chleby.

Na protější polici dala si dostaveníčko nejohnivější vína. Bílá bergeracká, žlutá sauternská, ostré šampaňské, staré bordeauxské, zbarvené jako cibulková slupka, vonné parméskými fialkami, i saint-chignanské, barvy páleného cukru, jež mělo příchut hořké mandle. Každý hodovník mohl vychutnati šest papírově tenkých číší za sebou, jichž příliš ideální lehkost zarážela a rozechvívala hřmotnost rukou, vrhajících se na ně jako krahujčí pařáty na křepeličky.

Rudolfa Hémeracova, oblečená v bílý, vlněný úbor zcela rovný, zadrhnutý na hrdle jako dětská halenka, — čímž se podobala drobnému mnichu — nosila vlasy na zádech, v jediném hadovitém pletenci, jenž se jí svaloval s ramene na rameno a spadal až na bedra v rozkošnickém kolébání. Sedíc naproti svému otci, mlčela, jak se sluší na dívku dobrých způsobův, jež pije vodu prostřed velikých koštérův. Nucena jísti z mas, jichž nerada, často pozdvihovala svůj pohár čisté vody, a nad tímto pohárem se odrážela, v blyskotání veškerých světel svícňů, bledá její tvář, zjevu naprosto nezahaleného v kruhu obličejův osmahlých neb zčervenalých, bledá její tvář, širá hostie, žárlivě uzavírající tajemství kteréhosi Boha.

Jí po levici její ženich nepropásl jediného sousta, pochutnává si na lanýžích a vsakuje, bez jakéhokoliv zmatku v srdci, závan zvěřiny neb vůni vín. Jí po pravici baron Servières, nejstarší z patnácti mužů, odvážil se čas od času nějakých běžných nechutností.

— Bílá holuběnko, směl bych vám nabídnouti kraptu tohoto šampaňského, bych osladil vaši vodu? Má milá dě-

večko, nejste hodná, ba jistě že jste tuze zlá. To vám bude škoditi... Nate. Podejte mi paprikových lusků.

Podala lusků s moudrým úsměvem, a zasmušilým podíváním prastaré medaile, starobylé ženy, které není život neznám, ale která ho již nevidí. Jejich patnácte let, bílých jako sníh neb jako mramor, nutkalo k rozjímání, a způsobem nikoliv příjemným.

Ā za této pověstné hostiny, pověstné zvláště proto, že se stala úvodem nejnevysvětlitelnějšího dramatu, vzplanul spor... Oh!... věru pranepatrný... mezi otcem a dcerkou.

Hon je uspokojil. Sedm brakýřů, dýchajících kapitálnímu vlku *maudouovi* po mnoho kilometrův do chlupů, zahnalo jej do pastí v Úžlabině Kříže zrovna za stavením. Pohodlné dostaveníčko pro nejvyhladovělejší, kteří od svítání pádíce, měli kdy dostaviti se včas k večeři. Vlčáci, plni oprávněné hrdosti, neboť dospělý vlk jest schopen dáti se honiti dva dni za sebou, vyprávěli svoje hrdinské kousky, dohřívající se a pozdvihující loktův. Rudolfa nepotřebovala sůčastniti se lovu, by se dověděla, že tam a tam, když psi zas uvedeni na stopu, přitahovali řemeny dvěma koňům špatně osedlaným, a že, než by si smotal cigaretu, zvíře prorazilo linií. Přeběhnouti železniční trať, toť moderní úskok, jehož domácí vlci, národ taktní, neužívali než v nouzi nejzazší... ale vždy jim na to došlo... bylo to rituální, naprosto jako jejich vlastní konec. Ā bylo tedy dlužno, veškerou nezbytností, namířiti si osetými rolemi, zpusťošiti viničné sazeničky pohřbené již pod sněhem, povaliti jednu nebo dvě ohrady, proklestiti si cestu, ale což!

Otec Mikula prohlásil, ohřívaje si číši:

— Pořádný kus, jenž poctivě má cenu sto deseti franků! Vlčata nestojí za více než za padesát franků. Zvěřině spadá.

— A Mikula odvážil se každoročního šprýmu:

— Hemeráčku, prodám vám zadní pazoury: za dva *écus* (tolary).

Což v řeči lidové se vyslovovalo: dva *équiou* (stejně).

Hrubé chechtoty provázely toto slůvko.

Nebyli zde, by si hráli na panstvo. Všecka tato šlechta, ať pravá nebo nepravá, sešla se, aby splnila povinnost: válčiti s šelmami, aniž hodlali se dáti splésti půvabnostmi honů barvotiskových. A všickni si nějak popouštěli navzájem legendární čestné místo!

— Viděla jste vlka? zeptal se pořouchle baron Servières, nakláněje se nad slečnu Hémeracovu.

Rudolfě se neuzdalo usmáti se.

--Nikoliv, odtušila prostně, půjdu zítra, až bude po všem.

— Moje dcera má citlivou obraznost, zavrčel Antonín Hémerac, nazloben, že Rudolfa nedovedla súčastniti se honu, přes mnoho svých schopností jízdeckých. Myslí, že křížujeme ty své vlky za živa. Chápete, že nemožno jednati příliš v rukavičkách s těmito milými pány.

Rudolfa zavadila zásnubním svým prstenem o tenouнку číši, jež vydala jasný zvuk.

— Ale tatínku, nebyl-li by mrtev náhodou?

Lovci vybuchli v smích a Mikula vykládal dobrácky:

— Nemusíte se trápiti, naše slečno. Věšíme je na stromy, aby dali příklad, toť zvykem. Jsou to takové uhrančlivé po-

tvory. Tenhle vám jistě má nějaký tucet hezkých jehňátek v břiše, i jest užitečno, zvarovati jeho druhy, že je čeká potrestání. Zítra budu míti méněro dřiny, až jej budu stahovati, protože již zaujme dobrou polohu... a pak, vlčina ve stavení, i mrtvá, toť v psinci a v konírně hlomoz celičkou noc.

Obyčejem v kraji bylo, opravdu, kůlem do žeber na místě přibodnouti sraženého nepřítele, nebo ho přibíti za všechny čtyři na nejbližší strom, ale Rudolfa měla pravdu, často zvíře ještě dýchalo, dospělý vlk má vám tuhé živobytí.

— Posléze, zareptala dívka, jest to surový zvyk.

— Ostatně, odsekl otec, vlk, jenž se potuloval v Úžlabině Kříže, nebyl snad krapet... tvým přítelem? Rozpomínám se na kterýsi příběh Joanin, jež si svolávala na pomoc všechny svaté z ráje... i se svatými svojí farností.

Tohle dívku bodlo.

— Můj přítel? prohodila opovržlivě. Byla bych mu na krásně poslala olova, jednou večer, poslední svůj nulkový náboj.

— Vidíte ji, žábu? Nepochlubila jsi se setkáním.

— Ale tatínku, nebylo čím...

— Nebylo... opravdu spatřili vás utíkatí jako bečící jehňata. Pěkné hrdinky, pánové! Jedna křičela o pomoc a druhá z toho ztratila brašnu. To jistě tehdy večer jsi ztratila svou brašnu, vidě?

Lovci se do syta bavili pokořenou tváří slečninou. (Ach! kdyby byli věděli...)

— Ano, tatínku, bylo to právě ten večer, ale...

--Ale? Ale vždyť jsem to řekl, buď máme přátele nebo ne-

máme. Spokojí se s tvou brašnou. Vlk zvláště delikátní...

— Neměla jsem strachu, ne, tatínku, prohlásila dívka hrdě. Zprvu jsem ho měla za psa, a kdyby se byl nedal do vytí...

— Ach! to jest to! vzkřikl vlčák jizlivě. Ženské nervy, zatracené nervy! Hovado, jež kouše a dáví, to není nic, ale jeho zpěv! Nuže tedy, protože nejsi strašpytel, můžeš si dopřátí nového výkladu se svým přítelem. Patrně ti bude ještě rozuměti, přece však pochybuji, že by ti mohl odpovědět. Ať pěšky nebo koňmo, Úžlabina Kříže není tak daleko, a měsíc svítí...

Tehdy se jistě událo cosi dojemného, čemu jediný z těchto mužů, nejmladší, nejvzdálenější otázek války a lovu, pařížanský notář později dovedl porozuměti, až mnohem později, přemítaje o ní. Dívku tuto jistě zaujala myšlenka zpozdilá, ale velice ženská, že půjde vysvobodit vlka za živa ukřižovaného. Osvícení heroismu a výstřední útrpnosti zažehlo jí mozek, prostor pro blesk bouřlivé nervosity. Vstala, odhodila vyzývavě svůj ubrousek.

— Stačí, bych šla za tím živým ještě vlkem, můj otče, bych vám dokázala, že se nebojím ničeho?... Jsem ochotna.

— Vyborně! volali lovci.

Dospěli už všickni onoho stupně pití, kdy objevujeme mohutný půvab na konech nejmarnějších. V nepořádku vstali a fukali si pěnicími číšiemi, vykřikujíce:

— Vám na zdraví, slečno! Na osvobození *Maudouovo*!

Tento pokřik veselí později strašlivě ozníval na dně jejich vzpomínky.

— Žádné hlouposti, poslyšte! vydechl František de Frey-

nol do ucha své nevěsty. Tohle nejsou hry pro děvčátko, a přejete-li si, tož vás doprovodím.

— Ne, děkuji řekla prostičce.

Ā ukázala úsměv, který mu dal mnoho přemýšlení... později, pořád až později...

Vyšla z jídelny a za bílým jejím úborem se vlnil zrádný had jejího černého pletence.

Zdaž otec též myslel, že jde o hru dívenky, využívající theatrálního odchodu, by si šla lehnout, protože neměla hladu a pila pouhou vodu? Aneb, lépe znaje Rudolfo...

.

Kolem třetí hodiny ranní, kdy lovci už byli na starých likérech, jimž se odhaduje věk, rozvinula se strašlivá scéna, zahalila je všecky pověrečným a nevyslovitelným děsem. Dveře na konci jídelny, zaplavené stínem a kouřem doutníkovým, rozlétly se v hlomozu pijáckých popěvků, tlachů roztrubovaných dokola stolu; bylo viděti, jak se vztyčuje z klínu těchto temnot žena, všecka zsinalá, šedivé vlasy rozpuštěny, žena v dlouhé noční košili, bosá, s paží napiatou posunkem obvinění nebo šílenství.

Byla to paní Hémeracová, jejíž oči, vytřeštěné hrůzou, jevily se opravdu nadpřirozeně veliky.

Křičela větu, která pranikomu pranic neznamenalala, ale která zněla jako volání k poslednímu soudu:

— Kůň! Otevřte okna! Kůň! Tluče do oken...

Major Hémerac rozrazil svou číši, stavě ji na stůl, tolik jeho pohnutí bylo prudko, a ostatní, obrácení v kámen, opakovali si, jako ozvěnou, hlasem znenadání tichým:

— Kůň! Kdo tluče do oken? jaký kůň?

Hémerac odpověděl hřímavým hlasem:

— Jste šílena se svými přeludy! Kde jest ten kůň? Vratte se! Nešťastnice!

— Slyšte! řekla žena, s paží neustále napiatou.

Naslouchali, všickni bleďi jako nemocní, pěstě zařaty, spánky vlhky, a všickni nadobro vystřízlivěli, domýšlíme-li se, že si někteří krapet přebrali staré kořalky.

I uslyšeli nejasně dutý hlomoz, ježž mohlo vydávati nesmírné kladivo, vrhající se na dům. Pravda pravdoucí, ano, kopyto koňovo bilo do zdí!...

Hémerac a Freynol odskočili k skleněným dveřím, jež se otevíraly na terassu nad rybníkem. Vytrhali železné tyče, zamykající zavřené okennice, vrazili do okennic, otevřeli dokořán... a muži shromáždění spatřili výjev, na nějž nezapomněli nikdy, protože toto bylo zároveň čímsi záračným strašlivou skutečností: kůň slečny Hémeracovy, lehounká a útlá bílá klisna, arabské zvíře divoucí pružnosti, stál vzpřímen, dvě předních noh opřeno o domovní zeď, a bušil se vztekem někoho, jenž ví, že ho neuslyší! Pod měsíčním jasem, jenž zaléval zamrzlý rybník, vrby plačící jíním, ve skvoucím sněhu kolkolem zvíře jevílo se jako prelud, s zářící parou na dmoucích se bocích, hřívu rozcuchánu, a zvláště, běda! sedlo obráceno pod břichem! Polou schvácano, navracelo se od ďábla, bylo, mnohem spíše než ubohý splašený kůň, přízrakem metamorfosou zmizelé dívky.

Schvácana strašlivou nervovou krisí, paní Hémeracová padla a válela se po podlaze.

Lovci vyskočili, ti po uzdě koňově, oni na pomoc matce. Svolali služebnictvo, pacholky od koní, sedláky, všelikou tu čeládku po krk nacpanou masem a vínem, jež se strkala okolo pánů, ruce zdřevěnělé a oči zapáleny ospalostí. Nikdo ničeho nevěděl, ničemu neporozuměl. Slečna bez vší pochyby si osedlala koně sama, potom přepečlivě zase zavřela stáje. Zvíře poblázněné tím, co uvidělo... *tam dole*, přišlo bítí do oken na terase, žádati, by ho skryli v nejhlubším hnojišti, tolik mělo na spěch, by už necítilo hnusného smradu *Malabestiova*, nebo ... snad ... mohlo-liž se dohadovati? Mělo šmouhy od ran klackem na šíji a na hřbetě.

Všecek zbytek noci utekl v zuřivých tryscích, v prohledávání plném zápalu a v zoufalém volání.

V Úžlabině Kříže nebylo už nic, ani vlk ukřižovaný, ani kříž z větének u pramene.

Několik černavých skvrn ssedlé krve pod jedlým kaštanem a tři železné oštěpy, zaražené na témž místě do kůry...

Nikdo již nerozeznával, zdaliž Hémerac hledá své dcery nebo vlka, tolik řval sveřepá slova bez jakéhokoliv smyslu v kterékoliv řeči...

Hledali tři dni... měsíc... rok.

... Někteří darebové našeptávali, že pasačka Joana jistě ví, kam se odebrala její přítelkyně, slečna, neb tato selská holčice, přec však její sestra podle prvního přijímání, neplakala a zahrabávala se v divé mlčení.

Dcera vlčákova se nevrátila nikdy, ani vlk, *jeji přítel*.

Přeložil Bohuslav Reynek

Vitraj Svatého Štěpána v katedrále Lyonské.

OSIP DYMOV

JARNÍ BLÁZNOVSTVÍ

1. Hledání reality

Nemám času a jeji hláskování. Počkejte, jak se formo-
je? Ano... Dvořáková jistě byla ta, podle ženských
činy a ženských generál. Hlavně se ukáže náhledy, z té se
— gládí slova — na celkové vztahy vědy a umění, jako
by byla by jistě vyrobila. Na základě toho jsou rozdíly,
bylo co hovorového a jakého v jazyce a umění. Takto
se rozumí / jazyk / ...

Staly se jako se hýbaly... V tom světě byla. Bylo
to přelomové jako by se něco dělo uvnitř. Mělo
konec, stavění světa se stalo v první světové válce.
ni pochopit. Vše se změnilo a porovnáno a ženský svět.
Je podřízená ženskému světu, který má být, raději
náhodně pohyby. Avšak hlídá... Mělo se něco stát
abstraktně, jako v rámci ženských. Počkejte, že něco
jim někdy konečně se něco jako o celkové se pře-
hýbá už tak blízko, a něco se děje a něco se děje —
něco se děje — věřit se může, že něco se děje, jako
něco se děje, jako se děje: to se děje, jako se děje
něco, něco — něco, něco — něco, a něco se děje
něco, něco, něco, něco, něco, něco, něco, něco, něco, něco
něco

1. Radost vesny

Nastala vesna a její bláznovství. Počkejte, jak se to stalo? Ano... Pochovávali jenerála. Byl to, podle všeho, vážený a tlustý jenerál. Rakev se skvěla nádherou, a za ní — před vdovou — na zvláštním vozíku vezeny věnce, jako by jich byl jenerál vydobyl. Na chodnících lidé smekali, bylo cos blahovolného a laskavého v jejich úsměvu. Tázali se: Jenerála? je-ne-rá-la? ...

Řady vojáků se hýbaly... V tom zahrála hudba. Bylo to překrásné! Jako by se okno dokořán otevřelo. Mědné, široké, otevřené zvuky se splítaly v pěkně sladěný smuteční pochod. Všem se zdálo, že povyrostli, a ženy pochopily, že pod těžkými řásněmi jejich rouch skryty mladé, radostné a volné pohyby. Avšak hle!... Měděné trouby otřásaly se slavnostními, velmi výraznými zvuky. Podobalo se, že nikdy jim nebude konce; melodie se linula jako rozvíjející se pás, byla až tak blízka, u samé tváře a ještě blíž. Na ráz — teď to začalo! — všickni pocítili, že nebe se nemodrá jako dosud, ale zvláště, jako na jaře; že se střech padají zvukné, úžasné — ach, úžasné! — krůpěje, a v uši nezebe již bolestně, nýbrž lahodným, též modravým mrazíkem raního března.

To bylo velmi divné. Bylo to, jako by měděné široké zvuky trub přinesly s sebou i nebe, i zvučné krůpěje, i měkký mrazík, a rázem zjinačený dusot kopyt. Trouby, pohřbívací jenerála, cosi přikazovaly! „tra-a-a! ... a-a!“ — a vše se plnilo.

To se přihodilo as tak kol jedenácté ráno. Jenerál v nádherné rakvi s vydobytými věnci („drahému otci“, „nezapomenutelnému na...“) odjel; mohutný marche funèbre dozněl. Ale kouzlo potrvalo. Rozumíte? Ne, už toho nebylo možno spraviti. Zvuky vsákly v organism města, — a možná ještě hlouběji — a nepřestávaly působiti. Tak vniká teplota v spousty ledu, rozmetává ztužení atomův a tvární novou látku.

Lidé, pocítivše, že vyrostli, jako by vskutku se stali vyššími. A u žen sotva patrným ohýbem změnila se chůze a ostávala již takovou až do samého podzimku. Hle, jaký to byl podivný jenerálský pohřeb!

V půl jedné všechny ulice, podíval-li se na ně proti slunci, ukázaly se zalité rtuťí. Což pak i ulice se pobláznily? Jiskřilo a svítilo, skoro bilo do očí, a těžko bylo co rozeznati. Po široké rtuťové silnici jezdili izvoštíci, někteří dokonce na kolesách. A tu (ostatně, tak se bylo nadíti) zjevně bylo viděti: kůň a drožky nikterak se nedotýkali země, ale pluli nad ní as tak dva palce. A lidé, přecházející ulicí, strážník s kapucí na ramenou, i běžící pes žádný se nedotýkali země a — co je nade vše ku podivu — nevěděli o tom. Ba co? Večer jsem to pravil Zoře Michajlovně: neuvěřila tomu.

— A pak jste mne nemohl viděti. Není pravda. Tak, dejme tomu, že jsem ji jasně viděl. Zdvihala si sukni, — nepůvabně a nezručně, odvyknuvši za zimu, ale nešel jsem k ní: však se na večer uvidíme . . .

Ve dvě hodiny odpoledne vysoko na nebi bylo viděti kalný měsíc, podobný stojící ledině. Takový měsíc bývá toliko v březnu ještě do Velikonoc. A jakmile jej spatříš — vzpomeneš na celou řadu jar, která již byla dozněla v klasech za parného července a znovu se vrátila měsícem stojícím na nebi.

Vrátily se! Vrátilo se milé zázračné bláznovství, jako překrásná hádanka přivinuvši se k srdci. Vrátilo se, ulehlo malým modravým psaníčkem na zimní hrubý stůl — a v psaníčku několik řádek:

„Přijedu k vám sama, ale pozdě. Kdy? Inu čekejte celý večer. Chci vás potrápiti. Zora.

„P. S. A schodiště není vysoké?“

Vrátilo se . . .

2. S b l í ž e n í

Podivno: tváři jest v téže chvíli i chladno od březnového svěžího vzduchu i teplo od březnového slunce. Vozy na rozích jistě váznou, koně se napínají, vzadu potlačují.

„Přijedu k vám sama. A schody nejsou vysoké?“ Nejsou vysoké, ale přece . . . Mimo to vrátňý, ten bručivý hlupák vrátňý, nezavře okénka, bude průvan, ona se dozlobí. Neměl jsem najímati toho bytu.

— Ale kdo to věděl? Bylo o tom věděti! Vždycky vše možno poznati při prvním setkání, při prvním stisknutí ruky.

Jest jakési předurčení, údivné vnitřní proroctví v prvních seznámeních, když dva lidé, nikdy se neviděvše znenadání se potkávají tváří v tvář. Toť vážný, mnohdy veliký okamžik. Sledujte sebe a ještě více jeho. V prvém kvapném, zřejmě roztržitým, často nepozorovaném pohledu, v nedbalém a letmém stisku ruky jest všecken osud pozdějšího sblížení. Bez hromu rodí se blesky. Jako andělé po vysněném žebříku sestupují na zemi nejlepší illuse naše, nevzdálenější vidění. V tomto mžiku krátkého a konvenčního stisknutí rukou jest přítomen kdosi třetí, pozírající, jenž přísně odvažuje, naklání hlavu a praví tiše:

— Ne.

Nebo:

— Ano.

A již jest vše rozhodnuto.

Tak se to přihodilo se mnou. Když jsem poprvé — bylo to na večírku v srpnu — když jsem se poprvé dotekl její milé ruky, ten, Třetí, podíval se na mne, usmál se (zdá se, že se usmál) a velmi jasně, takže bylo se obávati, aby toho nezaslechli jiní, řekl mi:

— Ano.

Obrátil se v její stranu, chtěl cos říci, ale v tom ho někam zavolali (co tu práce!), tak ona s tím zůstala; ale já . . .

Já čekal jeho, Třetího, celou zimu. Kdy pak se k ní obrátí a dopoví? Protože bez něho ona, ovšemť, nevěděla, co si

počítí. A kdo z nás to ví? Nikdo. Čekáme. Čekáme. Pokorní.

„On“ jest zaměstnán a zjevuje se zřídka: v prvý den známosti a nahodile ve dny jarního bláznovství. Dlužno čekati. A to bývá mnohdy velmi obtížno. I uspišoval jsem vesnu. Jak? Nu, jak? Květinami a psaníčky; psaníčky s městskou známkou; psaníčky, ovívanými elektrickým světlem nočního času. Někdy odpovídala: ano, skutečně, dni zacházejí, zacházejí a — hleďte (to ona *mně*, mně psala) — pořád nejlepší dni. A život nečeká, plyne kamsi, a každá nastávající noc zpřevrací, odvalí v bezdno události za dne uzralé... Zora? Čím to, že mohu v dopisech nazývati ji „Zorou“, ale ne ústně, jen ne ústně. Protože ve dne — ach, ve dne! — to docela jinak zní. Slovem, nepatří se to...

Za květiny děkovala. Býváje u ní, viděl jsem je, posly své zchytralosti. Stály, bílé a červené, žily v neděli, doufaly v pondělí a umíraly v úterý. Ve středu je pochovávali: vlastně vyhazovali... Městské ženy v zimě dobře znají tyto bálové květiny se skrytými úbytěmi v korunách.

Dnové mījeli, opuštění sluncem, které se bohdá vrátí. Ráno s hřmotivým a prázdným šustěním rozvírány noviny, již potajmu přečtené dole vrátným. Potom pocit sladkého a horkého v ústech; potom krátký, bělavý, neozlacený sluncem den a neodbytná hluchá myšlenka - paměť o čems ztraceném. A za večerů tichá psaníčka, ovívaná elektrickým světlem noční lampy: „dni prchají, a to nejlepší dni, život nečeká, zaplavuje nové tůně chaosu, třeba spěchatí spolu s ním, oddati se... Není-liž pravda, Zoro?“

3. O č e k á v á n í

Tak vida, odpověď: zrána na můj hrubý psací stůl ulehle malinký modravý lístek: „Přijedu, čekejte celý večer.“

Od rána se toulám po městě. A tu se *to* přihodilo: zahřímaly měděné trouby pod jasnými jarními nebesy a vešlo na svět něco nového: bláznovství vesny.

Nepodobá-li se každá ulice harlekýnu, jehož jedna noha jest oděta červeně, druhá — žlutě? Jeden chodník jest mokrý a blátivý jarním lehce smývaným blátem, a se střech tu padají krůpěje průzračné, zvonivé, jak nové stříbrňáčky. Druhá strana ulice jest v ponurém a hustě fialovém stínu. Tam sníh leží ztuhlou a pevnou hromadou. Tváře chodců jsou načisto jiné. Lidé jsou usedlí, vážní, a pohyby jejich suchy a logicky. Avšak hle, přejdou ulicí — a již se nakazili: stoupají, nedotýkajíce se země, a veliké zvučné čisté krůpěje padají na jich plece a hřbety. Tím šedé pláště důstojníků všecky jsou skropeny naivními černými kulatými skvrničkami.

Jest čas k obědu. Objevily se pootevřené vozy tramvaje. Zvonce jich jsou čilé a jasné. Rtuť rozlitá na můstcích a křižovatkách ulic počíná zamrzávati mezi kameny. Tenké jehlovité vrstvičky ledu zvonivého, jak stříbrňák, praskají pod nohami. Podomci rubou led, sochor udeřuje o kámen, tříštky zmrzlého ledu mě znenadání zasypávají, vpadají do očí. Potom zhaslo slunce, zapadlo. Zmizela rtuť s mostův a ulic, zmizely tmavé skvrničky na šedých pláštích.

Soumrak byl blankytný. Toliko s jara na severu bývá takový. Denní zvuky sezřetelněly. Záblo již nejen v uši, jako z jitra, ale po všem těle. Myslil jsem si: ubohého generála už dávno zasypali, možná, že pronesli řeč; teď po dlouhé cestě na hřbitov všichni mají výbornou chuť, s libostí pojídají a budou dobře spátí . . .

A v dohlednu — cítí se to — už blízky jsou bílé noci, kdy slunce neusíná, tratic se únavou, kdy všichni děsí se porušení rytmu. Kdesi klavír lká.

. . . Stojím u okna, nerozžihám lampy a čekám. Přijede-li drožka, zaslechnu to. Tím, že jsem se dlouho toulal, a zíraje na rozlitou rtuť, mhouřil oči, bolí mě příjemnou jarní bolestí tvář, zvláště čelo. Na střeše protistojícího domu ostrými plochými figurami — jakoby vyřezány z černého kartonu — rýsují se komíny, jakési dráty, všechny výstupky a nerovnosti — inu, patrně, že minula zima úplně a . . . že ona hned přijede . . . hned . . . hned . . .

Zvonek ?

4. P o h ř e b

Ve tři hodiny v noci, vyprovodiv ji, psal jsem dopis. Jí. Elektrické vlny padaly z pod zeleného stínítka na papír na mé ruce, na kvítek-konvalinku, již byla zapomenula, dost možná, že schválně. Můj dopis:

„Především jste měla přijít později. Objevila jste se spíše, než jsem vás čekal, a to je vaše nedochvilnost. Ach, jaká nedochvilnost! Jak, že jste toho nepochopila? Celou

zimu jste mne přinutila počekatí na vás, ale přišla jste přece jen o půl hodiny spíše.

„Nikdy jsem tak blízko — oh, blíže než ve všední dny — neviděl vašich očí. Jsou překrásny, překrásny! V zbarvení očí, v titěrné zlaté tečce, která je vstříknuta v zornici — jako drahý kámen v obrubu — jest zvláštní, dosud nezbadané tajemství. Zraky jsou umístěny na rozhraní těla a výdechů slunce. Jest to takřka přechodní stupeň se země na nebe, protoplasma, nejvíce oduševněné.

„Přes tenká něžná víčka svými rty jsem se dotýkal těchto vypouklých překrásných oválů — abych tak řekl vejce duchového života. Líbal jsem je, ale tak se jen mluví, poněvadž oči jsou nedostupny polibkům: vždy jich chrání víčka.

„I ruce vaše jsou v nadny a něžny — zvláště levá. Dlaně rukou jste mi nedala líbatí, roztomile, ale vážně se brání. „Proč?“ tázal jsem se. — „Nevím. . . nepatří se to.“ — „Ženy nemají rády, když jim líbají dlaně?“ — „Áno, je v tom jakás intimita.“

„Jste rozumna a cituplna. V dlaních, vezdy obrácených dovnitř, k tajemstvím země i věcí, vskutku jest cos velmi intimního, individuálního. Uhádla jste to, vysvětlila. Díky.

„Dále . . . dále víte, jak jsem žíznil po vás. Viděl jsem vás z rána na ulici (přece jste se nedotýkala země!) — a nechtěl jsem přistoupiti, abych jedním douškem, rázem a nadšeně vypil plnou číši našeho večerního potkání.

„Byla jste okouzující a rozumna a něžna — nikdy jsem vás neviděl takovou. Mluvil jsem málo, mlčky a pokorně

pozdvihuje vaši ruku ke rtům, chvěly se ve mně ozvučné radostné vlny a . . . touž dobou hlubokými, temnými, traplivými úzkostmi zmíral můj duch!

„Vysvětlete mně, vysvětlete mně, proč radost zde, na úlomku slunce, jest toliko předzvěstí svátečních a hlubokých dojmů? Na dně bezstarostného květenství vždy leží veliký žal. Tiché jitro v lese, kde polany jsou zality žhavým zlatem, a ve stínu keřův se červená ústa chladící jahodina — jitro, zářící v šelestění listův a v nehybnosti jehličí, oblévá duši vznešeným a „bezdůvodným“ smutkem.

„Radost pozemská a písňe, zrozené v zlatě, jsou jen předzí a ozvěnou doletěvších k nám snů. Jaké těžké a němé sny zapadly v prostorách, nedostupných ani obraznosti? A samo štěstí není-liž toliko svrchní tenkou vrstvou vnímaného?

„ . . . Pokorní slepci, bloudíme zemí, přistupujeme k sobě — mužové a ženy — zaklepáme, zaklepáme, cítíme, že tu přehrada jest nejtenší a, možná, dostane se nám odpovědi. A najednou vlny bezdůvodného svátečního a povýšeného stesku prorvaly pouta pocitův — a to jest odpověď.

„Zoro! Rozumějte mi: vážný jest jen hlas nepozemských dojmů; vážny jsou toliko ozvuky němých, těžkých snů, nikdy neumírajících. Zaslechl jsem jich, slyším je, duše moje jest otevřena, tak jako jarní okno; ono bylo zabeďněno, a Vy jste mi pomohla. Věděl jsem a čekal, že Vy pomůžete — Vy jediná — a to jest láska.

„Tvář moje jest vážna. Dotkl jsem se výšin, kde není úsměvu, nýbrž jen jediná blankytná strohost. Co ještě Vy

můžete přinést? Více? Hlubšího? Málo na tom: Vy zhasíte Otřes, který jste mi sdělila. Vše, co může dát člověk člověku, už se skonalo; zbylo domluvit tak málo. Stojí-li to za to?

„Jest to kruté, ale povím, co vím: nepotřebuji už Vás a marně jste se rozhovořila o bytu s pěti pokoji, kde v mém kabinetě budou jednobarevné tmavošedé čalouny.

„Váš kvítek jest u mne na stole. Elektrické světlo, studeně líbajíc, pozvolna zabíjí tyto bílé zvonečky, které už odzvonily svou píseň. Já jej též líbám, vděčně a hluboce rozechvěn, — zdá se mi, že to jest Vaše ruka. Rozlučme se. Jest to bláznovství, ale též i výsostná pravda. Jest to něco — vyššího než štěstí.

„Noc. Černě tmavé nebe nad námi, námi dvěma, kteří jsme se náhodou setkali . . . o kterých se komusi náhodou spolu snilo v němých bezbolestných dálkách.

„Rozlučme se. Co nevidět pořinou se mi, nekřivice tváře, slzy. Miluji Vás.“

V březnu roku 1906.

Přeložil JOSEF VAŠICA

MAYERŮV KONVERSAČNÍ LEXIKON

MAYERŮV KONVERSAČNÍ LEXIKON

Na 20.000 dvojsloupcových stranách hustého tisku obsaženo v krátkce všecko, co lidé až do dneška o věcech vědí nebo si myslili a myslí, že vědí: ve dvaceti mohutných svazcích se dočteme o všem myšlení a dění světa. Knihy rodí pýchu i skromnost, vzbuzují hrůzu i radost, podiv i ironii, jak která. Všecko vědění míti v jedné kolekci, toť trvalou snahou od Beyleova prvního pokusu v době, která si velmi zakládala na rozumu a které všecko vědění znamenalo totéž jako všecko pochopiti; která s vědou vytrhla proti víře, s folianty proti malému katechismu. Od Beyle a Diderota foliantů značně přibývalo a z hory knih, která se přes něj převalila, ta stará knižička pořád ještě vyčnívá neporušena. V tomf ironie: že všechny lidské pravdy nic nezmohou proti pravdě božské, která všechny pravdy lidské v sobě zahrnuje, pravdy, jež toliko v omlouzení může člověk měřiti s božskou a jež se navzájem ruší. Nebo pro nějakou maličkost trvají, aby pro maličkost zase zašly. A to jest hrůzou těchto dvaceti svazků: bojiště bez vítěze, ale plné mrtvol — jest to jako krajina bez nebe, kdyby si bylo možno takové pomysli. Ale potom přece zase toť: hrdinství myšlenky; to úsilí člověka spořádati myšlení světa; ten znovu a znovu podnikaný útok na neobchvatitelnou tvrz; toť vroucí vzdávání sebe nelitostnému nepříteli; ona posléze tak úplná bez-

účelnost, že bývá třeba líčiti nějaký přímý, byť nepodstatný účel, aby se na to nehledělo jako na bláznovství. Tak nás těchto dvacet svazků učí podivovati se člověku, že neztrácí odvahy k svému šílenství, a to proto, že ho přivádí k štěstí a ne k zoufalství, jak se snad před těmito 20.000 dvojitými stránkami myslilo. Než mělo by se mysliti, že si před tím dilem zakládá ruce a poroučeje se ptá se: nač jím hýbati? Než měl by býti v koncích, když na 615. straně 12. svazku nalezne mezi klassiky světové literatury podobizny Björnsonovu, Echeegarayovu a Jokaiovu vedle Danta, Shakespeara, Viktora Huga, a někde jinde Wundta vedle Paskala co nejslavnější filosofy. Člověče, ty blázínku, chce se říci, přejíždějíc rukou po hřbetech těchto dvaceti svazků, jež jsou pomníkem jeho geniální hlouposti. Ale teprve až někdy dílo to vzroste na trojnásobný svůj nynější objem, bude se člověk za jeho barokní marnost stydět. Bude vědět tolik, že už se potom neví nic. A za zavazadlo na cestu životem bude potom těch šedesát svazků citelným břemenem i pomatenci nejvíc posedlému vědění, a učiní jako ti nejnevědomější, kteří si malý katechismus zastrčí do kapsy a nemají žádné potíže. A ukáže se, že tento malý katechismus jest nejkratším a nejlepším výtahem z těch 60 svazků.

FRANZ BLEI

Rachilde: „VODITEL VLČIC“

Protože život jest putováním, jsme volni vyvoliti si svůj způsob pohybování. Hnusí se mi železné dráhy, kde nikde nemožno nalézti svého odděleného kupé, vpravdě odděleného; nestrpím rychlé jízdy, ani na bicyklu, ani v automobilu, a měla-li jsem kdy ve svém časném mládí zvláštní zálibu pro koně, to proto, že skutečně i když nejzuřivěji pádí, působí dojmem dětského valčíku, skoro jako v houpací židli. Ale jest třeba putovati, protože život jest pouť, a právě proto vyvolila jsem ten druh lokomoce, jenž slove psáti romány, nejlenivější způsob, přijíti kamkoliv bez únavy. A při tom jest i to dobré, že možno jíti vpřed jako vzad a možno zvoliti si svou zemi, své hospody, své krajinky, bez bázně, že potkáme při každém kroku lidi již viděné... nebo nemocné. Moje nestydaté zdraví mne činí sveřepou, přiznávám se k tomu, a vždycky mne plní hrůzou, mám-li se skřížiti s dámou, jež chodí, aby zhubeněla, nebo s pánem, jenž se prochází se svou nervosou. Poznávám, že celý svět podobá se čím dál tím více rozsáhlé, ne-li pohodlné a příjemné nemocnici, i hledám čím dál tím více míst navštěvovaných osobami zdravými, totiž těch bodů globu, kde šťastně můžeme býti sami. To vám vysvětlí, moji milí čtenářové, moje dílo, ostatně dokonale neúčinné, o době merovinské. Mám připojiti k vašemu ve-

likému poučení, že jsem četla Řehoře Tourského se zájmem, jakým jste si sami v něm oblibovali? Nikoliv. Znáte Řehoře Tourského a není tajemstvím, že byl nejednou špatně přeložen, mnohdy hodně z paměti dle vlastního rozumu. Ale upokojte se, neopravovala jsem ho, ani nerozšiřovala, podivovala jsem se mu jako vy a použila jsem z něho s jeho svatým dovolením věci, jež by byly jistotně podivuhodny, kdyby byly vynalezeny vámi nebo... i mnou. Sledujíc ubohá hovádka a chudasy, zabloudila jsem na stezky lesů hlubokých, jež nemají žádného vztahu s lesíkem Buloňským, tak milým moderním spisovatelům. Viděla jsem věci, jichž prostota naháněla by strachu vymělkovaným zálibám naší éry. Pronikla jsem tajemství prudkých vášní, jež zdají se dětskými před zločiny naší nynější republiky, jež však plodily již tytéž zločiny a tytéž hlouposti, jako nuzné touhy naší doby. S rozkoší naslouchala jsem náboženským hádkám oné doby bouřlivé, jako jsem se bavila průběhem aféry Dreyfusovy, a myslím, že s uspokojením přijmete, ačkoli v mé historii Francie neobjevíte ani jednoho žida, ani nevinného, že již tehdy v naší krásné zemi vše kráčelo na přič, aniž k tomu bylo potřebí laicisace sebe skrovnějšího kláštera. Přece však byli tam zdravější. Snad že byla ve větší úctě statečnost mužů, důstojnost žen nebo sport války než vraždivý automobilism našich dnů? Nevím... Ale žasnete, až potkáte tolik lidí opojených udílením ran v této knize, kde heroové mají toliko své zbraně přirozené, bez jakéhokoliv motoru, by se hubili. Byli tak zdraví, že všichni jen na to

myslili, kterak se navzájem ubijeti, ani psů nevyjímaje. Jedinou nervosní tohoto romaneskního příběhu jest mladá cudná žena, jež není cudnou snad pro nějaký svůj nedostatek, ba nad to vyniká a odlišuje se svou láskou ke krvi, již jen k vůli krvi miluje, pravá to chuť vlčice, není-liž pravda? Přeju tedy svým vzácným čtenářkám oné málo všední zábavy, již jsem se věnovala, sledujíc Haroga a bijíc se pod jeho rozkazy za nejhorší ze všech motivů; doufám, že po příkladu mých voditelů divokých ženin poznají, spravedlivá to odměna chvalitebných úsilí dvou banditů, že i nejchmurnější cesty vedou vždy k oslňujícím leskům Říma!

ÚVOD

KE „KNÍŽCE DESETNÍKOVÝCH HRAČEK“

Gordona Craiga

Hračky dřevěné jsou mnohem vábnější než kovové, majíce více výraznosti, více barvitosti a všeho ostatního nádavkem. Jsou dokonalými věcmi k svému účelu -- vtipné, rozkošné, a čím starší, tím lepší dílo. Na příklad „Opice na tyči“, ač dobrá, jest pouhým potomkem „Admirála na tyči“ nebo mohli bychom jej nazvati „Nelsonem šplhajícím se na svůj sloup na Trafalgarském náměstí“. Název dlouhý, ale příhodný. Tato hračka byla, domnívám se, původně vyřezána asi roku 1799, ale věk, čest a krása málo váží v krámě hračkařově. Když jsem kupoval svého Admirála, ptal jsem se, jak se mu říká, a uslyšel jsem, že ho nazývají „Bílou opicí“ — což jistě nebylo jeho jménem r. 1799 — snad se jmenoval „Lord Nelson“. Jinou pěknou hračkou, kterou znám, jest „Drtič bochnic“ — hračka z červeného, černého a bílého dřeva. Mužíček s kloboukem na hlavě otáčí klikou (když vy otáčíte jinou klikou), a několik těžkých, varhanním píšťalám se podobajících trámů se zdvihá a padá. Bylo na to potřebí velikého umělce, aby vysnil tuto hračku, a znamenitého řemeslníka, aby ji udělal. Jest tak složita v plánu jako povídka tatíka

Dumasa. Potom jsou hračky expressionistické, hračky vydávající zvuky, a pod., každá pořád milá, dokavad se nepokazí.

Čtyři dokola běžící koníci se asi nesnadno dělají. A jistě že nesnadno jest předstihnouti je. Říkám jim „Tři mušketýři a d'Artagnan“. Nejsou-liž „Jeden za všechny, všickni za jeden“ — za jeden desetník? S maličkými jen mezerkami mezi koni a vražení do okrouhlé dřevěné plošky, s vítězným obloukem nad sebou objíždějí, honíce se, kolem kůlu, nikdy nemajíce dosti, povždy se pohybující jako jeden za zvuku maurské hudby, jež vystupuje z pod jejich nohou.

Ve všech těchto hračkách, ať hledáte jak hledáte, ne najdete ani zdání nějakých starostí. Kachnička asi nedbá, že se blíží jaro, a hohout nekokrhá, když se ukáže slunce. Psovi, jenž je samá trpělivost, nechce se prositi, a chvost pávův jest pečlivě přistřižen, aby ho netahal prachem a rosou. Vskutku, na každý způsob dřevěná desetníková hračka o tolik předčí nad půšillingovou kovovou, oč dřevěná válečná loď „Viktoria“ nad obrněnec Jeho Veličenstva — „Horrible“.

Ve staré skřini za skleněnými tabulkami jest na ně mnohem krásnější podívaná než na nejlepší porcelán, a skupina jejich hoří zářím barev, jehož nic nezaťemní. „Drtiče bochnic“ nebo „Admirála“ těžko již dnes dostane. Myslím, že tyto možno označiti lístkem „rozebrány“. — Her, které s těmito hračkami možno hráti, jest bez konce. Za pět šillingů koupí se aspoň 60 hraček. Šedesát skvost-

ných, oslňujících hraček na bílém ubrusu po čaji, s párkem vzrušitelných dětí proti sobě — a ochutnáte nejdražší radosti života. Máte látky, že můžete vymýšleti povídku na povídku. Chcete-li očitě viděti války a masky, pošlete pro oblíbenou domácí loutku, a ať on neb ona koupí lístek a plavte se do končiny, kde nejdravější lvi a nejněžnější ptáci (všeci stejně velicí) pasou se na ubrusu. „Arabské noci“, „Jakův dům“, „Stvoření“, „Potopa“, všechny tyto hry a mysteria mohou zahráti herci „Desetníkové hračkové společnosti“. Ale děti samy vymyslí nejlepší hry; na vás bude toliko chytati jejich myšlenky a ilustrovati je.

A vy — vy drobotino čtverácká — když dostanete hračky, nebudete potřebovati této knížky s jejich podobiznami — použijete čistých stránek jejích a nakreslíte na ně svoje myšlenky. A to budou všechny díky, jichž se mi dostane za knížku, kterou jsem vám udělal. Buď jak buď, zde jest má nejupřímnější láska k vám.

Verše v této knížce jsou od E. C., S. D., E. A., J. D., G. C. a O. B., jimž vzdávám povinné díky.

Gordon Craig

CYPRIAN NORWID

Podivuhodný básnický osud, stejně podivuhodný jako toto dílo! Skoro čtvrtstoletí uplynulo od smrti tohoto geniálního polského básníka — potomka krále Jana Soběského, zemřelého v pařížském chudobinci v největší bídě: a dnes vychází první jeho kniha tiskem, jeho, jemuž se za života jeho krajané smáli jako bláznu, jemuž všechny cesty k veřejnosti vedoucí zavírali, a jenž hromadil rukopis na rukopis, aniž měl naději, že kdy práce jeho budou tištěny. Absolutní umělec, epik, lyrik, dramatik, a k tomu sochař, malíř, kreslíř podivuhodné produktivity — — a přece neuznán, vysmíván neb ignorován. P. Przesmycki-Miriam v *Chimaere* otiskoval práce Norwidovy, vydal nádherný svazek, jemu a jeho pracím věnovaný — a ku podivu! osud, jenž někdy rád štědřeji nahrazuje po smrti, čeho umělci za živa odepřel, zůstal i po čtvrtstoletí k básníku nemilosrdný, odmítavý: o publikaci Norwidově nezmínil se polský tisk ani slovem, Norwid umlčen a ignorován na celé čáře i po své smrti. Bude mít větší štěstí svazek p. d'Ardeschah, jenž se snaží aspoň malou část díla Norwidova tlumočiti německému světu čtenářskému? Norwid jest originelní směsí symbolistického a realistického, sně-

ného a zažitého. A při tom, ač v něm cítíte stále rasově typického Poláka, není zase obmezen rasou, aby byl zájmu ryze lokálního: jest „dobrým Evropanem“ v nejlepším slova toho smyslu — kosmopolitní, universální. Polskost v něm jest jakousi základní, melancholickou, temně podloženou notou, něčím, co tak vášnivě mluví z Chopina, s nímž má Norwid tolik náladově společného — při tom jest Norwid vnitřní aristokrat, pln finessy ve své osamělosti, ve svém vztahu k lidem a k vnějšimu světu. Zde jest až žensky jemný, ve svém umění procítiti všechno, co tvoří. Ze zažitého volí jen nejexkvisitnější, z reálního vytváří symbolické. Přečtěte krátkou novellu *Tajemství lorda Singelwortha* — zdá se, jako by Benátky zde byly jen malebnou kulisou, a přece žije v ní celá duše barevné pohádky zlatých a mramorových paláců města dožecího. Jaká původnost, jaký svůj, osobitý způsob viděti osudy lidí a smutnou krásu věcí! A tomuto básníku vytýkali „nepůvodnost“, říkali mu „epigon Slowackého“. Zlomyslný výmysl nějakého kritika — ale ujal se. Nikdo netiskl prací Norwidových, tu a tam v časopisech se objevivších zlomků jeho talentu všichni ignorovali — ale když se řeklo „Norwid“, každý řekl „imitator Slowackého“, a tím byl básník odbyt. Hořkost života, jež vyštvala básníka z Paříže do Ameriky a zase zpět, přiváděla jej k ironisování: ale není v něm zloby, jest spíše odlehčováním jemné duše, jež by „chtěla z nejhlubšího srdce žehnatí“, jest melancholickým nutným „stínem, jež vrhá bytí“. Pan d'Ardeschah ve své studii srovnává Nor-

wida s Nietzsche — ale jest zde přece odlišná distinkce. Norwid neztrácí nikdy se zřetele přítomnosti, nejde výlučně do budoucnosti, jako Nietzsche. Jest charakteristický výrok Norwidův, jež cituje p. d'Ardeschah: „Aby byl kdo národní, musí býti nadnárodní, a musí býti nadlidský, aby byl lidský.“ Norwid není nikde tak ryze schematický, jako Nietzsche. Neztrácí se ve svých filosofických konstrukcích. Jeho filosofické sny mají vůni země, na níž se zrodily, jeho vidiny mají pozemské tvary, mají živočnosť a procítěnost — nejsou metafysickými, studenými mátohami. Čtěte jen filosofickou improvisaci, nadepsanou *Mlčení* — zde vidíte, jak Norwid byl, dlouho před Maeterlinckem, tvůrcem toho, co je dnes originalitou Maeterlinckovou, on, „kopista Slowackého“, duch zneuznaný, jemuž ani na náhrobek smrt nedovoluje vepsati toho, čeho mu odpírali za živa: genius.

Jiří Karásek ze Lvovic

PRO DOMO NOSTRA

Milý příteli! Na moji poznámku o profesoru Pachtovi, jak jeho roztrpčovalo prznění posvátného ritu, jež dnes kněží napořád páší, přál jste si zvěděti něco určitějšího o něm. Tož zde jest několik vzpomínek, dnes už posmrtných — neboť jak Vám asi známo, profesor Pachta nedávno zemřel. Jest jich málo a skromných, jako on sám byl skromný a skrytý.

Na profesora Pachtu hledívalo se s různých stran všelijak, a lečjaké úsudky se o něm pronášely. Z nás bohoslovců tehdy málokdo Pachtovi rozuměl, ale komu milost Boží otevřela oči, ten si ho zamiloval nebo si ho teprve zamiluje a dá mu za pravdu. *Vos estis lux mundi*, říkával bohoslovcům, a sám byl svým posluchačům i kléru vzorem pile, vždy svěží touhy po vzdělání, a při tom vroucí zbožnosti a skromnosti. Vždy chodil v klerice, po kroji monsignorském fialově olemované; v civilním kabátě ho neuhlídá, krom dní největší nepohody. Už svým krokem, chvatným, ač už stařec, potvrzoval, co často říkával, když ho pobízeli, aby si prohlédl to nebo přečetl ono: Nemám zhola času na takové věci. *Carpe diem, ruit irreparabile tempus*, čas —

převzácny dar Boží — tak často říkával. A sám věru znal umění nepromarnit ani chvílky. I jda po ulici četl.

Za mlada býval ceremoniářem u kardinála Schwarzenberka. V otázkách ritu byl přísný a neustupný, nenesl kompromisu a odsuzoval vždy s rozhořčením, když se v kostelech odstupovalo od rubrik a zavádělo se něco s odůvodněním, že se to líbí lidem.

„Nešváry! říkával. Nač tedy jsou zákony rituální a rubriky? Třeba činiti tak, jak káže Církev. Lidu by se leccos líbilo. Bohu je kněz odpověden a ne lidu, a Bůh si sám ustanovil, jak chce býti ctěn!“

Jednou mluvě o ritu vypravoval: „Onehdy zašel jsem odpoledne do kostela. Krásně tam bylo vše ustrojeno, a byl jsem potěšen, že tolik zbožných duší tam vidím. Začala se pobožnost. Oltář pln svící a květin. V tom kněz, mladý velebný pán, nakouřiv Nejsvětější Svátost, sladkým hláskem spustí: ‚Chléb s nebe dal jsi jim o Pane!‘ Jako když mne na nože vezme! Hned bych se byl nejraději sebral a utekl! Nebo bych se byl obořil na toho vlasteneckého kněze: Milý velebný pane, víte, že při Benedictio cum Sanctissimo jest přípustno jen Panem de coelo...? Nechte si svých rozumů, ať se to lidem líbí nebo nelíbí, a zpívejte, jak jste povinen. Rozumíte?!“

Kdykoli se mluvilo o kázání, prof. Pacht s rozhořčením vytýkal nynějšímu kněžstvu ledabylost. Říkával: „Co říci o tom, jenž na kázání, na hlásání slova Božího se připravuje v sobotu večer přečtením nějakého tiště-

ného květnatého kázáníčka? Jest to mor, ty sbírky kázání, homiletické všelijaké časopisy s celou řadou prací mělkých, plytkých a sentimentálních. Takové kázáníčko se pak poslední chvíli chytne, přečte, a v neděli se pak hlásá slovo Boží. Tolik se všude káže, a přece tolik nevědomosti u těch, kteří ta kázání slyší. Přátelé milí, květnatá, uplakaná, sentimentální a poesíí se ohánějící kázání nerozsvítí lidem. *Vos estis sal terrae. Quod si sal evanuerit. . . ?* Kázání jest slovem Božím jen když jest postaveno na základ božské pravdy Písma. Otcové církevní, Katechismus, Missál, Brevíř, to jsou, přátelé milí, příručky ke kázání.

„Potkám babičku, jde uplakaná s kázání.

„To se vám to, babičko, líbilo!“

„Ach, to byla krása, ten pán to tuze hezky přivedl.“

„A co vám tam povídal, babičko, ten pán?“

„A to prosím já už nevím.“

„Přátelé milí, tak to bývá. Řeči mnoho, i pláče dost, ale ovoce málo. Čtěte, milí páni, svaté knihy, rozjímejte je a modlete se, aby v každém vašem kázání bylo zrnko hořčičné. A neberte na pomoc tištěných kázáníček. Je jich teď, bohužel, jako hub po dešti. A já jich ani cítit nemohu.“

* Když jsme mu před Vánocemi přáli požehnaných a radostných svátků, profesor Pachta prostým a upřímným způsobem srdečně děkoval a dodal: „Budete míti, přátelé milí, dosti času, byste mohli rozjímati o epistole, čtené na den Božího Narození: Ukázala se milost

Boha Spasitele našeho všechněm lidem vyučujíc nás, bychom odřeknouce se bezbožností a světských žádostí, střízlivě a spravedlivě a svatě živi byli na tomto světě, očekávající blahoslavené naděje a příští slávy ... Slova svatého Pavla jsou mým přáním, přátelé milí. Přijměte je zase vy ode mne.“

Přednášel po svém, zastavuje se u některých částí látky i na kolik týdnů. Vyčítali mu, proč raději nepostupuje pravidelně, aby tak přednesl všechny části dogmatiky za rok. Pachtá se hájíval, že jest profesorem universitním, toliko těžké partie vysvětlujícím, a podávajícím jen návod k dalšímu studiu kněze v soukromí.

Na otázku „quomodo recitandum est divinum officium“ dával věru jasnou odpověď, dlouho prodlévaje před Svatostánkem, genibus flexis, manibus junctis — zejména ať kdekoliv po Praze byla 40hodinová pobožnost, jistotně jste ho tam zastihli před Velebnou Svátostí — a kdo náhodou poklekl blíže bílého starce, slyšel, jak *distincte, attente ac devote* s Ānděly v chrámě přítomnými recitoval chvály svému Pánu. Ježíš Kristus budiž mu korunou.

Pozdravuji vás všechny ze srdce. Pán s vámi.

P. A r n o š t

Carissimi!

Právě jsem dostal novou zásilku vašich knih. Jaké to vzácnosti! Ani se nepokouším povědět něco na jejich chválu. Toť míza do uvadlého a zmrtvělého již života v Čechách. A jak vše plno radosti! Knížečka o Očistci zjevila mi úplně nové věci, a jak plodné k rozjímání. Podivno, že jsem nikdy v theologii nic neslyšel o tak zajímavé thesi. Není u nás doktorů, ač jich tolik vystrkuje chlubné Dr. před svoje jméno, „rozšiřují nápisy své, zveličují odolky své a milují, aby od lidí nazýváni byli rabbi.“ Učence jsem poznal na theologii jediného, a to byl laik, prof. Braniš; bohužel již nás opustil. Přednášel o církevním umění.

Jak podezřele se mluví o eschatologii! O Holzhauserovi a jiných jasnovídcích a exegetech neslyšel jsem nic. Komu Bůh nedá zvěstí a útěch potřebných k životu jinou cestou, zůstane do smrti jalovým, tupým ignorantem. Proč se těch věcí tolik bojí? Asi že jich sami neznají. Právem se jim vyčte: *Tu es magister in Israel et haec ignoras?*

Semináře zdejší se nevymanily ještě z josefinismu a protestantismu, a do toho přišel modernism. Vždyť před r. 1830 učilo se dle protestantských některých učebnic, z části dogmatice, skoro zcela dějinám církevním, a ta morálka! Žáci dle těch knih vychovaní se také hned neobrátili a nesmýšleli nej církevněji, a dle toho též

psali. A kde je kněžstvo nyní? Ptá-li se vás kdo, kdy bude konec války, můžete mu dáti toto znamení: ještě nedošlo na nás, na kněze. Přijde pohroma na církevní generální štáb a na semináře. Pán Ježíš byl tak mírný na hříšníky, všude pln šetrnosti a útrpnosti, ale na církevníky vzal důtky, *disciplinu*, kterou oni prznili.

Nemám vroucnějšího přání než aby služby Boží se konaly, jak si toho Církev žádá, aby věřící zpívali z Kyriale, částky z Graduale pak aby zpíval užší sbor chlapců a mužů v klerikách a superpellicích, a aby všechen lid přijímal Nejsvětější Svátost. —

Ty naše „zpívané“, velké(!) služby Boží! Zavedl je tak Josef II. Ach, to je ritus! A toho páni biskupové nevidí. A pořád si myslí, že jsou s Římem. O katolických sjezdech v Německu zpívalo se při pontifikálních Mších „Hier liegt vor deiner Majestät.“ U nás při jedné zpívali „Tisíckrát“. Váš článek o té věci měli by si dobře vzítí ti označení na paměť — a který pak kněz se napořád v tom těžce neprohřešuje?! To již věru není hřešení, ale schisma.

Zde ve Volšově zpívají děti celé Mše latinsky z Kyriale. Sám je cvičím. Jak to jest krásné. Vychovávám pět varhaníků sirotků. Chorální formulář třeba „in festis soemnibus“ dle Vatikánského vydání jest mi nad všechny Bachy i novější komponisty, třeba si velmi vážím jeho „Temperovaného klavíru“ nebo H moll Mše. Skladby mešní po době klassické, římské nebo nizozemské nestojí za to, aby se jimi člověk zabýval. Kde dnes u-

slyšeti ve městech Orlanda Lassa nebo Palestrinu a jim podobné, z novějších třeba Witt? Ač ani Witt už se těmto velikánům daleko nevyrovná.

Zajímá mne velmi liturgie řecká, třebas poesie její (myslím text, pokud není z Písma) není tak zářící jako naše. Kněží řečtí dbají obřadu přísně. Už ty jejich vážné poklony proti těm strašným genuflexům zdejších latinských, však je znáte.

„Musica divina“ odbírá náš regenschori. Snadno bych si ji vypůjčil a Vám poslal, ale neučiním toho. Zlobil byste se, jako já: takřka v celém ročníku mají rubriku „Deutsches Hochamt.“ Jsou „přátely“ německého zpěvu při zpívané mši; omlouvají to však, že tak to schvalují jen tehdy, když toho „třeba“, in der Not. Že kněz není povinen zpívat, to dobře vědí, ale nechtějí toho uznat. Mezi těmi fautory jest též P. Albán, opat emauzský!! I do Říma poslali už petici. Vidíte tu peleš lotrovskou.

Cítím se ve vyhnanství a rád bych se dočkal šťastné doby šesté, dle Bartoloměje Holzhausera, kdy se bude sloužiti Bohu a ne bohům. Oh, proč jen kněží neznají vašich knih!

P. Karel Loško

DÁNSKÉ PÍSNĚ LIDOVÉ

DANSKE FOLKEVISER med gamle Melodier ved Thomas Laub og Axel Olrik. Tegningerne af Joakim Skovgaard, Gyldendalske Boghandels Forlag. Simon Bernsteens Bogtrygheri. — V Kodani, 1913. Kartonovaný sešit výšky 22 cm, šířky 34 cm. Stran 34 a X. Jsou v něm písně: Kralovražda ve Finderupu. Ulver a Vaenelil, Panna v laní kůži, Panna v hadí kůži, Dívčiny ranní sny, Aage a Elsa. — Rozebráno.

Z původních dvou sešitů upravených melodií dánských národních písní jest tuto pořízen úzký výběr. Byly vybrány nejkrásnější a nejrázovitější. Chybí nám tu jen ballada o smrti Dagmarině, obsažená v druhém sešitě prvního vydání. Za to byla věnována péče vnější výpravě. Na červené notové osnově jsou tištěny hranaté noty a každá píseň jest ozdobena z předu charakteristickou perokresbou ve smyslu ilustrací Snorrovy „Eddy“. První z nich jest uvedena velkou, modrou, ručně kolorovanou iniciálkou. Titulní list jest vyzdoben řadou tančících středověkých postav. Vytříbenému textu A. Obrikově s neméně záslužnými rekonstrukcemi skladatele Th. Lauba dostalo se tu ve výpravě J. Skovgaardova opravdového lesku a z celého díla vane ryzí dech středověku.

KŘÍŽE LITEVSKÉ

LIKTUVIU KRYŽIAI / CROIX LITHUANIENNES, recueillies et dessinées d'après nature par *Antoine Jaroševičius*, Essai archéologique sur les Croix lithuaniennes par J. Basanavičius. Encadrements et vignettes d'après des motifs de l'art national composées par A. Žmuidzinavičius. Édition de la Société Lithuanienne des Beaux Arts. — Vilno 1912. Imprimerie Joseph Zavadski. Form. 26 cm 35 cm. 36 pages de texte, 79 planches.

Na Litevsku zachovalo se mnoho starých dřevěných křížů, svérázných tvary i ozdobami. Ant. Jaroševičius pozoruje, jak tyto krásné a posvátné památky pohněly hynout a na místo nich jak se staví mechanicky vyráběné a šeredné kříže litinové nebo pomníky kamenné, jal se okreslovati si ty staré kříže po hřbitovech a po vsích, kapličky božích muk a svatých, aby tak umělci, kteří by chtěli tvořiti důstojné kříže, měli domácí tradiční vzory. V tomto svazku ofiskuje tyto pěkné perové kresby na 80 listech. Jeho úvodní poznámka i archeologické pojednání Basanavičiovo jsou tištěny ve dvou sloupcích, litevsky a francouzsky.

ŠKOLA

KOMENSKÝ praví v *Didaktice Veliké*, kap. VI., odst. 13.: Tolik je nás, co jsme vyšli ze škol a akademií, sotva omočeni stínem nějakého vzdělání. Jedním z mnohých tisíců jsem také já, ubohý človíček, jehož nej-příjemnější jaro celého života, kvetoucí léta mládí, strávená školskými tla-chy, bídně byla zmařena. Ach, kolikrát mně, když mi bylo dopřáno do-jíti lepšího mínění, vzpomínka na zmařený věk vyloudila z prsou vzdechy, z očí slzy a ze srdce bolest! Ach, kolikrát mě ona bolest přinutila vo-lati: „Kéž by mi Jupiter chtěl má dřívější vrátiti léta!“ (Verš z Vergilovy Aeneidy, zpěv VIII., verš 560.)

ENCYKLOPEDIE

J. BARBEY d'AUREVILLY: „Filosofové a spisovatelé náboženští“, Crétineau-Joly, III.:

„Nepíšeme těchto dějů leč pro ty, kdož je znají... Po Lutherovi, the-ologu, po Calvinovi, státníku Protestantismu, povstávají filosofové Bacon, Hobbes, Gassendi, Locke, a později tisícíhlavá Hydra Encyklopedie.“

Panna MARIA SNĚŽNÁ

MILOSTNÝ OBRAZ PANNY MARIE SNĚŽNÉ v Římě, dle zbožného podání malovaný svatým Lukášem, jehož kopii jest také milostný obraz v městě Ingolštatě, známý pode jmenem „Dreimal wunderbare Mutter“. Reprodukce v barevné xylografii, již pořídili H. a R. Knöflerové ve Vídni. Vydán v Herdersche Verlagshandlung, Freiburg in Breisgau. — Imperial-Folio, form. 36 cm 54¹/₂ cm (bez okraje). Obraz nenapiatý za 6 M. Též v trojím původním zarámování, neprodyšně pod sklem: v rámci hnědém, 5¹/₂ cm zšíří, za 12 M, v černém, zšíří 6¹/₂ cm neb 7 cm, za 14 M.

Jest podivno, že při nynějších tak znamenitých vymoženostech reprodukčních nereprodukuje se *obrazy milostné* — ne-li ze zbožné úcty, aspoň jakožto vzácnosti umělecké — zatím co všecy sklady a příbytky jsou plny madon nejrůznějších „mistrů“, jež urážejí cit esthetický stejně jako náboženský. Proto ctitelé svatých obrazů, kteří želi nynějšího nedostatku umělců, schopných vzkřísiti slávu emailův a ikon, rádi uvítají tuto pěknou, poctivou reprodukci milostného obrazu Matky Boží, chlouby Říma, chlouby Ingolštatě.

Felix JENEWEIN

DOPoledNE VELIKÉHO PÁTKU. Obraz Felixe Jeneweina v barevné světlotiskové reprodukci pražské „Unie“ vydal Karel Dostál-Lutinov v Prostějově. Obraz jest tvaru obloukového, zšíří 65 cm, zvýši 41 cm na kartonu, jenž vložen do paspartou form. 72 cm 48 cm. Za 10 K.

Jest tu zobrazena Matka Boží ve chvíli, kdy její duši proklál meč zvěsti: „*Jest odsouzen — bude ukřižován!*“ a kdy ona uprostřed luzy, jež hýří rouháním, vydává se za svým Synem na cestu křížovou. Veleřilo koncepcí i komposicí. Leon Bloy napsal o něm článek do „*Mercure de France*“, který potom pojal do svého denníku „*Čtyři léta zajetí*“. Příznačno pro tento obraz jest místo, kde byl vydán a kde jest na skladě: jest to obraz Matky Boží zmučené, posmívané a zhanobené, a vydán jest mezi neřády Dostálova „*Nového Života*“. Ale P. Dostál, nevěda asi (aspoň v tomto), co čini, prodává Matku Boží velmi lacino, krásný barevný světlotisk za 10 K, ač ubohé školácké pokusy Jano Köhlerovy dává za tutéž cenu. Jest záslužno vykoupiti odtud tento obraz, aby všecek Dostálův krám bylo potom volno zůstaviti ohni.

Charles PÉGUY a JOHANKA Z ARKU

„Nikdo se nedomnívej, že Johanna d' Arc byla Péguymu literárním námětem. Johanna d' Arc jest jeho životním dílem, jeho úkolem, jeho posláním. Považoval se za poslána, za zrozena pro Johannu d' Arc, jako Joinville pro svatého Ludvíka. Jeho první kniha, v 25 letech, jest o Johance z Arku. Přiznal se mi, že celý svůj život zamýšlí psáti o Johanně d' Arc, a kdyby byl živ 100 let. Dvacet ani třicet knih ho nezastrašovalo. Všecko potají věnoval Johance z Arku. Vše překládal do Johanky z Arku, přenášel vše do vyšší skutečnosti. Jeanne d' Arc posléze byla Péguymu vášnivou Francií v nejvyšším zpřítomnění. Pravý křesťan neustále žije v Umučení Ježíše Krista. Péguy neustále žil v umučení naší milé Bojovné Paní Orleánské.“ — *André Suares*.

Johannes V. JENSEN

J. V. Jensen, **LEDOVEC**. Mythy o ledové době a prvním člověku. Přeložil Emil Walter. Vydal Ludvík Bradáč na Král. Vinohradech, 1916.

Dílo oplývající nehoráznými pavědeckými naivitami, slepené z předpotopních teorií a geologických poznatků, na nichž si rádi brousí zuby přisleplí hlodavci zemské kůry. Polární moudrost v duchu popularisatorů vědy à la Verne, Flammarion a j. Hrdina vyšinul se svým šťastnějším pudem nad své kolegy opy, vyvázl z jejich rodu v člověčenství zprvu sice bídné, nečisté, lidožroutské, ale přece pohodlnějšího živobytí. Dal „základ k prvnímu pohanství“, vynalezl oděv, sekeru, obydlí, oheň, ba i čistotu: „Seškrábal se sebe několik strupů, které pak snědl, a tak přišla na svět čistota“ (str. 66). Dílo velmi nízké inspirace. Ukázka, co umí zploditi mozek vědátorský, jenž se „naučil spisovati“, bez světla Zjevení. Kdyby nebyla zřejma bolestná útrapa zpoceně námahy, myslelo by se, že jest to psáno pro zasmání. Nedočtl jsem. Uvízl jsem v ledovcích nudy. — J. F.

FULCHERUS CARNOTENSIS

FULCHERI CARNOTENSIS HISTORIA HIEROSOLYMITANA

(1095—1127). Mit Erläuterungen und einem Anhang herausgegeben von *Heinrich Hagenmeyer*. — Heidelberg, Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, 1913. — Svazek 916 str., form. 16'5 cm 24'5 cm., za 35 M.

Historie první křížové výpravy od zrození myšlenky křížácké na sněmu Klermontském a první léta franckého království v Jerusalémě, vypsaná svědkem a účastníkem Fulcherem kartusiánem, dílo v rukopisech nazývané *Gesta Francorum Hierusalem peregrinantium, libri III*. Na 112 stranách Úvod vydavatelův, po něm text Historie; ale jest ho na stránkách sotva po 10 řádkách, často jen po dvou, po třech. Ostatní vše jsou varianty, poznámky, vysvětlivky věcné, poukazy na jiné historiky staré i na nové autory. Na konci Index rerum a Glossář. Vydavatel sám se pozastavuje, nebude-li se nesmírná práce, jakou dílu věnoval, zdáti bláznovstvím; ale byl-li, praví, kdekterý římský klassik nesčíslněkrát vydán a má celou literaturu komentářů, o nic menší péče nezasluhuje díla tak významná jako kniha Fulcherova a události v ní ličené. — Český překlad vyjde v *Dobřém Díle* r. 1917.

Gordon CRAIG

GORDON CRAIG'S BOOK OF PENNY TOYS. Published at the Sign of the Rose, Haockbridge, Surrey, and sold by Lamley & Co., Exhibition Road, London, 1899.

Obrázky jarmarkových hraček. Knížka má 46 listů form. 25 cm 32 cm, s tiskem po jedné straně. Na 20 listech obrázky, na 20 básničky k nim, pod každou ještě vignетка.

Věk dětský má už své typické hračky, které svou vtipnou myšlenkou a formou jsou tak stvořeny pro všechny děti, že ač doba moderní nabízí jim módnější a účelnější, ony primitivní dřevěné vždy znovu se dělají a oživují pouti a jarmarky. Gordona Craiga dojala ta stvořeníčka, tak odlaně konejšící dětské žaly, k takové lásce a vděčnosti, že zde zvětšil asi 20 typů hraček, skákající opice a panáčky, kohouty, kachničky a pod. A věru není-li v těch hračkách samých cosi věčného, Craig to do nich vdechl na těchto obrázcích — až se po nich třese, snad víc než děti po hračkách samých, co v nich kouzla a pravdy. Obrázky jsou v nejprostších konturách a tuhých liniích, a jsou ručně kolorovány, v nevidaných ladech barev. Přátelé napsali mu k obrázkům primitivní vtipné veršičky, sám připsal tři stránky pěkného úvodu. Knížka jest vzácná na knižním trhu.

VERSE

Rainer Maria RILKE: *Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Brigge*, I. díl, str. 24.

Ach, s verši se tak málo pořídí, když je člověk piše záhy. Mělo by se čekat a po celý život, a co možná dlouhý, sbírat smysl a sladkost a potom, docela na konec, bylo by snad možno napsat deset řádků dobrých. Neboť verše nejsou, jak se myslí, dojmy, (ty má člověk dosti záhy) — jsou to zkušenosti. Pro jediný verš třeba mnoho měst spatřit, lidí a věcí, třeba znát zvířata, cítit, jak ptáci létají, a znát tváření malých kvítek, s jakým se ráno rozvíjejí. Třeba se umět rozpomínat na cesty v neznámých krajinách, na nenadálá setkání a na loučení, která jsme dlouho viděli přicházet... atd. Třeba mít vzpomínky na mnoho nocí lásky, z nichž ani jedna nepodobala se druhé, na křiky žen pracujících ku porodu. Ale též třeba, abychom byli bývali u umírajících, seděli u nebožtíků v pokoji s otevřeným oknem a zarážejícími zápachy. A ještě ani nestačí mít zkušenosti. Dlužno umět zapomenouti jich, jest-li jich mnoho, a dlužno mít velikou trpělivost a čekat, až se zase vrátí. Teprve když se v nás promění v krev, když jsou beze jména a k nerozeznání od nás samých, teprve tehdy možno, že v některou velmi vzácnou hodinu vynoří se mezi nimi první slovo verše a vyjde z nich.

KOJENÍ DĚTÍ

Leon BLOY: „*Žebrák nevděčník*“, dne 20. srpna 1895:

Svatého Bernarda. — Čteme v historii tohoto podivuhodného muže, že jeho matka chtěla ho sama kojiti, ze strachu, aby dítě, svěřeno jsouc cizí ženě, nepřijalo z ní nějakého špatného vlivu. Myšlenka, jež nás mnohokrát zaujala a poskytla nám látky k mnoha našim rozmluvám. Zvláště po stránce duchovní vliv cizí kojné zdá se nám nebezpečím hroznějším než nebezpečím smrti. Kdo může vědět, zda ta neb ona, již svěřujete své dítě, aby je živila svou podstatou, není posedlá? V takové době jako naše vyskytá se posedlost jistě velmi často. *Promluvíme-li na někoho, nemůžeme vědět, neodpoví-li nám ďábel.*

Jakub DEML, *Miriam*. Kniha lyriky. Nákladem autorovým. Vydáno 1916 v Jinošově na Moravě.

Lásky jako vody. Kvantum ohromné, ale kvality nemožno určití pro nedostatek dokumentace z oblasti míst „tejných“. Některá vroucí dobrá místa bude slušno i spravedlivo vyjmouti. Ale celkem jest to příliš dětinské jen proto, že autor, spustiv se Otcův i Matky, nedopouští již, by někdo rozumnější a mužnější než „sestřička“ na něho dohlédl aspoň tehdy, když spisuje. Neboť i když pro sebeobmezenější počet čtenářů vydává, přece to přijde na veřejnost, trpící stydlavými city, a tu jest vůbec nepěkné, když bratříčkovými kalhůtkami s rozparkem, často a nezpůsobně prokouknou — z nedostatku zapínajících — růměnné tvářičky literární Marnivosti. Ruční papíry s třepením a pergameny všeho nezakryjí.

TREST ZAZDĚNÍ

TREST ZAZDĚNÍ NA MORAVĚ vykonán byl ještě r. 1552, jak ukazují rukopisné příspěvky k dějinám Moravy vůbec a zvláště města Olomouce pod signaturou XXIII. Nro 58 v knihovně Ceronské. Roku 1552 překonán byl rytíř Bohuslav Hodický z cizoložnictví s manželkou Jindřicha Králického z Kralic, kteráž byla dcera Ladislava z Mezeřic, a na hrdle pokutováni. Bohuslav Hodický byl ve čtvrtek po sv. Kunhutě r. 1552 v Brně čtvrcen, čili na čtyry kusy rozlřen (in quatuor partes discerptus) a paní Králická byla zazděna (et ipsa propter adulterium est obmurata.)

Thomas CARLYLE

Thomas CARLYLE, **Minulost a přítomnost**. Přeložil Zdeněk Franta. „Ernst ist das Leben“ (Schiller). V Praze. Nákladem Jana Laichtera na Král. Vinohradech, 1916. Tlustý svazek, 16 cm 12 cm, str. 464. Běžné vydání sbírky „Otázky a Názory“. Za 4 K 80 h.

Pro některé lžiproroky a slaměné hrdiny, jež Carlyle též mezi pravými uctívá, ať nikdo nezavrhuje díla tohoto mastodonta, jenž se zachránil z Potopy hlubokým svým dechem o délce celých věků. Jest to dobrý strom rozlehlé koruny, vzácný ani ne tak ovocem, jež jest v *přirozených* ctnostech, ale pro libý stín a chládek „starých dnů“ v dnešních poledních vedrech Časů. Jest to Homér „Minulosti“, sice též slepý, (budte shovívaví k takové slepotě, neboť jeho příliš *lidské* oči nesnesly oslňujícího světla *Mi-losti!*), ale zůstávající spravedlivým člověkem „před Kristem“, v šerých limbech starozákonního patriaršství. odhodlán čekati s židy, až Kristus bude nikoliv trpící, ale slavný Král Králů, který jedině může takovým slepcům zrak otevřiti.

Jsme vděční překladateli i vydavatelství za tento velevítaný kus roboty, za toto první přeorání lada tak tvrdého, jež vydá jistě svou úrodu (o to ať pisatel naivní předmluvy jest bez starosti). Překlad tento bude dobrou makulaturou pro ušlechtlejší vydání, jež si národ jistě brzy pořídí.

J. BILIBIN

SKAZKI s risunkami J. Bilibina. 1. Skazka o Ivaně carěvičie, Žarpticie i o sierom volkie. 2. Carevna-Ljaguška. 3. Pěřiško Finista Jasna-sokola. 4. Vasilisa Prekrasnaja. 5. Sěstrica Alěnuška i bratěc Ivanuška. Bělaja Utočka. 6. Marja Morjevna. — Izdanie Ekspedicii Zagotovlěnija Gosudarstvennyh Bumag.

Šest sešitů po šesti listech na tuhém kartonu v kartonové obálce. Form. 26 cm 33 cm. Původně sešit po 65 kopějkách. Každá pohádka ozdobena jest bohatě, několika obrazy, z nichž některé celostránkové, jiné zasazeny do záhlaví a textu. Reprodukovány jsou lithograficky, v barvách.

Bilibin jako by sám se byl narodil v pohádce; žije v ní všemi čivy, jest v ní doma. Ale přece v jeho obrazech není nic fantastického; všichni ti carové, bohatýři, molodci a sestřice-děvice jsou nám blizci a mili, a poznáváme, že toto jest pravá, skutečná Rus — nesmrtelná, poněvadž žije jen ze svých bohatých vzpomínek na Ráj a umí je tak znovu vtělovati v život.

G. K. CHESTERTON, *HERETIKOVÉ* ; „O vtipu Whistlerově“ :

Whistler byl jedním z těch lidí, kteří žijí ze svých citových důchodů, kteří vždy se šňoří a cinkají marnivostí. Proto nemá síly, kterou by uštrádal ; proto nemá dobrotivosti, nemá veselosti, neboť veselost lze definovati téměř jako sílu, kterou lze uložit. Nemá božské bezstarostnosti, nikdy nezapomíná sebe ; jeho celý život byl, abychom užili jeho vlastního výrazu, arrangementem. Obral si „umění žiti“ — ubohý to kejkl. Slovem, byl velikým umělcem ; ale jistotně nebyl velikým člověkem.

PROSTOTA

G. K. CHESTERTON, *HERETIKOVÉ*. „Sandály a prostota“ :

Jediná prostota, na které záleží, jest prostota srdce. Když ta se ztratí, nemožno jí znovu získati ani řepou ani poustevnickým šatem, nýbrž jedině slzami a hrůzou a ohněm, který nehasne. Trvá-li ta, pramálo sejde na tom, trvá-li několik staromodních židlí vedle ní. Dokud lidská společnost nechá něho duchovního vnitra na pokoji, dovolím jí s poměrnou podřízeností, aby činila po své libovůli s mým vnitrem fysickým. Budu kouřiti doutníky. Šrdečně obejmu láhev burgundského. Pokorně přijmu dvoukolou bryčku. Jen když si tak uchovám panenství ducha, který se veselí s úžasem a bázní.

Leon BLOY: „Žebrák nevděčník“, 27. září 1895:

Život Našeho Pána Ježíše Krista od Dra Seppa jest jistotně knihou prospěšnou. Jsa velmi učený a asi též z pravé pokory setkává se často s krásnými světelnými paprsky, ale nevyhne se vždy úskalí morálního nebo sentimentálního výkladu, tak milého protestantům. Absolutno Pisma Svätého mu uniká.

Dne 29. září: Ještě Dr. Sepp. Tento milý doktor má záchvaty kretinismu. Vysvětluje občasný zázrak u rybníka Bethsaidského: *Angelus descendebat et movebatur aqua kloketem minerální vody!*

TĚLO LIDSKÉ

Thomas CARLYLE: „Minulost a přítomnost“, kniha II., kap. XVI.

Ti hlupáci, že tak mohli uctívat mrtvé tělo sv. Edmunda! Ano, bratře, a přece vlastně kdož ví, jak náleží uctívat tělo člověka? Jest nejúčtyhodnějším zjevem pod sluncem. Neboť nejvyšší Bůh sídlí viditelně v té mystické, nevyzkoumatelné viditelnosti. „Sklánějice se před lidmi,“ praví Novalis, „vzdáváme úctu tomuto Zjevení v těle. Dotýkáme se Nebe, položíme-li ruku na lidské tělo.“ A tělo mrtvého — toť chrám, v němž heroova duše bývala a nyní už není; ach, toť samé tajemství, soucit, němý úžas a údiv — nadpřirozeno pochopitelné i nejtupějšimu; zde odhalena věčnost, a nejspodnější temnota i nejvrchnější království světelná zde se spojují, anebo jich není nikde.

Jakob STEINHARDT

JAKOB STEINHARDTS RADIERUNGEN. Kopf eines alten Mannes, Anbetung der Hirten, Kain, Im Bethause, Lots Fluchts, Hiob, Traum, Portrait Herr F., Im Kaffeehaus, Pogrom u. a. Erschienen in zwei Mappen: I. Mappe 6 Radierungen M. 125.—, II. Mappe 7 Radierungen M. 200.—. Auch einzeln, von 25 M. bis 75 M. Verlag Graphisches Kabinett J. B. Neumann, Berlin W. 15, Kurfürstendamm 33. Die Abzüge sind von den unverstählten Platten und unter Aufsicht des Künstlers hergestellt.

Lepty Jakoba Steinhardta jako by byly ilustracemi k „Spáse skrze Židy“. Všecky ty postavy jsou leptány slzami a jako zbičovány. Jsou to již předchůdcové těch Židů, kteří se obrátí na konci časů a kteří v zástupech budou konati svou křížovou cestu, u každého zastavení jsouce šlapání a na smrt trýznění. Možno o těchto obrazech říci, co praví Leon Bloy o některých básních Rosenfeldových, že jsou „ozvěnami v hrobce velikolepé Liturgie *Temnot*, vesměs váženými z božské knihy, kterou Židé nosí po celé zemi, pokoušejíce se ji čísti chmurným tkanivem svého *Velamen*.“ Umění úplně nové, geniální, a každý lept vzácnost!

Josef WILPERT

DIE RÖMISCHEN MOSAIKEN UND MALEREIEN DER KIRCHLICHEN BAUTEN VOM IV. BIS XIII. JAHRHUNDERT.

Herausgegeben von *Joseph Wilpert*. Mit 300 farbigen Tafeln und 542 Textbildern. Freiburg in Breisgau 1916. Herdersche Buchhandlung. Band I. und II. Text (1226 Seiten), Band III. Mosaiken (Tafeln 1 — 124), Band IV. Malereien (Tafeln 125 — 300). Format 45 cm 35 cm. Preis gebunden 800 M.

Mosaiky a malby římských staveb byly péčí Wilpertovou fotografovány a na zvětšené a k tomu připravené snímky malíř Carlo Tabanelli kopíroval barvy, s největší věrností dle originálů. Z mosaik, jichž jest v Řimě bez počtu, podán jen výběr nejvýznačnějších. Reprodukovány jsou chromotypii. Za to malby jsou zde všechny, jež se z těch dob aspoň poněkud zachovaly, a to fresky i malby na dřevě (milostné obrazy), nejvíce z chrámu S. Maria Antiqua, vykopaného pod Palatinem. Tyto malby jsou vesměs reprodukovány barevným světlotiskem. — V textech nezapře se ve Wilpertovi německý profesor: vrchol všeho umění vidí v Renaissanci a všecku slávu svatého umění starého upřímně považuje za pracný, ale přece se podařivší vývoj k rafaelismu.

VÝPRAVY KŘÍŽOVÉ

LEON BLOY, *CHUDÁ ŽENA*; část I., kap. XXXIII.

Bláznovstvím Křížových Výprav rozum lidský byl nejvíce poctěn. Dříve než zavládl vědecký kretinismus, dívky věděly, že Hrob Spasitelův jest Středem všehomíra, osou a srdcem světů. Země může se točiti do vůle kolem Slunce. Svoluji k tomu, avšak s tou podmínkou, že tato hvězda, která není zpravena o našich astronomických zákonech, obíhá pokojně kolem tohoto nepatrného bodu, a že miliardy soustav, které tvoří kolo Mléčné Dráhy, krouží v tomže smyslu. Nepomyslitelná nebesa nemají jiného úkolu, než aby naznačovala místo staré skály, v níž Ježíš spal tři dni.

Svatá VERONIKA

LEON BLOY, *ČTYŘI LÉTA ZAJETÍ*... 30. července 1900:

Rozprávka o svaté Veronice s našim farářem. Praví mi, že vidí v ní hrdinský příklad proti lidské cti. Mínění všední, seminaristní, které možno koupiti v každém krámě s devocionaliemi. Odpovídám mu, že krása této Světice jest neporovnatelněji vyšší a hlubší. Objevuje se ve středu Umučení, by čest prokázala Kněžství, by uctila nejvyšší Pontifikát, všeobecně uplvaný, a Tvář, která nahání strachu a za niž se hanbí lidské pokolení. Důsledně dle této ideje, myslím, bylo by žádoucno, aby některý velenábožný církevník založil nějaké dílo, nesoucí jméno svaté Veroniky, na časnou i nadpřirozenou pomoc kněžím.

TE DEUM LAUDAMUS

Giuseppe VERDI psal Tebaldinimu, skladateli hudebnímu v Itálii, takto o TE DEUM:

„Nikdy se nepochopila pravá povaha *Te Deum*. — Hudebníci staří i moderní učinili z něho hymnu hlučné radosti, by slavilo vítězství, korunovaci. Já na ně tak nepohlížím. Zajisté na počátku vše jest radost, sláva a vítězství: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth*, ale k polovici hymny ráz její se mění úplně. *Tu ad liberandum . . .*, hle, Kristus, jenž přichází vybojovat lidem *regna coelorum*. Lidstvo vše věří dílu spásitelskému a bojí se, že přijde *Judex venturus*. Tu, když vzpomíná na svá provinění, na své nedostatky, slabosti a mdloby, křik vroucí vychází ze všech úst; jest to úpěnlivá modlitba: *Dignare, Domine, die isto*, jež se rozplyne v projevu víry a naděje.

„Neviděl jsem, že by kdo upozoroval všechny tyto odstíny v některém díle; či znáte někoho? Ostatně sudte dobrotivě tyto ideje, jež vám vykládám a jež snad nejsou než blábolením starce.“

PANOVÁNÍ

Thomas CARLYLE: „**Minulost a přítomnost**“, kn. II., kap. IX.

Naučiti se poslouchati, v tom jest základ panování. Kolik by se toho leckterá Jasnost byla naučila, kdyby byla cestovala světem s číškou na vodu a prázdným tlumokem, *sine omni expensa*, a po svém vítězném návratu si zasedla ne k novinovým článkům a slavnostním osvětlením, nýbrž pod ostatky svatého Edmunda k okovům o chlebu a o vodě. Kdo nemůže býti sluhou mnohých, nebude nikdy pánem, pravým vůdcem a osvoboditelem mnohých — v tom jest smysl pravého panování. Neměl v sobě mnišský život neobyčejné „schopnosti politické“? Kdyby tak vévoda logwoodský, jenž nyní v tak nádherném povoze přihrčí na své místo v „hromadné moudrosti“, byl svého času denně oral za půl osma šilinku na týden bez jakéhokoli jiného příjmu — jakým světlem neuhasitelným žádnou logikou, statistikou a aritmetikou bylo by mu to osvítilo přemnohé věci!

Petr KŘIČKA

ŠÍPKOVÝ KEŘ, básně Petra Kříčky. Titulní list a 3 kresby od Zdeňka Kratochvíla. Vytiskla „Grafia“ v Praze, prvé vydání v dubnu 1916. Nákladem Františka Borového v Praze. Form. 12 cm 20 cm, stran 68, za 3 K.

Již první báseň „Obláček“ dětsky čistá a svěží, jakoby s rozpjatým náručím vypívaná, zaujme prostou a milou krásou. Později, zvláště v oddilu „Šípkový keř“, rozkochanosti ubývá, verše jsou šedši a zadumanější. Láska k stvoření vylévá se ze slok tlumenějších, tomanovsky vroucných. V oddilu posledním několik čísel z bojiště — ach jak slovanských! („A vlna těžká, strašný příboj lásky zalévá srdce mé, k těm, kteří trpí“ atd. — v krásné básni Medynia Glogowska.) — Na konec hlouček písní milostných, jimž marně hledám obdoby — možno mysliti na Browingovou a její „Sonety z portugalského“ — lépe však se rozpomenouti na jarní jásoť pěnkav a skřivánek: „... Všecko to ve mně pláče a zpívá, doufá a lká, vím, že boj o mne bojují spolu láska a smrt. Stane-li se mi, budeš-li mou ženou, ty libezná, o hvězdy zazvoní jásoť mého stříbrný šíp ...“

B. R.

Josef UHER

Josef UHER, **Kapitoly o lidech kočovných a jiná prosa**. Nákladem „Moravsko-slezské revue“ v Mor. Ostravě, 1906. „Knih moravských autorů“ sv. 1. Stran 252, form. 12 cm 23 cm, za 3.60 K.

Josef Uher byl *mystik* hroudy. Černé země, černých lesů a krvavých západů. Jeho prosy jsou jako nachové ohně v těžkých nocích, kdy všecko jest nassáto tmou a vůní mhy a dýmů; šeptává tak země po horkých dnech, kdy hustý vzduch jest jako tělesný a smyslně hladí.

A jest Uher básníkem chudých, již jsou s touto zemí srostli. Zvláště však vyděděných mezi nimi, tulákův a nevšimaných dětí. Sklání se pln lásky k jich bolestem a vášním, jichž ostatní nedbají a přezírají je. A přece jsou jich žádosti prudčí a slavnější, nejsouce otupeny a zmrzačeny zvykem a ohledy. Plameny čiré, které se neplazí a dušeny nezkomirají. Žádost svobody, lásky, radosti volně volá v těchto kapitolách, tu sladce, tu nasměle a udiveně, tu horoucně a vzdorně; a každé slovo jest nassáto teplem *bratrského* porozumění autorova, jenž jako by ve všech těchto chudých duchem, lačnicích a tichých nekreslil než sebe. — B. R.

PŘÍRODA

Thomas CARLYLE: **Minulost a přítomnost**, kap. II. a :

Příroda, právě tak jako sfinx, má žensky nebeský půvab a něžnost ; tváře a ňadra jako bohyně, ale drápy a tělo jako lvice. Jest v ní nebeská krása — což značí nebeský pořádek, náklonnost k moudrosti, ale jest v ní také temnota, dravost, osudnost, jež jsou pekelné. Jest to bohyně, ale ještě ne z vězení vysvobozená ; ještě napolo uvězněná — lad a půvab ještě uzavřeny v nelad a chaos. Jak pravdivo ! A nedává nám své hádanky ? Každého člověka se ptá denně hlasem mírným, ale s hrozným důrazem : „Znáš smysl tohoto dne ? Co můžeš dnes učiniti, oč se moudře pokusiti ?“ Příroda . . . jest lidem moudrým a statečným, těm, kteří umějí uhodnouti její příkazy a řídit se jimi, jako nebeská nevěsta a kořist, těm však, kteří toho neumějí, jest ničivým ďáblem. Odpověz na její hádanku a jest s tebou dobře. Neodpověz, jdi mimo bez povšimnutí, i odpoví sama, a pak ti ji budou řešiti její zuby a spáry ; příroda jest němá lvice, hluchá vůči tvým důvodům, zuřivě požírající.

REKLAMA

Thomas CARLYLE: „**Minulost a přítomnost**“, kniha III., kap. I.

Kloboučník na londýnském Strandu místo aby dělal lepší plstěné klobouky než druhý, vyrobí obrovský lafkový a sádrový klobouk sedm stop zvýši a na kolečkách, a pošle člověka, aby s ním projížděl ulicemi, doufaje, že *tohle* ho zachrání. Nepokusil se *dělati* lepší klobouky, jak ho k tomu vesmír určil a jak by to při svém důmyslu jistě dovedl, nýbrž jeho všecka píle se obrací k tomu, by nám namluvil, že takové dělá. On také ví, že šarlatán stal se Bohem. Nesměj se mu, čtenáři, nebo nesměj se mu jenom. Přestal býti komickým, stává se málem tragickým. Mně všecka ta ohlušující vřava reklamy, té ubohé lži, která se stala nutností, zní příliš jako trouba Posledního soudu. Jest mi říci po staru : „Na to vše nenapsal Bůh svého požehnání — na to napsal svou kletbu“.

Sigismund BOUŠKA

„NOVÝ ŽIVOT“ (č. 11. r. 1898) má „cestopis“ p. S. Boušky do — Norimberka, kdež se dovidáme těchto velikých věcí: a) autor miluje Norimberčany, že titomají v lásce květiny; b) a bydlil v zájezdním hostinci „U bílého kohouta“ a dobře pochodil; c) dal si přinést pivo, „výborné bavorské“; d) bylo v cínové nádobě s víkem o uměleckém reliefu; e) koupil si „laciné a krásné“ fotografie Norimberka a „batolil“ se ulicemi; f) poněvadž jsou reprodukce Dürerových prací pro jeho kapsu při ceně 12 marek drahy, koupí si za 3 marky Knackfussovu monografii; g) vydáno bylo dále takových různých monografií 27 a měli bychom je nápodobiti; h) miluje „duše svěrázná, mužná, otevřená, jdoucí svou cestou“; atd. — bude se, prý, pokračovati. Šťastní čtenáři „Nového Života“! — (Moderní Revue 1898 str. 96.)

Sigismund BOUŠKA

„NOVÝ ŽIVOT“ (č. 12.) odhaluje další objevy z výzkumných cest p. S. Boušky. Uvedu jen nejdůležitější věci, otvírající nové obzory: 1. Skvostné lampy, svícny, kroupky . . . , vše v cenách velmi levných, vábí a svádí vás k marnotratnosti; 2. vůbec v Norimberku je lacino a často věc, kterou by u nás dostal tak za dvě koruny, dostanete za půl marky; 3. jsou tam i zvláštní půlmarkové krámy; 4. v „Bratwurstglöcklein“ prodávají chutné párky, nad roštěm pečené, a dobré pivo, ovšem v litrových džbánkách cínových s pěkným reliefem na víku; 5. od kočujícího prodavače koupil si špičku na doutníky, ale, bohužel, zase ji ztratil. (No, jaká pomoc! — volá resignovaně); 6. v Řezně našel hostinec „U bílého kohouta“ číslo druhé; 7. po dómě provázela ho dvě školní děvčátka a bylo to poetické; 8. blízko nádraží koupil si od babky bílou velkou řetkev, které před tím nikdy nejedl; 9. babka měla radost a poučila ho o přednosti té řetkve; 10. ale v Mnichově potom večer v dvorním pivovaru myslel, že po té bílé řezenské řetkvi shoří. Atd., atd. — (Moderní Revue 1898 str. 128.)

N. P. LICAČEV

N. P. LICAČEV, **MATERIALY DLJA ISTORII RUSSKAGO IKONOPISANIJA.** (Matériaux pour l'histoire de l'ikonographie russe.) Atlas : část I. Tablicy I—CCX. Atlas : část II. Tablicy CCXI—CCCCXIX. Petrohrad (Expedicija zagotovlenija gosudarstvennych bumag) a Paříž (Librairie Alphonse Picard), 1906—1908. Dvě foliová alba (49×34 cm) o 419ti listech a 27ti stranách textu (francouzsky a rusky). V deskách s plátěným hřbetem a rohy.

Sběratel Lichačev prošel Západ, navštívil Cařihrad a Athos, by studoval vztahy ikonografie ruské s uměním byzantským, s malbou primitivův italských, ikon italořeckých, novořeckých a slovanských. Tyto dva svazky jsou teprve částí celého díla, jež bude provázeno „podrobným popisem“; v tom bude ještě sta reprodukcí, by doplňovaly těchto 419 listů světlotiskových. Autor praví na konci krátké předmluvy: „Ti kdož znají obtíže, jaké se naskytují při fotografování zahnědlých ikon, pokrytých skvoucím *okrem*, s nápisy rumělkovými na zlaté půdě, ti pochopí, s jakou láskou a s jakým mistrovstvím bylo toto album pracováno.“ (U Hiersemanna v Lipsku r. 1916 za 680 M.)

Alexěj REMIZOV

Alexěj REMIZOV, **KŘÍŽOVÉ SESTRY.** „Knihu tuto za souhlasu spisovatelova z ruštiny přeložil *Ladislav Ryšavý*. Původními dřevoryty vyzdobil František Horký. V ‚Knihách dobrých autorů‘, jako 130—1. svazek vydala Kamilla Neumannová, Praha—Olšany, Chelčického 45. Vytiskla tiskárna J. Skaláka a spol., v Praze, r. 1916. Knihy této vyšlo též 30 výtisků na ručním papíře.“ Výška 22 cm, šířka 12 cm, str. 160. Obvyčejné výtisky po 3 K, na ručním po 6 K.

Krásný a věrný obraz pravoslaví od geniálního autora. Jak se trudně žije bez Neomylnosti! Tam, kde není Hlavy, nezbývá snivým jednotlivcům, kteří mermomocí se snaží uhájiti si lidské důstojnosti proti buržoasnímu zdobytčeni, než na konec „ležeti s roztráštěnou lebkou v kaluži krve na kamenech Burkovova dvoru.“ — „Vezmi a čti,“ bylo řečeno sv. Augustinovi pod fikem, arci když již milosti Boží jat počal rozeznávat dobrého od zlého.

PRIJIMANI DENNI

LEON BLOY, STAŘEC S HORY; 30. května 1908:

Denní přijímání. Jaký to text pro mne! Měl jsem šťastnou chvíli, našel jsem něco, čeho třeba říci ubohým duším. Ježíš se připodobnil zvířatům, která jsou potravou člověkovou, býku, beránku, a chce, aby ho pojídali. Přišel, aby byl zabit a by byl pojídán. — Poněvadž jsi mne usmrtil, a to smrtí tak krutou, alespoň mě požírej, bys svojí krutostí získával. Jez moje tělo a pij mou krev, kterou jsem obětoval za tebe.

NEPOSKVRNĚNÉ POČETÍ

Leon BLOY, Úvod k „ŽIVOTU MELANIE“ kap III.:

Náš duch nemůže pochopiti Boha leč skrze Marii, zrovna tak jako Syn Boží nemohl se naroditi leč působením Ducha Svatého v Ni. Slovo lidské jest zde takové nemohoucnosti, že ze všech slov má člověk strach. Neposkvrněné početí Mariino, které nás odděluje od Ni nevýslovně, jest přese vše jediným styčným bodem. Právě skrze Neposkvrněné Početí Bůh mohl položit svou nohu na zemi. Jen touto branou jedinou bylo mu možno uniknouti ze Zahrady Rozkoše, již jest jeho Matka a na jejíž pochopení tisíc věků blaženosti by nám nestačilo.

RÁJ POZEMSKÝ

LÉON BLOY, ÚVOD K „ŽIVOTU MELANIE“, kap. III.

Tato Zahrada zavřená od Neposlušnosti, *hortus conclusus* k trápení nebo zoufalství velikého počtu miliard lidských, byla cílem „pokolení nebe i země“, dle nesmírně tajemného výrazu Svaté Knihy.

Byla to divuplná zahrada, v níž nikdy nepršelo. Zřídlo tryskající vystupovalo ze země, by vše zavlažovalo, a řeka dřívější než všechny geografie řinula se z tohoto ráje, by se stala ihned čtyřmi velkými proudy, jichž jména znamenají nebo jako by znamenala Opatrnost, Střídmost, Ochotu Ducha, Plodnost, dle vykladatelů nejučenějších. Slušno věřit, že tato čtyři jména objímají způsobem, kterého žádný člověk nemůže pochopiti, povolání Mariino: Královna, Panna, Chof Ducha Svatého, Matka Boží.

RÁJ POZEMSKÝ

LÉON BLOY, ÚVOD K „ŽIVOTU MELANIE“; kap. V.

Ráj pozemský, toť Utrpení a není zde jiného. Vlastně člověk jest vždycky v Zahradě Rozkoše, a jeho vypuzení jest jen zdánlivé. Jenže od Neposlušnosti vidí nahý sebe, viděl nahou zemi a vše, co jest na zemi, poznal, že utrpení není nic jiného než rozkoš zcela nahá. Nespočetní svatí snad měli toto tušení, protože Éra Absolutna ještě nenastala.

Tělo Sv. NORBERTA

Jan BECKOVSKÝ, *POSELKYNĚ STARÝCH PŘÍBĚHŮV ČESKÝCH*, díl II., I. 1626, vyd. Děd. sv. Prokopa, str. 12:

„Tělo sv. Norberta, který v městě Magdeburku léta 1134. (jiní píší 1142. roku) dne 6. června měsíce svatě umřel a v kostele Panny Marie pohřben byl, v tom kostele pod oltářem Sv. Kříže nalezeno, jež císař Ferdinand II. od ouřadu konšelskýho a od obce města Magdeburku šťastně po mnohých předešlých žádostech vyžádal, že ono vyzdviženo, do Čech vezeno a v Doksanským klášteře duchovních panen téhož premonstrátenskýho řádu počestně složeno bylo a tamtéž až do následujícího roku odpočívalo.“

Tamtéž str. 31. I. 1627: „Na den sv. Apoštolův Filipa a Jakuba v sobotu tělo sv. Norberta z Doksanskýho kláštera do Prahy skrze Horskau, jinak Novau bránu blíž kostela sv. Jindřicha převezeno, do Tejnskýho kostela v Starém Městě pražském neseno a na oltář počestně položeno bylo, odkudž následujícího dne vzato, s procesí slavnou do Strahovskýho kostela doprovázeno a v něm opět na oltář položeno bylo.“

DOBRÝ LOTR

Alfred PARENT, *OČISTEC KONČÍ SE RÁJEM POZEMSKÝM*:

Dobrý Lotr jest netoliko průvodcem Duší z Očistce do Ráje pozemského, ale jest průvodcem i celého lidského pokolení; on je představuje. Obnova, pravda to víry nedefinovaná, zjevuje nám, že Ráj pozemský bude vrácen potomstvu Adamovu po Soudě posledním, a že celá země, obnovená, bude věčným Edenem.

MELANIE pasačka La Salettská

POHŘEBNÍ ŘEČ nad sestrou Marií z Kříže, rozenou Melanií Kalvaťovou, pasačkou La Salettskou, zesnulou v Altamuře, v noci 14. prosince 1904. Proslovil v Messině a ve výroční den v katedrále altamurské kanovník *Annibale Maria di Francia*. S Imprimatur Mons. Letteria, arcibiskupa messinského. Z italského nově přeložil Antonín Ludvík Stríž. Upravil Jaroslav Benda. *Dobré Dílo*, svazek 35. V Staré Říši, v listopadu 1916. Stran 50, form. 9,5 cm 16 cm. Natisknuto 1000 ex., z nichž 50 na papíře ručním. Po 80 h.

Pohřební řeč nad Melanií! Co by za to dali mnozí biskupové a kanovníci, kdyby to byla taková řeč, která by Melanii i s jejím Poselstvím už na vždy pohřbila, aby se jejich svědomím ulevilo! Vždyť už tolik let o to pracuji a rozšiřuji řeči o jejím konci. Ale marně se namáhají: jen sobě hloubí tím hrob, do něhož tím jistěji se sřítí, čím výše se sluní nyní v hodnostech a počtách. — Řeč kan. Annibala di Francia jest bezděčným a výstižným ohlasem oné slávy, s jakou Andělé uvítali tuto Vyvolenou. A jako jejímu tělu nedal Pán zakusiti v hrobě porušení, tak i její Poslání, za něž tolik utrpení obětovala, dočká se žádoucího vítězství.

NOVA ET VETERA č. 23.

NOVA ET VETERA, ČÍS. DVACÁTÉ TŘETÍ, V LEDNU 1917.

Papeže Benedikta XIII. příkazy a napomenutí lékařům, vydané na synodě římské r. 1725. — J. Barbey d' Aurevilly: *Blanc Saint-Bonnet*. — O. Mandelštam: *François Villon*. — Maksimilian Vološin: *Po odhalení dětských her*. — A. Rostislavov: *S. T. Koněnkov*. — Eugen Aničkov: *Aleksěj Remizov*. — Marcell Schwob: *Dřevěná hvězda*. Povídka. — Franz Blei: *Mayerův Konverzační Lexikon*. — Jiří Karásek ze Lvovic: *Cyprian Norwid*. — Rachilde: „*Voditel Vlčic*“. Poznámka. — Gordona Craiga úvod ke Knížce desítníkových hraček. — Deset listů *Pramenů*. — Dva listy knih zůstavených Plamenům.

Obrázky: Svatí Tři Králové z vitraje v katedrále Mansské. — Kamenování Svatého Štěpána z vitraje v Katedrále Lyonské. — Svatý Ignác mučovník, dřevoryt z *Leben der Heiligen*, vydaného v Norimberce r. 1475. — Archa Noemova, dřevoryt z Bible Kutnohorské z r. 1489.

DOBŘÉ DÍLO svazky 27.—35.

DOBŘÉ DÍLO v *Staré Říši na Moravě*, za rok 1916.

27. *Život sestry Marie z Ježíše Ukřižovaného* (1846 — 1878), sepsal P. Petr Estrate, její vůdce. — 28. Alfred Poizat: *Avila Svatých*. — 29. Frantz Funck-Brentano: *Modrovous*. — 30. Jules Barbey d'Aurevilly: *Očarovaná*. — 31. Robert Hugh Benson: *Historie Richarda Raynala Poustevníka*. — 32. Charles Péguy: *Mysterium lásky a útrpnosti Johanny d' Arc*. — 33. Rachilde: *Voditel vlčic*. Román. — 34. Bl. Ludvíka Marie Grigniona z Montfortu *Knížka o pravé pobožnosti k Panně Marii*. — 35. Annibale Maria di Francia: *Pohřební řeč nad sestrou Marií z Kříže, roz. Melanii Kalvatovou, pasačkou La Salettskou*.

Další svazky dotisknuté a roztisknuté: Leon Bloy: *Rytířka smrti. Chudá žena. Poutník Absolutna*. — *Poslední sloupové Církve*. — *Knih listů svatého Jeronýma*. — P. Schnöger: *Život ctih. Anny Kateřiny Emmerichové*. — Sir Jean de Joinville: *Život sv. Ludvíka krále francouzského*. — Barbey d' Aurevilly: *Ďábelské* (úplné vydání). *Stará Milenka*. — G. K. Chesterton: *Orthodoxie. Nevinnost Otce Browna*. — Svaté Teresie: *Knih o zakládání*. — Paul Claudel: *Patro velikých Ód s Processionálem*, a řada menších knížek.

NOVA ET VETERA číslo 24

NOVA ET VETERA ČÍS. DVACÁTÉ ČTVRTÉ, V BŘEZNU 1917

Útrpení blažené panny a mučednice Tekly, dle nejstaršího sepsání, vydaného v Mombritiově Sanctuariu. — Timothée Philaléthe: „*Cas časův, konec koncův*“. *Žluté nebezpečí*. (Dvě stati ze spisku O konci světa.) — Émile Bernard: *Vášeň pro umění a Poznámky*. — *Básně Theodora Däublera*. — Charles Groz: *Povětroně. Čtyři básně*. — Albert Samain: *Divina Bontempsová*. Povídka. — Osip Dymov: *Jarní bláznovství*. — *Pro domo noštra* (Dva listy). — Deset listů *Pramenů*.

Obrázky: Zvěstování Panny Marie a Svatá Marie Egyptská z „*Leben der Heiligen*“ (Norimberk, 1475). Obrázky reprodukovány z prvotisků chovaných v knihovně Štrahovské, dle nichž přítel Dobrého Dila p. Jaroslav Turek některé výtisky ručně koloval, jakož ochotně učinil i při obrázcích minulého čísla.

DÍLA NOVÁ I STARÁ, ZŮSTAVENÁ P L A M E N Ů M

Arbes Jakub: *Poslední dnové lidstva*. Romanetto. V Praze, Jos. R. Vilímek.

—: *Theatralia*. Díl II. Nakladatelství J. Otty v Praze.

Baar Jindř. Š.: *Jan Cimbura*. Jihočeská idylla. V Praze 1908. Nákl. Dědictví Sv. Janského.

de *Balzac* Honoré: *Benátský Žid* (L'Israelite). Přelož. Marie Majerová. Románová knihovna „Záře“, v Praze.

Emilie Pardo Bazánová: *Na Ullojském zámku*. (Los Pazos de Ulloa.) Přeložil A. Pikhart. Otto, Praha, „Knihovny Zlaté Prahy“ sv. 74.

Bierbaum Otto Julius: *Der bunte Vogel* von 1897. Ein Kalenderbuch. Verlag Schuster u. Loefler, Berlin.

The Bookman. London. Hodder & Stoughton. Januar—December 1910.

Broman Zdeněk: *Knihá růžová a bílá*. Básně.

—: „1914“. Báseň.

Cocuaud Camille: *Le Retour de l'Ille d'Elbe*. Société des Publications littéraires illustrées. (Kniha založená na té moudrosti, že hlina si vyvolila hrnčíře a těsto pekaře.)

Denis Arnošt a *Vančura* Jindřich: *Čechy po Bílé Hoře* (1620 až 1901). Šimáček, Praha.

Denis Ernest: *Fin de l'indépendance bohême*.

Denis Arnošt: *Konec samostatnosti české*. Přeložil Jindřich Vančura. Praha, Šimáček. 1909. „Špatný strom špatné ovoce nese“.

Diderot Denis: *Rameauův synovec*. Dialog. Přeložil Vítězslav Unzeitig. Nakl. Jos. Pelcla, v Praze 1904.

Durych Jaroslav: *Jarmark života*. R. 1913 ve Vídni, r. 1914 v Krakově, r. 1915 v poli. R. 1916 vytiskli Šutt a Dobrovolný, Přerov.

Engliš prof. Dr. K.: *Sociální politika*. Duch a Svět 20. Topič v Praze, 1916.

of *Geijerstam* Gust.: *Nepochopení života*. Ze švédštiny přel.

- Hugo Kosterka. Praha, Šimáček 1896. (Pravé nepochopení života autorem, jenž psaním těchto sentimentalit zabijí čas.)
- de *Gourmont* Remy: *Listy Satirovy*. Přeložil Arnošt Procházka. „Knihy dobrých autorů“, sv. 120.
- Huoner* A., S. J.: *U Mistrových nohou*. Přeložil Antonín Číhal, duch. správce c. k. mužské trestnice. V Praze, 1915.
- Chamberlain* H. Stew.: *Židé*. Jejich původ a příčiny jejich vlivu v Evropě. Přelož. Jiří Hora. Praha 1907.
- Jacobowski* L.: *Werther-Žid*. Román. Přelož. Emma Horká. Otto, Praha.
- Jahn* M.: *Duhová vidma*. Praha, Otto 1907.
- Jensen* Johannes V.: *Ledovec*. Mythy o ledové době a prvním člověku. Přeložil Emil Walter. Vydal L. Bradáč na Král. Vinohradech 1916.
- Jeremiáš* Jaroslav: *Ad vocem: Janáčkova „Pastorkyňa“ a — Smetana*. 1916. Několik myšlének neorganiso­vaného hudebníka v Praze. K — 48. Z Jeremiášových volných kapitol. Sv. 1.
- Jesenská* Růžena: *Nokturno Moře*. Román. J. Otto v Praze. *Kazatelna*. Rediguje Fr. B. Vaněk. Nakl. Rupp v Pelhřimově.
- Khol* Fr.: *Zrcadlo v Baru*. Novely. 1916. III. Kniha „Žatvy“. Nakladatel Fr. Borový v Praze.
- Krejčí* F. V.: *Doba*. Essaye z r. 1915. „Uměleckých snah“ sv. 33. Kočí v Praze. Za 4 K.
- : *Povodeň*, hra o třech dějstvích s proměnou. Vilímek, Praha, 1916.
- Krose* P. J. A.: *Jak náboženské vyznání působí na mravnost*. V Praze 1902. „Vzdělávací knihovna katolická“. V. Kotrba. (Už titul by stačil na posouzení knížky.)
- Laichter* Jos.: *Manželství* (Hic Rhodus). 1909. Román. V Praze, naklad. Jan Laichter, 1916.
- : *Na přechodu*. Praha. Jan Laichter, 1908.
- Langer* Frant.: *Svatý Václav*. Tragedie. V Praze 1914. Kniha „Umělec. Měsíčníku“.
- van *Lerberghe* Charles: *Pan*. Satirická komedie. Přeložil a úvod. pozn. opatřil K. Hugo Hilar. „Moder. Bibliotéka“, Král. Vinohrady, roč. VII. svaz. 10.
- Lom* Stanislav: *Vůdce*. Dramatická báseň o třech dějstvích. Nakl. Fr. Borový v Praze, 1916.

- Louys Pierre: Písně Biletiny.* Přelož. Jar. Pasovský, předml. napsal K. H. Hilar, „Moderní Bibliot.“ na Král. Vinohradech, roč. VIII. č. 8.
- Mácha-Štafl-Otto, Cikáni,* „Bibliofilské“ vydání z r. 1916 s kalendářovými kresbami a tiskem. Za 12 K.
- Machar J. S. Prosa z roku 1906.* Praha, Grosman a Svoboda. 2 K.
- : *Řím.* Feuilletónů kniha X. Praha, Grosman & Svoboda.
- Marten Miloš: Cortigiana.* Vyzdobil Frant. Kobliha. Vydala Kamilla Neumannová v Praze 1911.
- : *Julius Zeyer. Essay.* V Praze 1910. „Čeští autoři“, sv. 16. Vyd. Kamilla Neumannová.
- : *Otokar Březina. Essay.* „Symposion“, Král. Vinohrady 1903.
- : *Styl a stylisace.* Dialog. V Praze 1906. Knih. „Moderní Revue“, svaz. 44.
- Maróthy-Šoltésová Elena: Proti proudu.* Román. Ze slovenč. přeložila Vilma Sokolová. „Ženská bibliothéka“. J. Otto v Praze 1897.
- Medek Rudolf: Prsten,* básně. Králové Hradec 1914.
- Mercereau Alexander: Slova k životu.* Přeložil Josef Marek. Nákl. Kamilly Neumannové, v Praze, 1916.
- Moderní Revue,* redaktor a vydavatel Arnošt Procházka. 1898–9, svazek VII.
- Montgomeryová Florence: Nepochopen.* Povídka. Přeložila dle dvacátého čtvrtého vydání anglického M. Nekvindová-Nešporová. II. vydání. Illustroval Josef Wenig. 1916. Kočí v Praze. „Uměleckých Snah“ sv. XLVII.
- Mrštík Vilém: Zlatá nit.* Praha, Otto, 1907.
- Marden Swett O.: Síla sebevědomí.* Vilímek 1916.
- de Noailles, hraběnka Mathieu: Užaslý obličej.* Román. Přel. Jiří Brant. Předml. napsal Dr. Hanuš Jelínek. Moderní Biblioteka, Král. Vinohrady, roč. IX., sv. 4.
- Novák Arne: Kritika literární.* Methody a směry. Topič v Praze. Sbírký „Duch a Svět“ č. 18.
- : *Kritika literární.* Zásady a prakse. Topič v Praze. Sbírký „Duch a svět“ č. 19.
- : *Zvony domova.* Kniha studií a podobizen. Nakladatel F. Borový v Praze. Za K 7·20.

- Ottovy Zlaté Klasy*. Sbíрка domácí a školní četby. Řídí Jos. Horčíčka. Číslo 2. Povídky ze Slovácka a Korutan. Napsala G. Preiřsová. Otto, Praha.
- Procházka Arnořt: České kritiky*. V Praze, 1912. Knih. „Moderní revue“.
- : *Rozhovory s knihami, obrazy i lidmi*. Nákladem Fr. Borového v Praze. 1916.
- Rhoidis Em.: Papeřka Jana*. Středověký román. Z novořečtiny přelořili Ph. Dr. Ferd. Pelikán a Ph. Dr. K. H. Hilar. S předmluvou K. H. Hilarovou. „Moder. Bibliothéka“ na Král. Vinohradech, roč. IX., svaz. 8. a 9.
- Ruth prof. Frant.: Pohádky starověké*. V Praze, Rud. Storch.
- Schreinerová Olive: Příhody z africké farmy*. Přeloř. Marie Jesenská. V Praze 1903. J. Otto.
- Scheinpflug Karel: Moře*. Praha, Grosman a Svoboda. 1906.
- Schiff Theodor: Aus halbvergessenem Lande*. Kulturbilder aus Dalmatien. Wien, 1875. Verlag von Klíč & Spitzer.
- Schwjela G.: Evangelška věra mies Sslowjanami*. 1915. W Budyšinje. Czischcz M. Ssmolerja.
- de Sénancour P.: Kniha o lásce*. Dle prvopočátečních zákonů a zvyklostí moder. společností I. Přelořil Frant. Linhart. S předmluvou Françoise de Niona. „Moderní Bibliothéka“, roč. X., sv. 8. a 9. Král. Vinohrady, 1912.
- Sezima Karel. Host*. Román. Vilímkova knihovna svazek 132. Vilímek, Praha 1916.
- Solověv V. S.: Kněžna Ostrořská*. Historický román. S ilustracemi I. S. Panova. Z ruřtiny přelořil Albín Straš. Beaufort v Praze.
- Sova A.: Ivův Román*. II. vydání (4.—6. tisíc.) Praha, Hejda a Tuček, 1916. Spisů Antonína Sovy sv. X.
- Studentská hlídka*. Listkatol. studentstva českoslovanského. Řídí Vilém Bitnar.
- Svobodová Růřena: Po svatební hostině*. Povídky o manželství. Praha, Unie, 1916.
- řalda F. X.: Loutky i dělníci Boři*. Román milostný o dvou dílech. Unie v Praze. 1917.
- Swiat Slowianski*. Miesiecznik, pod redakcy a Dra Feliksa Konecznego. Kraków. Rocznik III., Nr. 34, 35.
- Toman Karel: Pohádky krve*. Básně. V Praze 1898. Nákladem vlastním.

NOVA ET VETERA

pořádá

a s pomocí Boží a přátel Studia
sedmkrát do roka vydává

Hedvika Vašicová

v Staré Říši na Moravě.

Tiskem

Frant. J. Trnky v Třebíči
a Františka Obziny ve Vyškově